

Liperi

Kirkonkylän osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2014

ver. 2

Antti Bilund
Timo Sepänmaa

Tilaja: FCG suunnittelu ja tekniikka Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	3
Kohdeluettelo	4
Inventointi	5
Ympäristö ja historia	6
Maastotutkimus	9
Vanha asutus	12
Vanhoja karttoja	25
Tulos	29
Lähteet	30
Muinaisjännökset	30
1 LIPERI KYLÄSÄRKKÄ.....	30
2 LIPERI HÄRKINLAMPI	35
3 LIPERI NIVANKANGAS 1	37
4 LIPERI NIVANKANGAS 2	39
6 LIPERI NIVANKANGAS 4	41
7 LIPERI LAMMINKANGAS 2.....	43
8 LIPERI LIKOKANTA	44
9 LIPERI KASURISENKANGAS.....	49
10 LIPERI MÄKRÄNNIEMI	51
11 LIPERI KOIVIKKO	55
18 LIPERI HOMANNIEMI	60
19 LIPERI RIKKILÄNLAHTI.....	62
20 LIPERI MÄKRÄNNIEMI LÄNSI	63
21 LIPERI LAMMINNIEMI HOVIPELTO	64
Muut kohteet	65
5 LIPERI NIVANKANGAS 3	65
12 LIPERI LAMMINKANGAS 1.....	67
13 LIPERI SIIKASALMI	68
14 LIPERI KYLÄSÄRKKÄ 2.....	69
15 LIPERI LEPISTÖ	70
16 LIPERI KOKKOMÄKI.....	70
17 LIPERI PIRILÄNMÄKI.....	71
22 LIPERI KORJUSSALMI	72
23 NIVA.....	73

Kansikuva: Homanniemi historiallisen ajan asuinpaikka. Kuvattu lounaaseen.

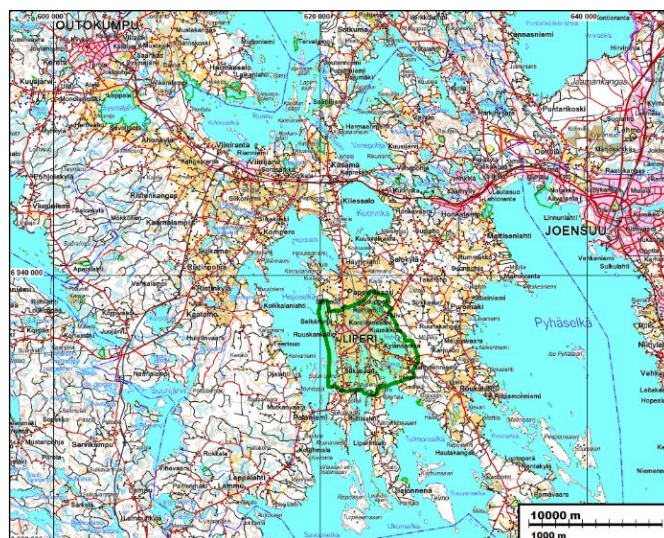
Perustiedot

Alue: Liperi, kirkonkylän osayleiskaava-alue: Liperin kirkonkylä ja ympäristön alue.
Tarkoitus: Selvittää alueen muinaisjännökset: tarkastaa alueella sijaitsevat ennestään tunnetut kiinteät muinaisjännökset, sekä etsiä ennestään tuntemattomia kiinteitä muinaisjännöksiä.
Työaika: Maastotyö marraskuussa 2014.
Tekijät: Mikroliitti Oy, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa.
Kustantaja: FCG suunnittelu ja tekniikka Oy.

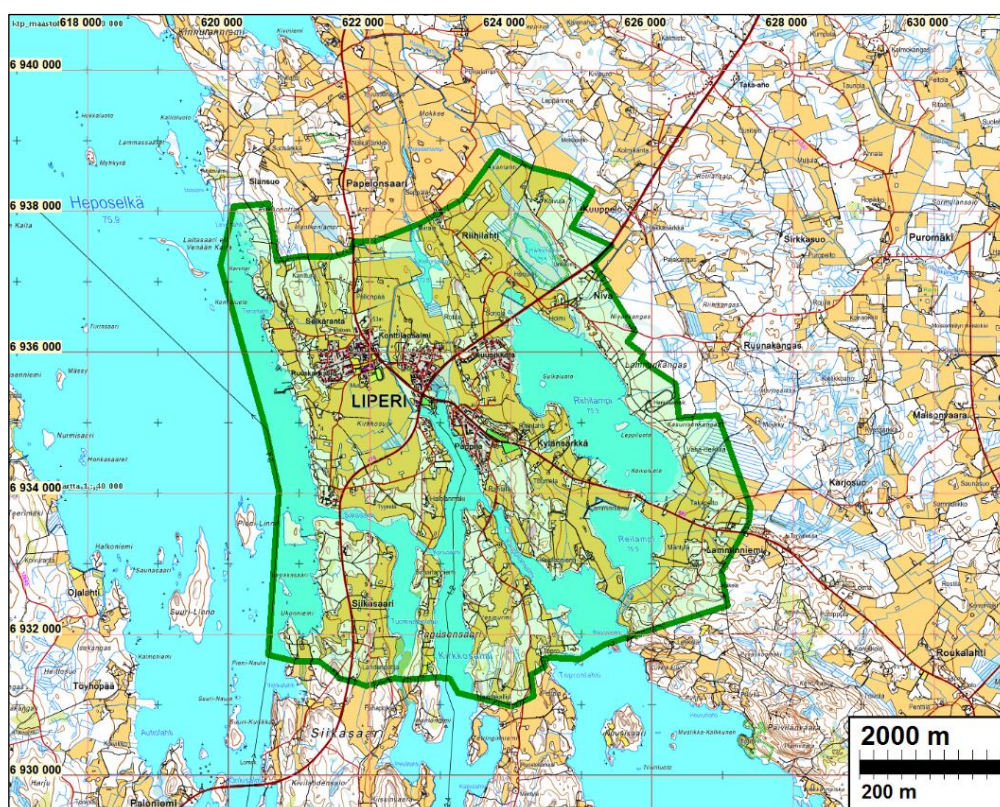
Aikaisemmat tutkimukset: Tuomas Björkman 1963 tarkastus, Pekka Sarvas 1966 inventointi, Iris Haikonen 1983 inventointi, Juha Lauren 1985 koekaivaus, Pesonen Petro, Karjalainen Taisto 1998 tarkastus, Pesonen, Petro 2002 inventointi, Jorma Kankainen ja Maria Kunnari 2006 inventointi.

Tulokset: Tutkimusalueelta tunnettiin ennestään kahdeksan kiinteää muinaisjäännöstä ja viisi irtolöytöpaikkaa tai mahdollista muinaisjäännöstä. Muinaisjäännösinventoinnissa löydettiin seitsemän ennestään tuntematonta kiinteää muinaisjäännöstä. Yksi mahdollinen muinaisjäännös Lamminkangas 2 (mj.tunnus: 426000017) **(7)** todettiin kiinteäksi muinaisjäännökseksi ja yksi kiinteä muinaisjäännös Nivankangas 3 (mj.tunnus: 426010054) **(5)** havaittiin tuhoutuneen. Inventoinnissa löydettiin kolme muuta kohdetta, joiden ei katsota olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

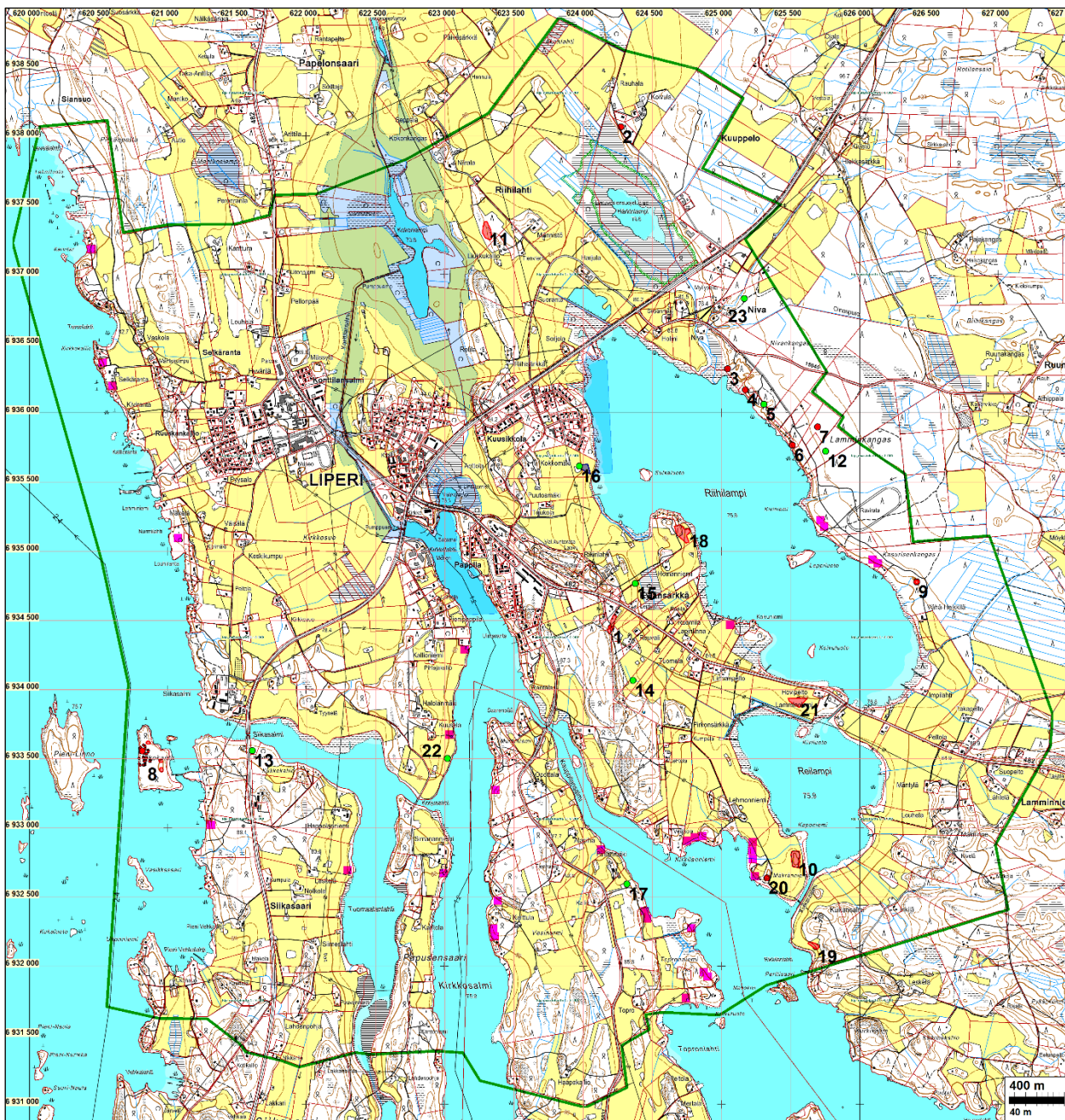
Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa (NE). Kohdekuvaavuksissa on myös kkj (xy) ja ykj (pi) koordinaatit. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastietokannasta syksyllä 2014. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat tallella Mikrolitti Oy:n serverillä. Kuvaaaja: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa. **Kohteiden numerointi on epävirallinen, vain tämän raportin karttaviitteiksi.**

Yleiskartat

Muinaisjännökset on merkitty punaisin pistein ja numeroin, muut kohteet on merkitty vihrein pistein ja numeroin. Tutkimusalueen rajaus on vihreällä. Uudet suunnitellut rakennuspaikat on merkitty vaaleanpunaisella. V. 1847 vedentaso kirkonkylän pohjoispuolella vaal. vihreällä.

Kohdeluettelo

Kiinteät muinaisjännökset						
Nro	Nimi	N	E	Laji ja tyyppi	Ajoitus	Mjtunnus
1	KYLÄSÄRKKÄ	6934448	624203	asuinpaikat	kivikautinen	426010001
2	HÄRKINLAMPI	6938065	624274	valmistus, keitto- kuopat	varhaisme- tallikautinen	426010051
3	NIVANKANGAS 1	6936319	625046	valmistus, keitto- kuopat	varhaisme- tallikautinen	426010052
4	NIVANKANGAS 2	6936165	625172	valmistu, keittokuopat s	varhaisme- tallikautinen	426010053
6	NIVANKANGAS 4	6935765	625514	valmistus keitto- kuopat	varhaisme- tallikautinen	426010055

7	LAMMINKANGAS 2	6935899	625695	valmistus, hiilimiilu	historiallinen	426000017
8	LIKOKANTA	6933556	620815	varustus, puolustuskaivanto	historiallinen	1000020584
9	KASURISEN-KANGAS	6934778	626411	valmistus, tervahauta	historiallinen	uusi kohde
10	MÄKRÄNNIEMI	6932769	625541	asuinpaikat	historiallinen	uusi kohde
11	KOIVIKKO	6937325	623308	asuinpaikat	historiallinen	uusi kohde
18	HOMANNIEMI	6935144	624752	asuinpaikat	historiallinen	uusi kohde
19	RIKKILÄNLAHTI	6932141	625680	asuinpaikat	kivikautinen	uusi kohde
20	MÄKRÄNNIEMI LÄNSI	6932638	625330	asuinpaikat	historiallinen	uusi kohde
21	LAMMINNIEMI HOVIPELTO	6933922	625558	asuinpaikat	historiallinen	uusi kohde

Muut kohteet						
Nro	Nimi	N	E	Laji ja tyyppi	Ajoitus	Mjtunnus
5	NIVANKANGAS 3	6936061	625307	valmistus keitto-kuopat, kohde tuhoutunut	varhaismetallikautinen	426010054
12	LAMMINKANGAS 1	6935722	625754	tunnistamaton, ei havaintoja muinaisjäännöksestä	historiallinen	426000016
13	SIIKASALMI	6933558	621611	ruumishautaus, mahdollinen muinaisjäännös	historiallinen	426000024
14	KYLÄSÄRKKÄ 2	6934066	624360	löytö, löytöpaikka	kivikautinen	426040052
15	LEPISTÖ	6934767	624378	löytö, löytöpaikka	historiallinen	426040054
16	KOKKOMÄKI	6935613	623973	asuinpaikat, mahdollinen muinaisjäännös	historiallinen	uusi kohde
17	PIRILÄNMÄKI	6932594	624318	asuinpaikat, mahdollinen muinaisjäännös	historiallinen	uusi kohde
22	KORJUSSALMI	6933503	623022	löytö, löytöpaikka	kivikautinen	uusi kohde
23	NIVA	6936826	625164	kuoppa, ei havaintoja muinaisjäännöksestä	esihistoriallinen	426000015

Inventointi

Liperin kunta on laatimassa Kirkonkylän osayleiskaavaa. Museovirasto antoi lausunnon 2.4.2014 (MV/214/05.02.00/2013), jossa edellytetään muinaisjäännösinventointia Liperin kirkonkylän osayleiskaava-alueella. Lausunnossa viitataan siihen, että aiemmassa inventoinnissa ei ole huomioitu historiallisen ajan muinaisjäännöksiä. Erityisesti inventointitarpeen yhteydessä mainitaan historiallisista lähteistä tunnetut hävinneet kylät ja talot sekä Siikasalmessa oleva mahdollinen historiallisen ajan kalmisto. Lausunnossa todetaan, että inventointi tulee tehdä kaikilla muuttuvan maankäytön alueilla, myös suunnitellulla kevyenliikenteenväylällä. Lisäksi ehdotetaan, että inventointiin sisällytetään muutkin aluevaraukset, joiden merkintä mahdollistaa uutta rakentamista. Hankkeen kaavakonsultti FCG suunnittelu ja tekniikka Oy tilasi edellytetyin muinaisjäännösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Antti Bilund ja Timo Sepänmaa tekivät maastotutkimuksen marraskuussa 2014 tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Inventointialueella sijaitsee seitsemän aiemmin tunnettua kiinteää muinaisjäännöstä. Näistä yksi on kivikautinen asuinpaikka Kyläsärkkä (mj.tunnus: 426010001). Se on Liperin ensimmäinen

kiinteä muinaisjäänös, joka tuli tutkijoiden tietoon jo vuonna 1963, kun hiekkakuopan reunalta löydettiin asuinpaikkaan viittaavia esineitä. Paikka on sen jälkeen tarkastettu useita kertoja uusien löytöjen ja havaintojen vuoksi (muun muassa Björkman 1963, Haikonen 1983) sekä inventoinneissa. Asuinpaikalla on tehty myös koekaivaus vuonna 1985. Tähän liittyvä kaivauskertomus (Laurén 1986) yhdessä edellä mainittujen tarkastuskertomusten kanssa onkin selvästi informatiivisin muinaisjäänöstä koskeva lähde. Viidessä inventointialueen muinaisjäänöskohteissa on kuoppajäänteitä, jotka on ajoitettu varhaismetallikautisiksi Härkinlampi (mj.tunnus: 426010051) sekä kohteet Nivankankaalla (mj.tunnus: 426010052 - 426010055). Nämä kohteet on dokumentoitu Petro Pesosen vuoden 2002 Liperin arkeologisessa inventoinnissa (Pesonen 2003). Seitsemäs kiinteä muinaisjäänös on ensimmäisen maailmansodan aikainen linnoite Likokanta (mj.tunnus: 1000020584). Aiemmat tiedot kohteesta perustuvat Joensuun seudun maankäyttöryhmän vuonna 2006 julkaisemaan raporttiin ”Selvitys Joensuun seudun sotahistoriallisista kohteista”, jonka tekijät ovat Maria Kunnari ja Jorma Kankainen (Kunnari ja Kankainen 2006). Edellä mainitussa raportissa viitataan lähteenä useissa kohdissa, muun muassa Likokannan osalta, aiempaan Jorma Kankaisen inventointiraporttiin ”Maakunnan maalinnoitteet”. Tämä raportti ei ole ollut käytettävissä tätä inventointia tehtäessä. Alueella on lisäksi neljä muinaisjäänösrekisterissä mahdollisena muinaisjäänöksenä olevaa kohdetta Niva (mj.tunnus: 426000015), Lamminkangas 1 (mj.tunnus: 426000016), Lamminkangas 2 (mj.tunnus: 426000017) ja Siikasalmi (mj.tunnus: 426000024), joita on käsitelty vuoden 2002 inventointiraportissa.

Ympäristö ja historia

Inventointialue sijaitsee Liperin kirkonkylän ympärillä. Lännessä sitä rajoittaa Oriveden Heposelkä. Pohjoisessa alue ulottuu 2-3 km päähän kirkolta. Idässä siihen kuuluu kaistale maata Härkinlammen, Riihilammen ja Reilammen itäpuolelta, etelässä Liperinsalon, Papusensaaren ja Siikasaaren pohjoisosat. Maasto alueella on loivapiirteistä ja enimmäkseen varsin alavaa. Vain muutamat korkeimmat huiput ulottuvat tason 90 m mpy yläpuolelle eli kohoavat yli 15 m Saimaan vesistön pinnan tasosta. Maaperä alavammilla alueilla on enimmäkseen savea tai hienoainespitoista moreenia, ylempänä hiekkamoreenia. Vain korkeimmilla alueilla hiekkamoreeni on kivistä. Alueen koillisreunalla, Härkinlammen ja Riihilammen koillispuolella, on kivetön hiekkakangas. Se on lähes tasaista maata. Lounaassa sitä rajaa törmämäinen rinne. Alueen poikki kulkee harju. Se on selvimpänä näkyvillä Lamminniemen kylässä kaakossa ja Kyläsärkän kohdalla kirkon kaakkoispuolella. Kirkosta luoteeseen se on näkyvillä vain pätkittäin. Harju on nykyisin suurelta osin kaivettu hiekkakuopiksi. Huomattava osa inventointialueen maapinta-alasta on nykyisin peltoa. Alueen keskiosassa on myös laajalti tiheään rakennettua taajama-aluetta. Maaperältään luonnontilaisena säilynyttä metsämaastoa on vain pieni osa inventointialueesta, enimmäkseen sen laidoilla.

Inventointialueen eteläosa on vesistörikasta. Se koostuu kapeiden salmien toisistaan ja mantee-reesta erottamista saarista. Alueen itäosassa on järviketju, jonka muodostavat kapeiden salmien Orivedestä ja toisistaan erottamat Reilampi ja Riihilampi sekä viimeksi mainittuun laskeva ja vain noin metrin Saimaan vesistön yläpuolella oleva Härkinlampi. Aiemmin alueen keskiosan läpi pohjoiseen on kulkenut toinenkin vesireitti, sillä Kirkkolahdesta pohjoiseen kapea Konttilansalmi on yhdistänyt Kokonlammen Oriveteen. Kokonlammen pohjoispäästä taas on avautunut toinen salmi Oriveteen Kinnulanniemen pohjoispuolelle. Tämä vesiväylä on nyt kadonnut, sillä Kokonlammen pinta pidetään pumpaamalla Oriveden pinnan alapuolella. Suuri osa aiemmasta lammesta ja salmesta on peltona.

Suur-Saimaan ylin taso inventointialueella on ollut 88 m mpy (n. 4400-4000 eaa). Ennen tämän tason saavuttamista noin 4400 eaa. vedenpinta on noussut, joten tätä vanhemmat rantasidon-

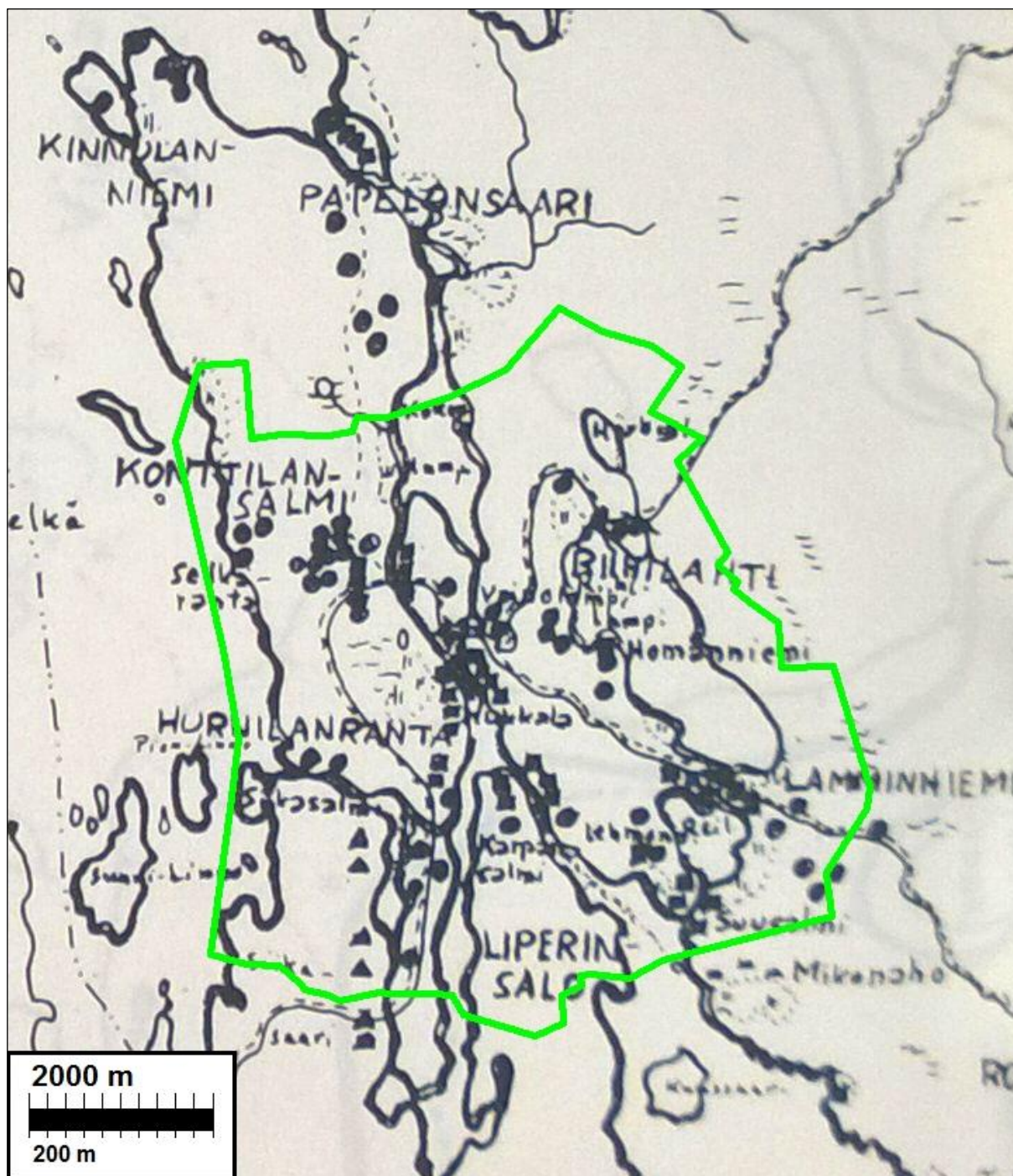
naiset asutusjäännökset ovat hyvin todennäköisesti tuhoutuneet. Koska alue on varsin tarkasti samalla maankohoamisobaasilla kuin Matkuslammen väylän niska, Suur-Saimaan ylimmän rannan vaihe, jossa mainittavaa veden pinnan muutosta ei ole tapahtunut, on ollut pitkäaikainen (noin 400 vuotta) verrattuna luoteessa ja kaakossa oleviin seutuihin. Periaatteessa siis juuri ylimmällä rannalla olleen kivikautisen asutuksen löytymismahdollisuudet ovat hyvät. Inventointialue on kuitenkin Suur-Saimaan ylimmän rannan vaiheessa ollut lähes kokonaan veden alla, ja kuivilla olleet maa-alueet ovat olleet enimmäkseen kalliopohjaisia pieniä saaria, joilla on ollut niukasti asuinpaikaksi sopivaa maastoa. Tilanne on muuttunut Vuoksen synnyn jälkeen n. 4000 eaa. Tällöin veden hitaasti laskiessa on hyvin asuinpaikaksi sopivaa hiekkakangasta vähitellen paljastunut laajalti alueen itäosassa. Myös alueella olleet saaret ovat laajentuneet. Kyläsärkän kivikautinen asuinpaikka kuuluu tähän vaiheeseen. Vedenpinnan laskun jatkuessa kivikauden lopulla ja varhaismetallikaudella olosuhteet rantasidonmaisella pyyntiasutukselle ovat säilyneet hyvinä.

Inventointialueelta ei ole rautakautisia löytöjä, ja harvinaisia ne ovat ympäröivillä alueillakin. Maanviljelysasutusta Liperin keskustan tienoille on alkanut syntyä todennäköisesti keskiajan lopulla tai uuden ajan alussa. Vanhimman asutuksen sijoittumisesta ei kuitenkaan ole varmaa tietoa. Veijo Saloheimo on tutkinut Pohjois-Karjalan asutuksen historiaa ja julkaissut myös Liperin osalta karttoja asutuksen sijainnista ja kehityksestä 1600-luvulta isojaon aikaan 1800-luvulla. Tutkimus perustuu vanhimmissa kartoissa näkyvän asutuksen kehityksen seuraamiseen ajassa taaksepäin asiakirjalähteiden perusteella. Talojen voidaan olettaa sijainneen kartoissa näkyvillä paikoillaan ainakin siitä lähtien, kun ne ensimmäisen kerran esiintyvät lähdesarjoissa. Vaikka tällä menetelmällä saadaankin epäilemättä oikean suuntainen kuva asutuksen kehityksestä kokonaisuutena ja kylätasolla, on tämä kuva todennäköisesti arkeologisen inventoinnin kannalta puutteellinen ja epätarkka. Ennen vanhimpien tarkkojen karttojen aikaa autioituneiden (ja siten arkeologisen tutkimuksen kannalta mielenkiintoisimpien) talojen sijainti jää pakostakin epävarmaksi ja epätarkaksi. Länsi-Suomessa kylät ovat olleet kiinteitä kokonaisuuksia, ja talot ovat sijainneet yhteisellä kylätontilla, jossa kullakin talolla on ollut oma osuutensa. Itä-Suomessa ja myös Pohjois-Karjalassa kyliin kuuluvat talot ovat sijainneet hajallaan yleensä omien peltolohkojensa liepeillä. Tämä on tehnyt helpoksi talojen asutuksen ja tonttimaan laajenemisen, jakautumisen ja taas osittaisen autioitumisen talon osakkaiden ja asukkaiden määrän vaihdellessa. Siten asutusjäännökset eivät Itä-Suomessa todennäköisesti ole keskimäärin yhtä keskittyneitä, kuin Länsi-Suomen ryhmäkyläalueella.

Saloheimo on julkaissut koko pitäjän kattavan yleiskartan Liperin vanhimmasta asutuksesta 1600-luvulla ja 1700-luvun alkupuolella (Saloheimo 1971, s. 104) sekä lisäksi kyläkohtaiset kartat asutuksesta isojaon alkaessa (1847) (Saloheimo 1971, s. 111–113). Yleiskartta on pienimitakaavainen, ja siinä esitetyt talojen sijainnit siten melkoisen epätarkkoja. Selvästi on kuitenkin nähtävissä, että vanhin jo 1618 olemassa ollut asutus on keskittynyt kapeiden salmien rannoille Konttilansalmeen, Kirkkolahteen, Korjusalmeen, Kauppilansalmeen, Kuikansalmeen, ja Lamminniemen salmen rannoille. Näillä alueilla talojen määrä on itse asiassa pienentynyt isojakoon mennessä. Talojen määrän pienentyminen johtunee suurelta osin siitä, että vanhojen keskusalueiden taloja on yhdistetty suurtiloihin. Selvimmin tämä näkyy Lamminniemessä, jossa kaikki vanha asutus salmen rannoilla on yhdistetty Lamminniemen hoviin. Uutta asutusta on 1600-luvulla syntynyt Selkärantaan, Siikasalmeen, Riihilammen rannoille sekä vanhojen asutuskeskitymien ympäristöön sisämaahan.

Asutuksen laajeneminen on jatkunut myös 1700-luvulla ja vielä isojaon jälkeen. Isojaossa monet keskusalueen vanhoista taloista siirrettiin aiemmin asumattomille takamaille inventointialueen itä- ja koillispuolelle. Osa vanhemmissa kartoissa näkyvistä talonpaikoista on tällöin jäänyt asumattomiksi. Isojaossa aiemmat kaikki inventointialueen kylät paitsi Liperinsalo (isojakokartta ja -asiakirjat MH D43:6/1-11) yhdistettiin Liperin kylään. Näistä ja muutamasta inventointialueen

ulkopuolisesta kylästä muodostettiin Liperin kylään kantatalot 1-160 (isojakokartta ja -asiakirjat MH D43:5/1-111). Lisäksi inventointialueella sijaitsevat Liperin pappila (Liperi 161 Suuripappila) ja kappalaisen pappila (Liperi 162 Pienipappila), jotka eivät kuulu samaan jakokuntaan kuin Liperin kylän muut talot, vaikka niiden maat sijaitsevat jakokunnan keskellä. Pappiloiden maista ei ole isojakokarttaa tai muuta tarkempaa vanhaa karttaa. Pappilat lienevät kuitenkin sijainneet aina samoilla paikoilla kuin nykyisinkin. Vanhoissa kartoissa näkyvä asutus on tarkemmin esitetty kartoilla ja taulukkomuodossa jäljempänä inventointihavaintojen yhteydessä.

Saloheimon kartta Liperin vanhasta asutuksesta. Talot, jotka ovat olleet olemassa jo vuonna 1618 on merkitty neliöllä. 1600-luvun lopulla ja 1700-luvun alussa perustetut talot on merkitty kolmiolla. ympyrällä merkityt talot on perustettu sillä välin 1600-luvulla. Inventointialueen raja on merkitty vihreällä viivalla.

Maastotutkimus

Maastotöitä tehtiin osittain yhtä aikaa Liperin Ylämyllyn lampien osayleiskaava-alueen inventoinnin kanssa. Kirkonkylän osuudeksi maastotyöajasta tuli noin seitsemän miestyöpäivää. Paikannukset suoritettiin käyttäen GPS-laitetta (Garmin Montana 650). Joitakin raportissa esitettyjä koordinaattipisteitä on suuremman tarkkuuden saavuttamiseksi mitattu laserkeilausaineistosta muodostetusta kartasta tai ilmakuvista. Kuvadokumentointiin käytettiin digikameraa (Olympus TG-1).

Maastossa tarkastettiin inventointialueen aiemmin tunnetut kiinteät muinaisjäännökset. Muinaisjäänöksille määritettiin suojelurajaukset, siltä osin kuin niitä ei vielä muinaisjäänösrekisterissä ole. Useimpien kohteiden muinaisjäänösrekisterissä oleviin tietoihin ehdotetaan tarkastuksen perusteella tarkennuksia, jotka on esitetty kohdekuvauksissa. Tämän lisäksi on syytä huomata, että kaikki neljä Riihilammen itäpuolella sijaitsevaa Nivankankaan kohdetta on osayleiskaavan luonnoksessa (Liite 1_LIPERI_OYK_1300x850.pdf, päivätty 30.1.2014) merkitty 100–150 m itään niiden oikeista paikoista. Merkinnät tulee siirtää muinaisjäänösrekisterin osoittamaan paikkaan. Edellä mainituista Nivankankaan kohteista Nivankangas 3 (mj.tunnus: 42601005) todettiin kuitenkin tarkastuksessa mitä ilmeisimmin tuhoutuneeksi. Jos sen rauhoitus ehdotuksen mukaisesti poistetaan muinaisjäänösrekisterissä, se voidaan poistaa myös kaavaluonnoksesta.

Aiemmin kiinteiksi muinaisjäänöksiksi todettujen kohteiden lisäksi tarkastettiin myös kohteita, jotka ovat muinaisjäänösrekisterissä mahdollisina muinaisjäänöksinä. Näistä osa on vuoden 2002 inventoinnissa havaittuja kuoppajääniteitä, joita ei silloin ole luokiteltu kiinteiksi muinaisjäänöksiksi. Näistä kohde Lamminkangas 2 (Mj.tunnus: 426000017) on vuoden 2002 havaintojen mukaan historiallisen ajan hiilimiilu. Kohteen todettiin olevan hyväkuntoinen ja aiemman kuvauksen mukainen. Nykyisen käytännön mukaisesti sitä voidaan pitää kiinteänä muinaisjäänöksenä. Kohteessa Lamminkangas 1 (mj.tunnus: 426000016) havaittiin vuoden 2002 inventoinnissa kaksi painannetta, jotka näyttivät asumuspainanteilta. Mitään esihistorialliseen asutukseen viittaavaa ei kuitenkaan löytynyt. Nytkin alueelle tehtiin useita koekuoppia, mutta tulos oli sama. Kohteen Niva (mj.tunnus: 426000015) pientä kuoppaa (läpimitta 1,5 m) ei voitu paikallistaa. Kahta viimeksi mainittua kuoppakohdetta ei siis voida pitää kiinteinä muinaisjäänöksinä uusienkaan havaintojen perusteella. Tähän ryhmään kuuluu vielä kohde Siikasalmi (mj.tunnus: 426000024) eli museoviraston lausunnossa mainittu mahdollinen historiallisen ajan ruumiskalmisto Siikasalmen etelärannalla. Paikalta on vuonna 1919 löydetty "ruskeita ihmisen luita". Paikalla on nyt omakotitalon pihapiiri. Mikäli paikalla on ruumiskalmisto, ja jos maanalaisia ruumis- hautoja on säilynyt, tästä tuskin voidaan saada tietoa muuten kuin kaivaustutkimuksilla. Siten kohdetta tulee edelleen pitää mahdollisena muinaisjäänöksenä.

Osayleiskaavan luonnokseen on merkitty viisi muuttuvan maankäytön aluetta. Näistä yksi (merkintä T-1) sijoittuu kaava-alueen koillisreunalle, Härkinlammen koillis- ja maantien luoteispuolelle. Muut neljä ovat pientalovaltaiselle asutukselle varattavia alueita (AP-1/res) Siikasalmessa sekä keskustaajaman reunoilla Riihilammen länsirannalla, hautausmaan eteläpuolella ja Ruuskankalliossa. Näistä muinaisjäänösten kannalta potentiaalisimmiksi arvioitiin Härkinlammen koillispuolinen alue ja Riihilammen länsiranta.

Härkinlammen alueen lounaisreuna on samalla korkeusvyöhykkeellä ja kuuluu samaan hiekka- muodostumaan kuin Nivankangas kaakossa, joten sielläkin voisi olla erityisesti varhaismetallikautisen ja kivikauden lopun asutuksen jälkiä. Lisäksi maasto kohoaa kauempana koillisessa niin ylös, että myös varhaisemman kivikautisen asutuksen löytyminen vaikuttaa mahdolliselta.

Tarkastuksessa alueelta ei kuitenkaan löydetty muinaisjäännöksiä, ja maastokin oli varsinkin ylemmillä korkeustasoilla koillisessa paljon ennakoitua huonompaa, soistunutta ja melko kivistä.

Riihilammen länsiranta on mielenkiintoista aluetta sekä esihistoriallisen rantasidonnaisen asutuksen että historiallisen ajan asutuksen osalta. Alueella on ollut taloja ennen isojakoa (historiallisen ajan asutuksen inventoinnista tarkemmin jäljempänä). Suuri osa pelloista oli kynnettyinä ja niitä tarkastettiin laajalta alueelta. Alueen pohjoisosassa havaittiin historiallisen ajan asuinpaikkaan viittaavia löytöjä Kokkomäki (16). Kohde on luokiteltu mahdolliseksi muinaisjäännökseksi.

Timo Sepänmaa kerää asuinpaikkaan viittaavia löytöjä kynökseltä Riihilammen länsirannalla Kokkomäessä. Kuvattu kaakkoon.

Isojakokarttaan merkittyä ja sittemmin autioitunutta tonttia peltosaarekkeessa Kokkomäessä Riihilammen länsirannalla. Saarekkeen läpi on raivattu traktoritie ja reunoille on kasattu kiviä ympäröiviltä pelloilta. Asutusjäännöksiä ei ole säilynyt. Kuvattu etelään.

Myös hautausmaan eteläpuolelta pientaloasutukselle varattua aluetta tarkastettiin tarkemmin sen itäpään osalta. Sinne ulottuu pohjoisesta hiekkaharjanne, joka on idempänä kuitenkin kaivettu lähes kokonaan hiekkakuopaksi. Vain muutaman kymmenen metrin päässä etelässä säilyneellä hiekkamaa-alueella on kivikautinen asuinpaikka Kyläsärkkä (mj.tunnus: 426010001) Pientaloasutukselle varatun alueen itäpäässä, pohjoisesta Kyläsärkälle tulevan tien läntisessä leikkauksessa ja sen länsipuolella pellon reunassa havaintomahdollisuudet olivat melko hyvät. Mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei kuitenkaan havaittu. Myöskään aiemmat havainnot eivät viittaa siihen, että Kyläsärkän asuinpaikka ulottuisi näin pohjoiseen. Heti pellon pään länsipuolella maa muuttuu aivan tasaiseksi, ja maalaji hienoaineksisemmaksi. Pientaloasutukselle varattu alue ei siten lännempänä ole sopivaa kivikautiselle asutukselle. Alueella ei myöskään ole karttojen mukaan ollut vanhaa historiallisen ajan asutusta.

Muut kaksi muuttuvan maankäytön aluetta Siikasalmessa ja Ruuskankalliossa arvioitiin maastoltaan ja maaperältään huomommin esihistorialliselle pyyntiasutukselle sopiviksi. Alueilla ei myöskään näytä olleen vanhaa asutusta historiallisella ajalla. Nämä alueet tarkastettiin vain kursorisesti. Osayleiskaavan luonnokseen merkityillä uusilla kyvyenliikenteenväylillä Heinävedentien ja Koulutien varsilla ei havaittu tarkastuksessa muinaisjäänköksiä.

Osayleiskaavan luonnokseen on merkitty 34 uutta rakennuspaikkaa rannoille, pääasiassa kaava-alueen eteläosaan. Maastossa tarkastettiin näistä suuri osa, erityisesti sellaiset, joiden alueella voisi topografian ja maaperän perusteella arvioida olevan esihistoriallisia rantasidonnoisia muinaisjäänköksiä. Muinaisjäänköksiä ei löytynyt. Monet kaavaluonnokseen merkityistä uusista rantarakennuspaikoista ovat niin alavilla alueilla, ettei niillä voi olla esihistoriallisia muinaisjäänköksiä.

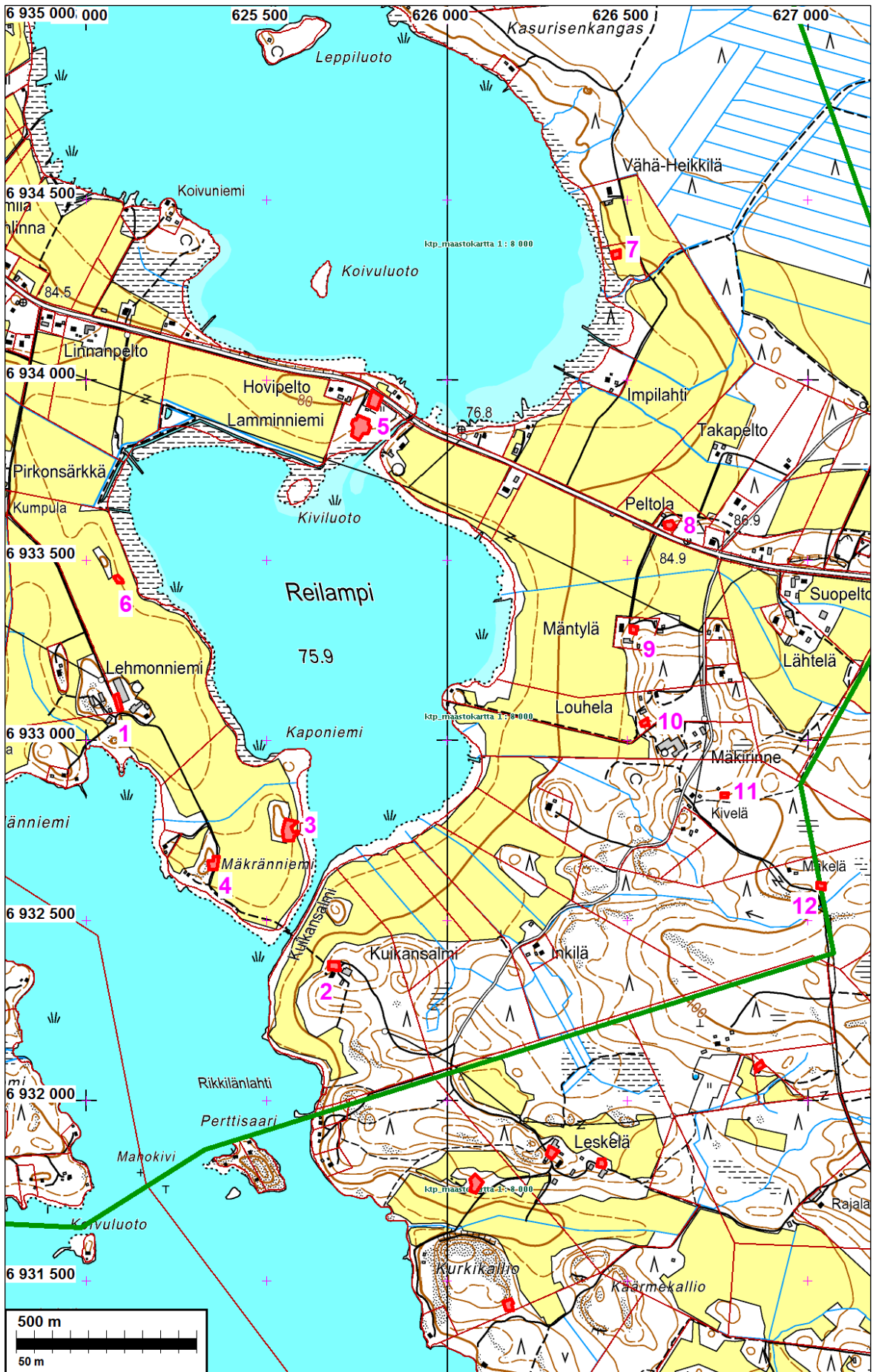
Monet uudet rakennuspaikat sijaitsevat alavilla rannoilla, jotka ovat vielä esihistoriallisen ajan lopussa olleet veden alla. Kuvan keski-osassa pellolla ja metsässä on kaksi rakennuspaikkaa. Oikealla Lehmonniemen talo. Kuvattu luoteeseen.

Muuttuvan maankäytön alueiden ja uusien rakennuspaikkojen lisäksi tarkastettiin jonkin verran muita alueita aiemmin tuntemattomien muinaisjäänkösten löytämiseksi. Maastossa tarkastettiin muutamia laserkeilausaineistosta muodostetussa kartassa havaittuja anomalioita. Vain yksi todettiin tervahaudaksi Kasurisenkangas(9). Rantasidonnoisia pyyntiasuinpaikkoja etsittiin tuloksetta koekuopittamalla sopivia maastonkohtia ja tarkastamalla pinnaltaan rikkoutuneita alueita varsinkin Härkinlammen ja Riihilammen itäpuolisella hiekkakangasalueella. Peltoalueelta todettiin yksi varhaismetallikautinen tai aivan kivikauden loppuun ajoittuva asuinpaikka pintapöimintälöytöjen perusteella Rikkilänlahti(19).

Historiallisen ajan asutukseen liittyvien jäänteiden osalta tarkastettavien alueiden valinta perustui edellä mainittuihin vanhoihin karttoihin. Useimmat kartoissa näkyvät vanhat tonttialueet ovat edelleen asuttuja ja rakennettuja. Näitä pihapiirejä ei tarkemmin tutkittu, vaan tarkastuksissa keskityttiin autoituneisiin tontteihin metsäalueilla ja pelloilla. Muutamissa havaittiin rakennusjäänköksiä Mäkränniemi (10) ja Mäkränniemi länsi (20), Homanniemi (18), Koivikko (11), Kokkomäki (16) ja Pirilänmäki(16). Kynnettynä olleita peltoja tutkittiin laajemminkin niillä alueilla, joilla Saloheimon tutkimusten mukaan on sijainnut runsaimmin asutusta 1600-luvun alussa (Lamminniemiessä, Kuikansalmessa ja Mäkränniemiessä sekä Korjusalmessa) tai ainakin myöhemmin 1600-luvulla (Riihilammen pohjois-, länsi- ja etelärannoilla). Näillä alueilla havaittiin yksi historiallisen ajan asuinpaikka Lamminniemi – Hovinpelto (21) ja yksi löytöpaikka Korjussalmi (22). Muilla vanhimman asutuksen kannalta keskeisillä alueilla Kauppilansalmessa, Konttilansalmessa ja Selkärannassa) havaintomahdollisuudet olivat huomattavasti kynnöspeltojen niukkuuden vuoksi. Vanhasta karttamateriaalista kootut tiedot isojaon aikaisesta ja sitä vanhemmas-ta asutuksesta sekä inventointihavainnot on koottu oheisiin karttoihin ja taulukoihin.

Vanha asutus

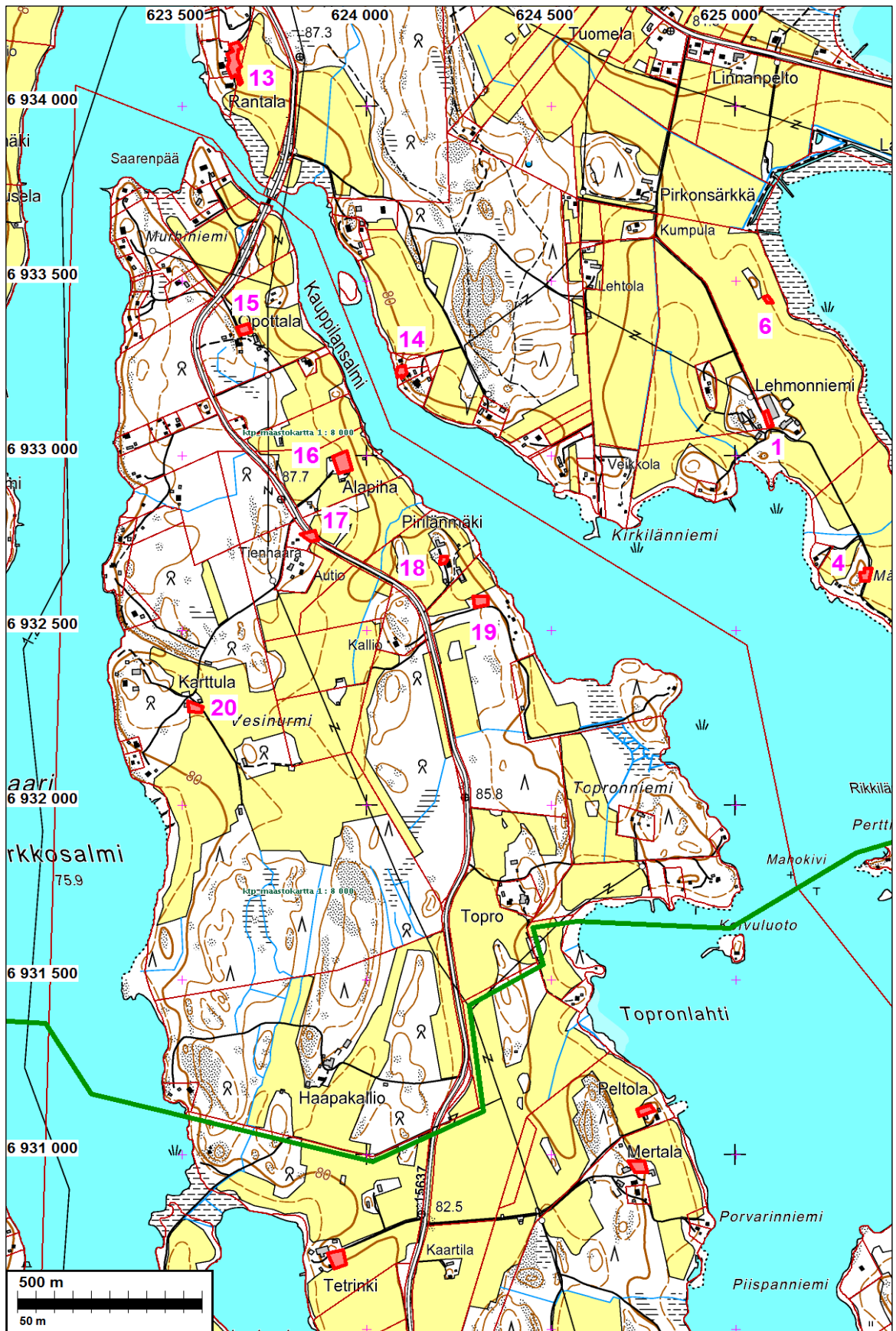
Nr	N	E	Isojaon jälkeen	Ennen isojakoa	1600-luvun asutus (Salon heimon kartat)	Muuta	Inventointi
1	6933110	625087	Liperi 1 Lehmonniemi	Lamminniemi 1	Näillä tienoin 1 talo ennen 1618, toinen 1600-luvulta.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
2	6932374	625687	Liperi 2 Kuikan-salmi	Lamminniemi 2	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvulta.	Salonheimo on merkkinnyt kaksi taloa isojakotontin alapuolelle rantapellolle.	Rantapello tarkastettiin. Isojakotontti on rakennettua pihapiiriä.
3	6932752	625559	Liperi 1:n maata	Lamminniemi 6	Mäkränniemessä kaksi taloa ennen 1618.	Paikalla ollut Mäkränniemen talo (Liperi 6) siirrettiin isojaossa Ruunakankaalle.	Tarkastettiin, inventointikohde Mäkränniem (10) (kiinteä muinaisjäännös)
4	6932656	625351	Liperi 1:n maata	torppa		Paikalla on saatantanut olla 1600-luvulla talo, joka on myöhemmin autoitunut (Salonheimon kartta asutuksesta ennen isojakoa). Isojakokartassa Lamminniemen hovin torppa.	Tarkastettiin, inventointikohde Mäkränniemi länsi (20) (kiinteä muinaisjäännös) .
5	6933872	625759	Liperi 9 Lamminniemi	Lamminniemi 7	Useita taloja ennen 1618.	Paikalla olleesta vanhasta asutuksesta on muodostunut Lamminniemen hovi.	Lamminniemen pihapiiriä ja puutarhaa, ei tutkittu tarkemmin. Länsipuolisella peltoalueella havaittiin historiallisen ajan asuinpaikka, inventointikohde Lamminniemi – Hovinpelto (kiinteä muinaisjäännös) .
6	6933448	625089	Liperi 1:n maata	torppa	Näillä tienoin 1 talo 1600-luvulla.	Lamminniemen hovin torppa	Viljeltyä peltoa, ei tutkittu tarkemmin.
7	6934348	626465	Liperi 9:n maata	torppa		Lamminniemen hovin torppa	Viljeltyä peltoa, ei tutkittu tarkemmin.
8	6933600	626617	Liperi 9:n maata	torppa	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvulla.	Lamminniemen hovin torppa	Pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
9	6933310	626515	Liperi 9:n maata	torppa		Lamminniemen hovin torppa	Pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
10	6933048	626545	Liperi 9:n maata	torppa	Seudulla 3 taloa 1600-l, ei voi paikantaa tarkasti.	Lamminniemen hovin torppa	Pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
11	6932848	626771	Liperi 1:n maata	torppa		Lamminniemen hovin torppa	Ei tutkittu tarkemmin.
12	6932598	627037	Liperi 1:n maata	torppa		Lamminniemen hovin torppa	Ei tutkittu tarkemmin.

Nro	N	E	Isojaon jälkeen	Ennen isojakoa	1600-luvun asutus (Saloheimon kartat)	Muuta	Inventointi
13	6934128	623637	Liperi 11 Rantala	Rantala	Rantalan kohdalla ja siitä kaakkoon rannalla 3 taloa jo 1618.	Epäselvää, mihin kylään kuulunut ennen isojakoa.	Luoteessa Rantalan tontilla rakennettua aluetta kaakossa rantapelto kasvi-peatteinen, ei tutkittu tarkemmin.
14	6933244	624097	Liperi 12 Niirala	Niirala	Näillä tienoin 1 talo 1600-luvulla.	Epäselvää, mihin kylään kuulunut ennen isojakoa.	Niiralan talo on siirretty toisaalle isojakotontilta. Isojakotontti on kuitenkin omakotitalojen rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
15	6933360	623667	Liperinsalo 1 Saarenpää (Kauppila)	Liperinsalo 1	Näillä tienoin 2 taloa 1618 ja kolmas 1600-luvulla.		Opottalan talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
16	6932980	623937	Liperinsalo 2:n maata	Liperinsalo 2?		Isojakokartan mukaan täällä kohdalla on Vepsälän toinen talon osa, pitäjänkartan mukaan Kauppilan talon osa ja Saloheimon mukaan Liperinsalo 11 Väisälä.	Alapihan talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
17	6932768	623847	Liperinsalo 2 Vepsälä	Liperinsalo 2			Maantietä ja omakotitalon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
18	6932702	624213	Liperinsalo 11 Väisälä	Liperinsalo 11		Pitäjänkartan mukaan Väisälä on Liperinsalo numero 3. Saloheimon kartassa (asutus ennen isojakoa) on vain yksi talo (10 Pirilä) näillä tienoin, Väisälä 11 pohjoisempänä.	Pirilänmäen talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
19	6932584	624309	Liperinsalo 10 Autio (Pirilä)	Liperinsalo 10			Tontti on autioitunut, inventointikohde Pirilänmäki (mahdollinen muinaisjäännös).
20	6932278	623535	Liperinsalo 19 Hyväri-	Liperinsalo 19		Paikalla on ollut Karttulan talo.	Paikka tarkastettiin. Vanhaan

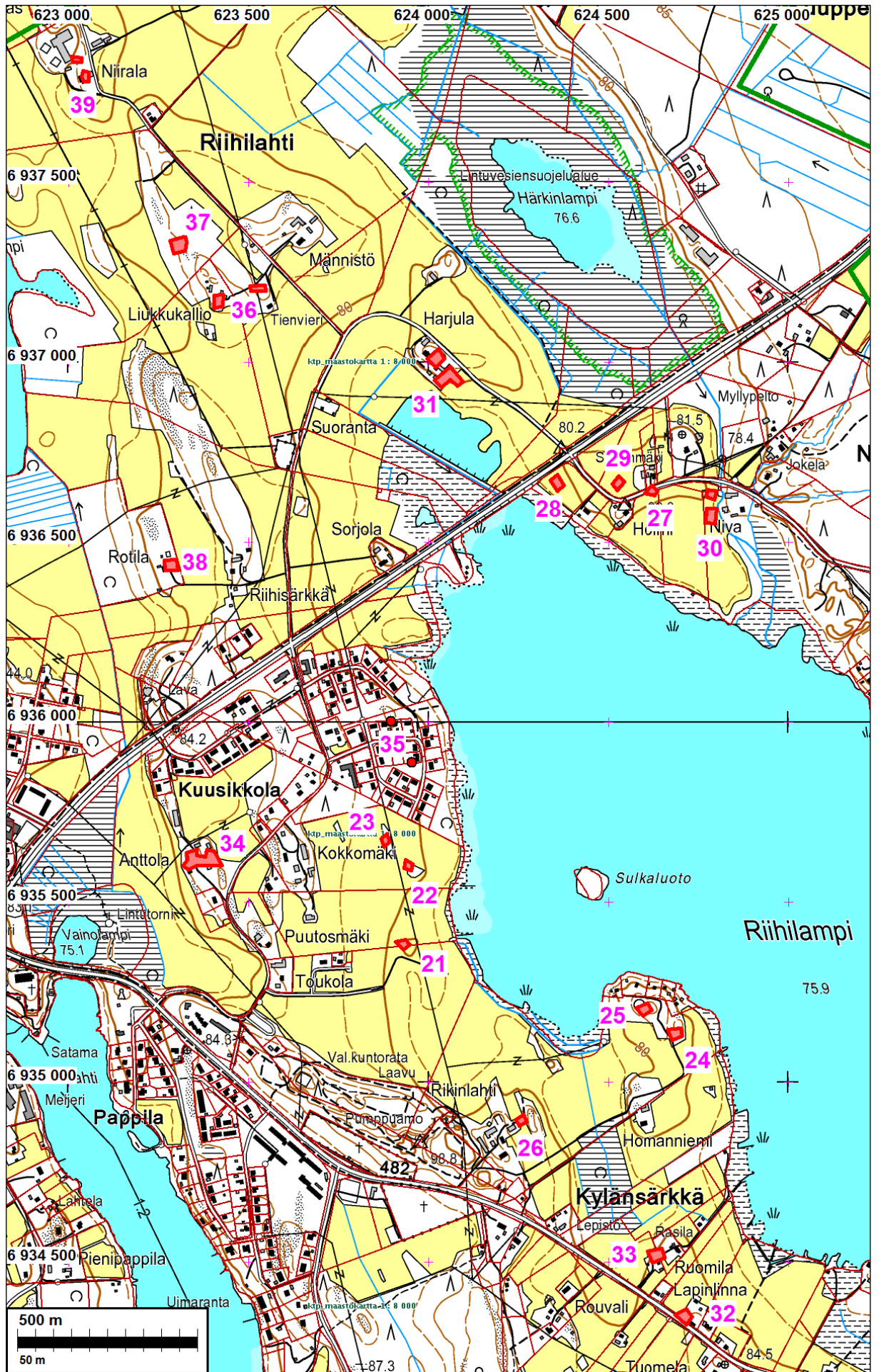
			lä (Karttu- la)		Nykyisin paikalla on talousrakennuksia ja peltoa.	asutukseen viittaavia jäännöksiä ei havaittu.
--	--	--	--------------------	--	---	---

Nr	N	E	Isojaon jälkeen	Ennen isojakoa	1600-luvun asutus (Saloheimon kartat)	Muuta	Inventointi
21	6935380	623931	Liperi 22:n maata	Riihilahti 1	Alueella 3 taloa 1600-luvulta.	Alueella on ollut Halola (Liperi 13), joka isojaossa siirrettiin Ruunakan-kaalle. Saloheimo on merkinnyt pohjoisimman tontin Viholan taloksi, mutta isojakokartan kirjaintunnuksista päätellen kaikki kolme ovat olleet Halolan tontteja.	Tontit ja ympäristö tarkastettiin, historiallisen ajan asuinpaikkaan viittaavia havaintoja, inventointikohde Kokkomäki (mahdollinen muinaisjäänös).
22	6935600	623947	Liperi 22:n maata	Riihilahti 1			
23	6935672	623885	Liperi 22:n maata	Riihilahti 1			
24	6935134	624687	Liperi 15:n maata	Riihilahti 2	Homanniemessä kaksi taloa 1600-luvulla.	Paikalla on sijainnut Panhelan talo, josta on isojaossa tullut Liperi 15. Talo sijaitsee nykyisin paikalta 500 m lounaaseen.	Tontti ja ympäröivää peltoaluetta tarkastettiin, inventointikohde Homanniemi (18) (kiinteä muinaisjäänös).
25	6935204	624601	Liperi 15:n maata	Riihilahti 11		Paikalla on sijainnut Homanniemen talo, josta on isojaossa tullut Liperi 25. Talo sijaitsee nykyisin paikalta 300 m etelään.	Tontti tarkastettiin. Paikalla kasvanut metsä on hakattu ja hakkuualue muokattu erittäin voimakkaasti. Paikalla kasvaa tiheää pensaikkoa ja havaintomahdollisuudet ovat huonot. Mahdolliset rakenteet ovat tuhoutuneet.
26	6934894	624257	Liperi 15 Rikinlahti (Panhela)	Riihilahti 11	Rikinlahdessa 1 talo 1600-luvulla.	Rikinlahden perällä oleva tontti on ennen isojakoa kuullut Homanniemen taloon. Isojaossa se siirtyi talolle Liperi 15.	Paikalla on uusi suuri talousrakennus (ei näy vielä maastokartalla). Paikkaa ei tutkittu tarkemmin.
27	6936640	624619	Liperi 16 Riihi-särkkä	Riihilahti 3	Riihilammen pohjoisrannalla 3 taloa 1600-luvulla.		Tontti on osittain tietä ja pihaa, osittain peltoa. Kynnöspelto tarkastettiin.
28	6936664	624357	Liperi 16:n maata	Riihilahti?		Paikalla on sijainnut Pärttylän talo, josta on isojaossa tullut Liperi 17. Talo on siirretty takamaalle Kuoringan itäpuolel-	Kynnöspelto tontilla ja ympäristössä tarkastettiin.

						la.	
29	6936664	624529	Liperi 16:n maata	Riihilahti 4		Paikalla on sijainnut Riihilahden talo, josta on isojaossa tullut Liperi 18. Talo on siirretty takamaalle Kuuppeloon.	Kynnöspelto tontilla ja ympäristössä tarkastettiin.
30	6936574	624787	Liperi 23 Niva	Riihilahti 9		Paikalla on vielä isojaon aikaan sijainnut Nivan talo. Se on myöhemmin siirtynyt puron itäpuolelle.	Kynnöspelto tontilla ja ympäristössä tarkastettiin.
31	6937012	624025	Liperi 19 Harjula	Riihilahti 5	Näillä tienoin 1 talo 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
32	6934350	624711	Liperi 20 Lapinlinna	Riihilahti 6	Näillä tienoin 1 talo 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
33	6934520	624631	Liperi 21 Ruomila	Riihilahti 6			Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
34	6935616	623371	Liperi 22 Anttola	Riihilahti 7 ja 8	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
35	6936004	623897	Liperi 24:n maata	Riihilahti 10		Talon Liperi 24 Vihola (aiemmin Riihilahti 10) maalle ei isojakokartassa ole merkitty tonttia, mutta kahteen kohtaan on merkitty kirjaintunnus, jollaisella muiden tilojen maalla on merkitty niiden tontit.	Tiheään rakennettua pientaloaluetta. Ei tutkittu tarkemmin.
36	6937168	623417	Liperi 27 Naumala (Liukkukallio)	Riihilahti 12			Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
37	6937324	623309	Liperi 28 Koivikko	Riihilahti 13		Tontti on autoitunut isojaon jälkeen ja kasvaa metsää.	Tontti tarkastettiin, inventointikohde Koivikko (11) (kiinteä muinaisjäännös) .
38	6936438	623285	Liperi 30 Rotila (Rodila)	Riihilahti 15			Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
39	6937794	623049	Liperi 12:n maata	Riihilahti 16		Paikalla on ennen isojakoa ollut talo Riihilahti 16. Isojaossa maa on liitetty taloon Liperi 12 Niirala.	Niiralan talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
			Liperi 48 Selkäranta	Konttilansalmi 1	Näillä tienoin oli 3 taloa 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.

Nr	N	E	Isojaon jälkeen	Ennen isojakoa	1600-luvun asutus (Saloheimon kartat)	Muuta	Inventointi
40	6936258	620589	Liperi 48:n maata	Konttilansalmi 16		Paikalla on ennen isojakoa ollut Jyrkilän talo, josta on isojaossa tullut Liperi 49. Talo on siirretty Salokylään.	Syysviljaa kasvaa peltoa, ei tutkittu tarkemmin.
41	6936470	620775	Liperi 51:n maata			Paikalla on ennen isojakoa ollut Terolan talo, josta on isojaossa tullut Liperi 50. Talo on siirretty idemmäs.	Vaskolan talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
42	6943660 2	620809	Liperi 51 Lihavala (Vaskola)	Konttilansalmi 2			Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
43	6936510	620827	Liperi 52 Kallioranta	Konttilansalmi 2			Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
44	6935956	620745	Liperi 53 Louhela	Konttilansalmi 3	Alueella oli useita taloja jo 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
45	6936528	621675	Liperi 55 Hyvärilä	Konttilansalmi 3 ja 4?			Itäinen tontin osa rakennettua pihapiiriä, läntisemmät tietä, vanhaa hiekkakuoppaa ja kasvillisuuden peittämää peltoa, ei tutkittu tarkemmin.
46	6936288	621529	Liperi 56 Penttilä	Konttilansalmi 5			Tontti on museokäytössä, ei tutkittu tarkemmin.
47	6935620	621905	Liperi 57 Kalliola	Konttilansalmi 6	Alueella on ollut taloja jo 1618, ja runsaasti asutusta myöhemmin 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
48	6935938	622425	Liperi 57:n maata	Konttilansalmi 8		Paikalla on ennen isojakoa ollut Lierilän talo, josta on isojaossa tullut Liperi 60. Talo on siirretty Salokylään.	
49	6936076	622403	Liperi 58 Niemelä	Konttilansalmi 7		Saloheimon mukaan Niemelä (Konttilansalmi 7) on siirretty paikalle ennen isojakoa, mutta vasta 1733 jälkeen.	Pellot nurmella, ei tutkittu tarkemmin.
50	6936460	622511	Liperi 61 Konttilansalmi	Konttilansalmi 9 ja 10			Alueella on julkisia rakennuksia, ei tutkittu tarkemmin.

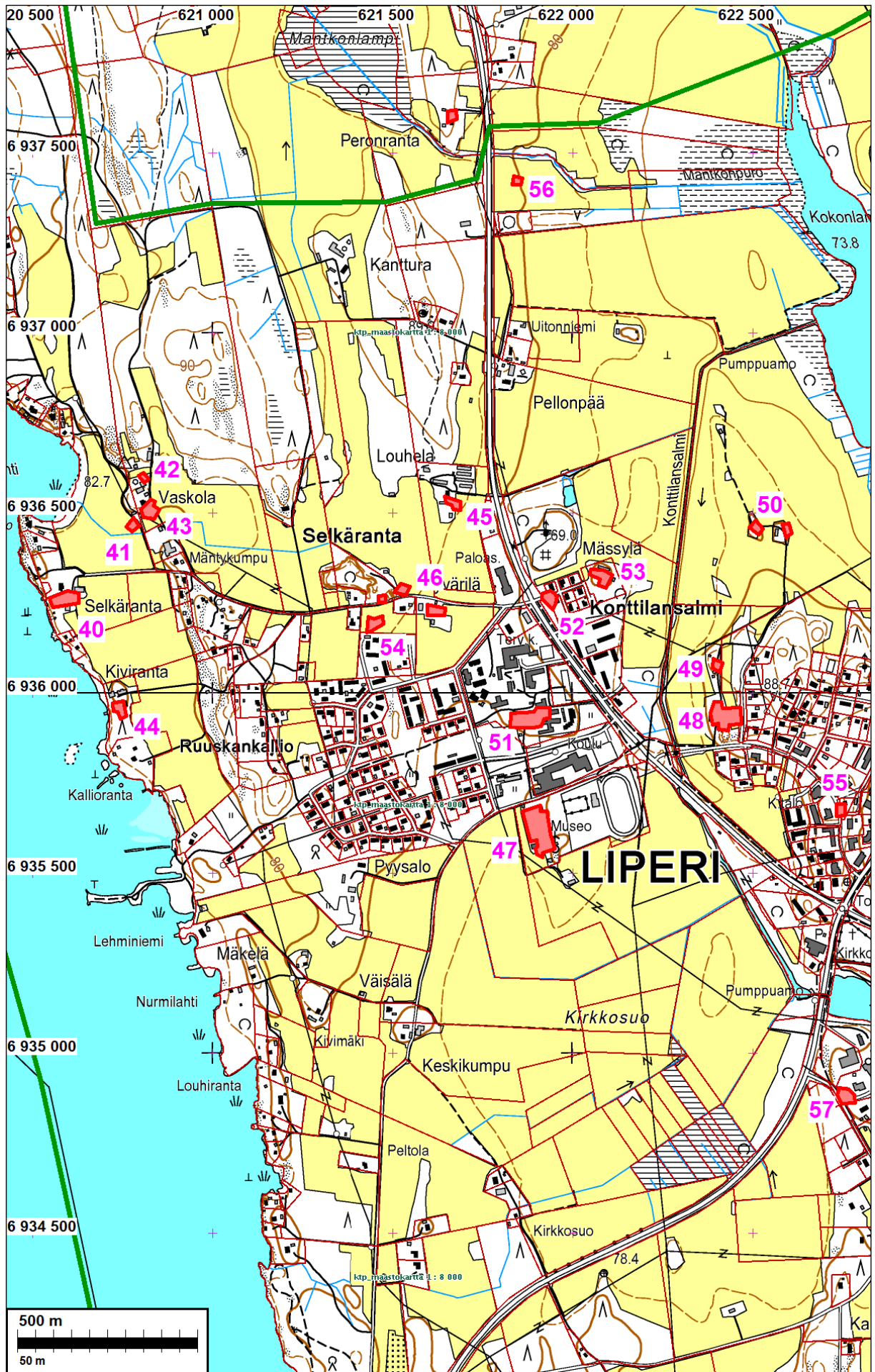

51	6935930	621885	Liperi 63 Kokkola	Konttilan- salmi 11			Tiheään rakennet- tua pientaloaluetta, ei tutkittu tarkem- min.
52	6936264	621941	Liperi 64 Mässylä	Konttilan- salmi 12			Tontti on pusikoitu- nutta joutomaata, jolla on vielä muu- tamia vanhoja ulkorakennuksia. Aluetta on käytetty varastona. Paikalla näyttää olleen viimeksi kartano- mainen pihapiiri, jota on muokattu. Alueella on tehty jonkin verran mui- takin maansiirtöi- tä. Vanhempien asutusjäännösten säilyminen ei näytä todennäköiseltä.
53	6936324	622089	Liperi 55:n maata	Konttilan- salmi 14		Paikalla on ennen isojakoa ollut Tarnalan talo, josta on isojaossa tullut Liperi 65. Talo on siirretty Salokylään. Salo- heimon mukaan myös Konttilan- salmi 13 on sijain- nut ennen isoja- koa aivan vieres- sä.	Pellot nurmella, ei tutkittu tarkemmin.
54	6936194	621451	Liperi 57:n maata	Konttilan- salmi 15		Saloheimon mu- kaan likimain isojakokartan tontin paikalla on ennen isojakoa sijainnut Varolan talo (Konttilansal- mi 15), josta on isojaossa tullut Liperi 66. Talo on siirretty Saloky- lään. Isojakokar- tassa tontilla ei ole kirjaintunnistetta.	Paikalla on katu ja asfaloitua pihaa.
55	6935680	622743	Liperi 67:n maata	Konttilan- salmi 20		Paikalla on ennen isojakoa sijainnut talo Konttilansalmi 20, joka on ilmei- sesti syntynyt vuoden 1733 jälkeen. Isojaossa paikka on liitetty luoteessa inven- tointialueen ulko- puolella sijaitse-	Tasainen pelto oli kasvillisuuden peitossa, ei tutkittu tarkemmin.

						vaan taloon Konttilansalmi 17, josta on isojaossa tullut Liperi 67 Peronranta.	
56	6937424	621847	Liperi 32 Salmela	Hurnilaranta 2	Näillä tienoin taloja jo 1618.		Paikka on meijerin tonttia. Asutusjäännökset ovat tuhoutuneet.

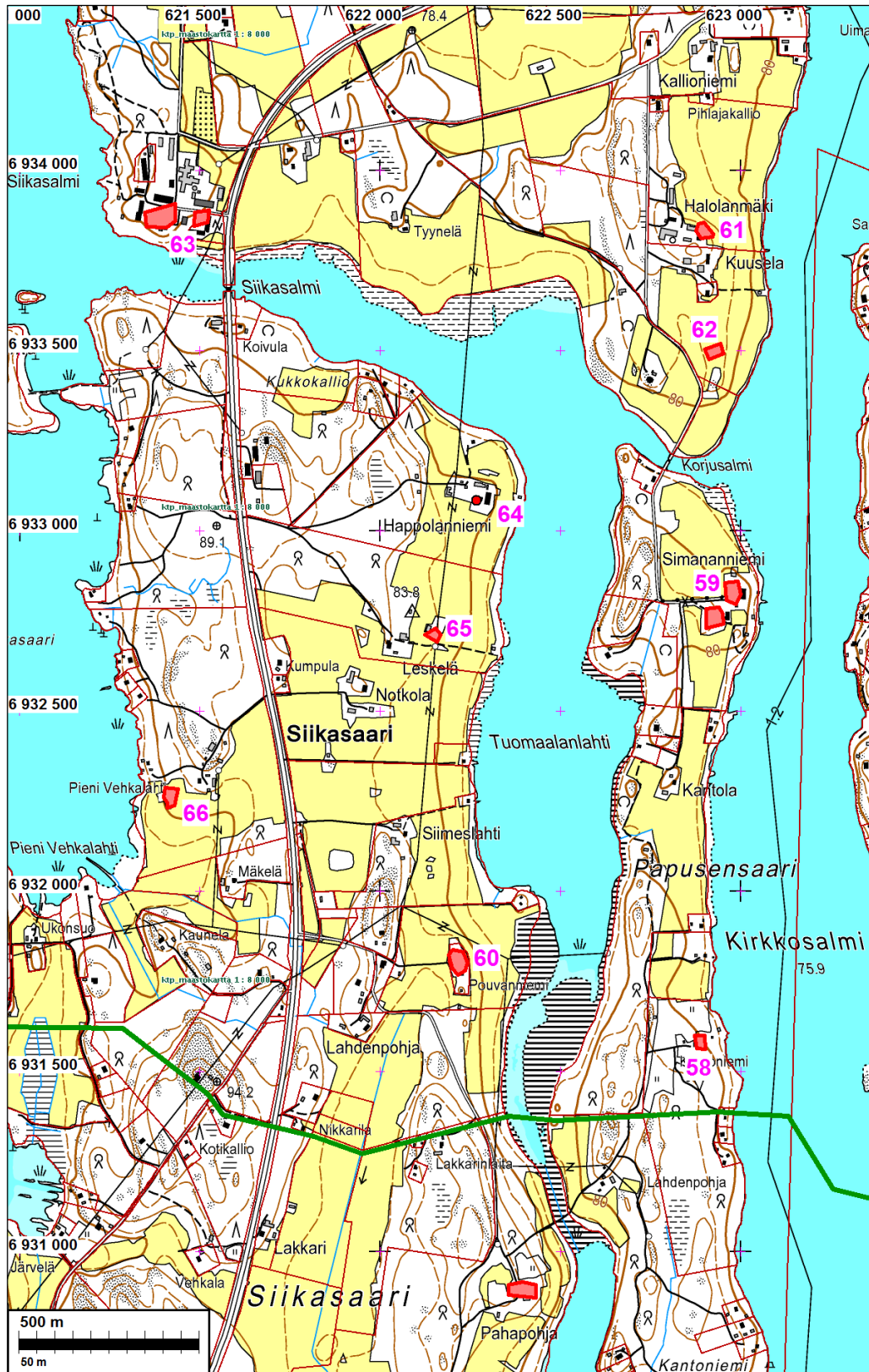
Mässylän talon vanha tontti Konttilansalmessa. Tontti on ollut viime aikoihin asti asuttuna, ja sitä on ilmeisesti muokattu voimakkaasti. Kuvattu itäkaakkoon.

Nr	N	E	Isojaon jälkeen	Ennen isojakoa	1600-luvun asutus (Saloheimon kartat)	Muuta	Inventointi
58	6931584	622891	Liperi 33:n maata	Hurnilanjärvi 1	Näillä tienoin 1 talo 1600-luvulla.	Paikalla on ennen isojakoa ollut talo Hurnilanjärvi 1, joka on siirretty Soukkoon. Isojaossa maa on liitetty taloon Liperi 33 Simananniemi.	Kantoniemen talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
59	6932830	622979	Liperi 33 Simananniemi	Hurnilanjärvi 3,4 ja 11	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvulla.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
60	6931808	622215	Liperi 35 Pouvaneniemi	Hurnilanjärvi 6	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvun lopulta tai 1700-luvun alkukymmenillä alkaen.		Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
61	6933834	622897	Liperi 38 Kärkkäälä	Hurnilanjärvi 9	Korjusalmen pohjoispuolella 2 taloa 1618 ja kolmas 1600-luvulla.		Halolanmäen talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
62	6933494	622923	Liperi 36:n maata	Hurnilanjärvi 10, 12?		Isojakokarttaan merkitty vain yksi tontti ilman kirjaintunnistetta, joten epäselvää mikä talo.	Korjusalmen pohjoispuolisia peltoja tarkastettiin laajalti, löytönä vain yksi pala historiallisen ajan keramiikkaa, inventointikohde Korjussalmi (ei kiinteä muinaisjäänös).
63	6933874	621395	Liperi 42 Siikasalmi	Hurnilanjärvi 14 ja 16	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvulla.	Siikasalmen kartanossa on myöhemmin toiminut maatalosoppilaitos. Myöhemmissä tilusjärjestelyissä Siikasalmi on liitetty tilaan Liperi 36.	Rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
64	6933082	622267	Liperi 36:n maata	Hurnilanjärvi 18	Näillä tienoin 2 taloa 1600-luvun lopulta tai 1700-luvun alkukymmenillä alkaen.	Isojakokartassa ei ole tonttia, mutta paikalla on kirjaintunnus, jollaisella talojen tontit yleensä on merkitty. Saloheimon mukaan näillä tienoin olisi ollut ennen isojakoa Happola, josta isojaossa tuli Liperi 46, joka siirrettiin Salokylään.	Happolanniemen talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tarkemmin.
65	6932710	622149	Liperi 36:n maata	Hurnilanjärvi 18		Saloheimon mukaan näillä tienoin olisi ollut ennen	Leskelän talon rakennettua pihapiiriä, ei tutkittu tar-

					isojakoa Leskelä, josta isojaossa tuli Liperi 47, joka siirrettiin Onkisalmeen.	kemmin.
66	6932264	621417	Liperi 36:n maata	torppa	Siikasalmen kartanon torppa.	Torppa. Ei tutkittu tarkemmin.

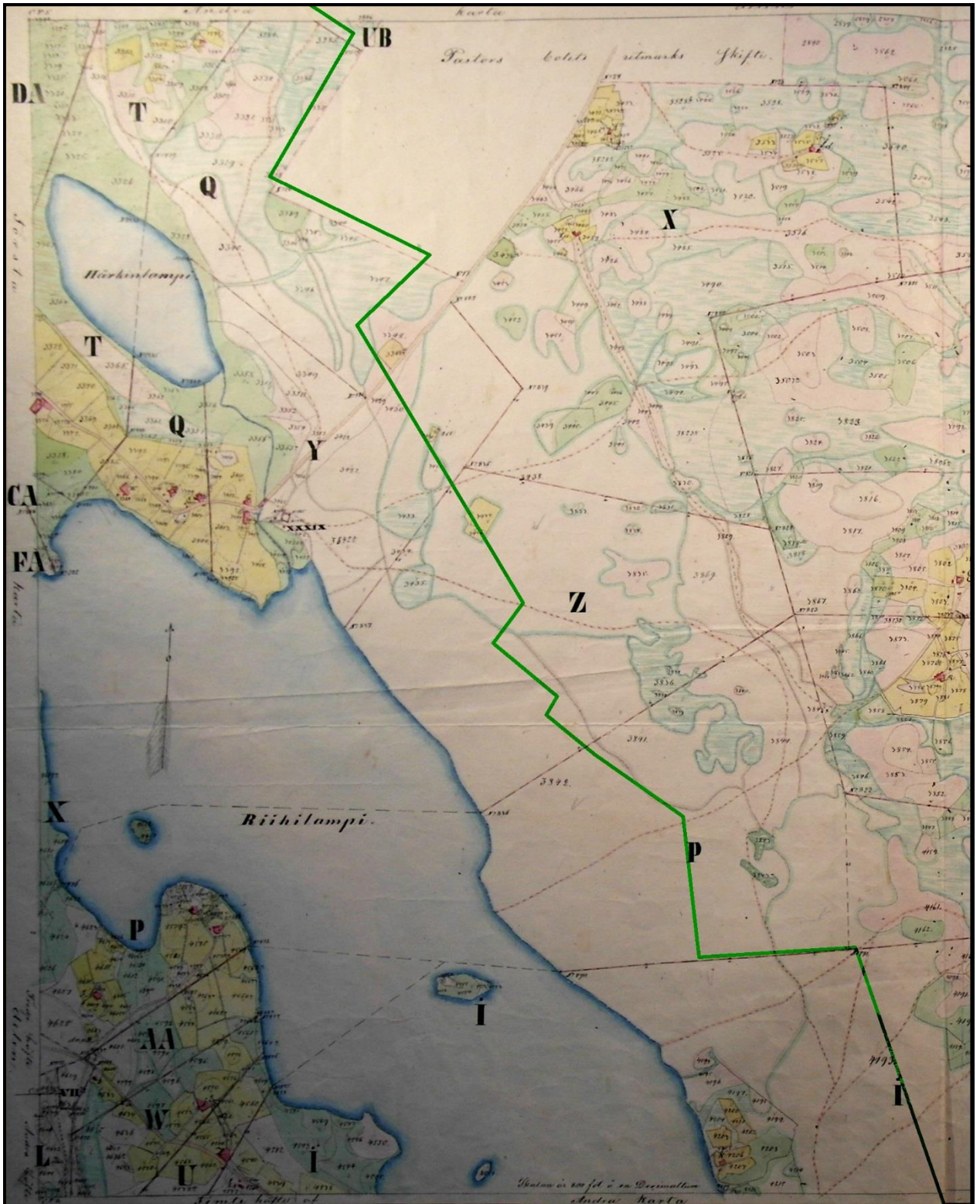
Vanhoja karttoja

Ote isojakokartasta vuodelta 1847 (MH D43:6/1-11). Tutkimusalueen rajaus on vihreällä.

Tutkimusalueen luoteista osaa.

Ote isojakokartasta vuodelta 1847 (MH D43:6/1-11). Tutkimusalueen rajaus on vihreällä.
Tutkimusalueen itäreunaa.

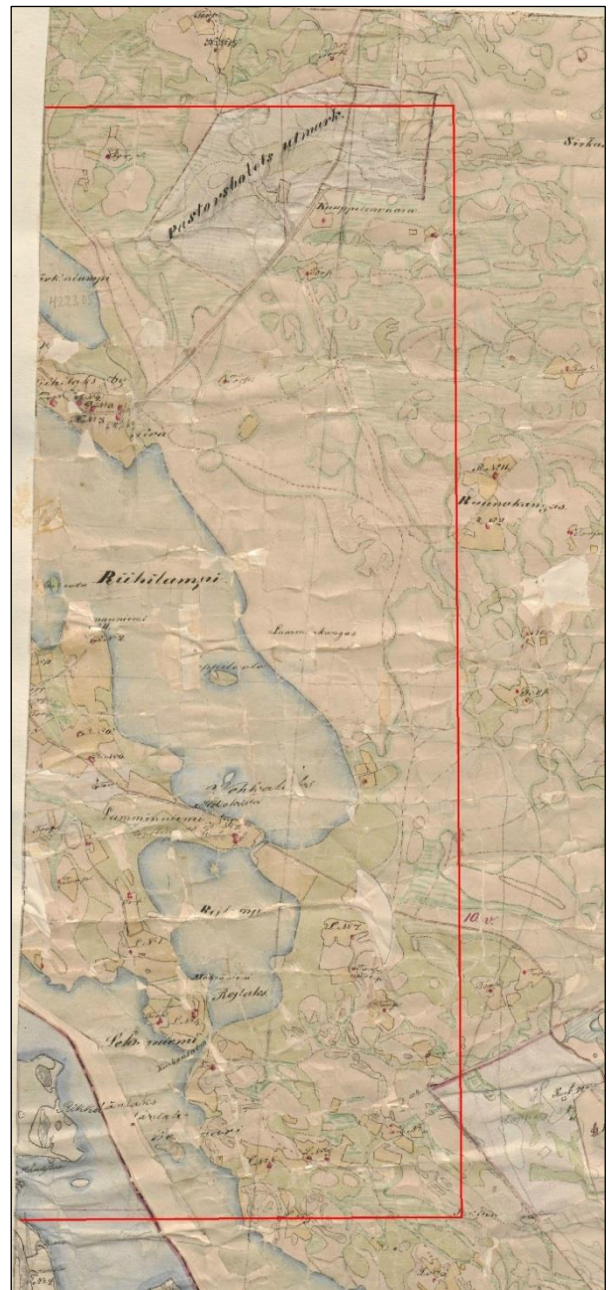
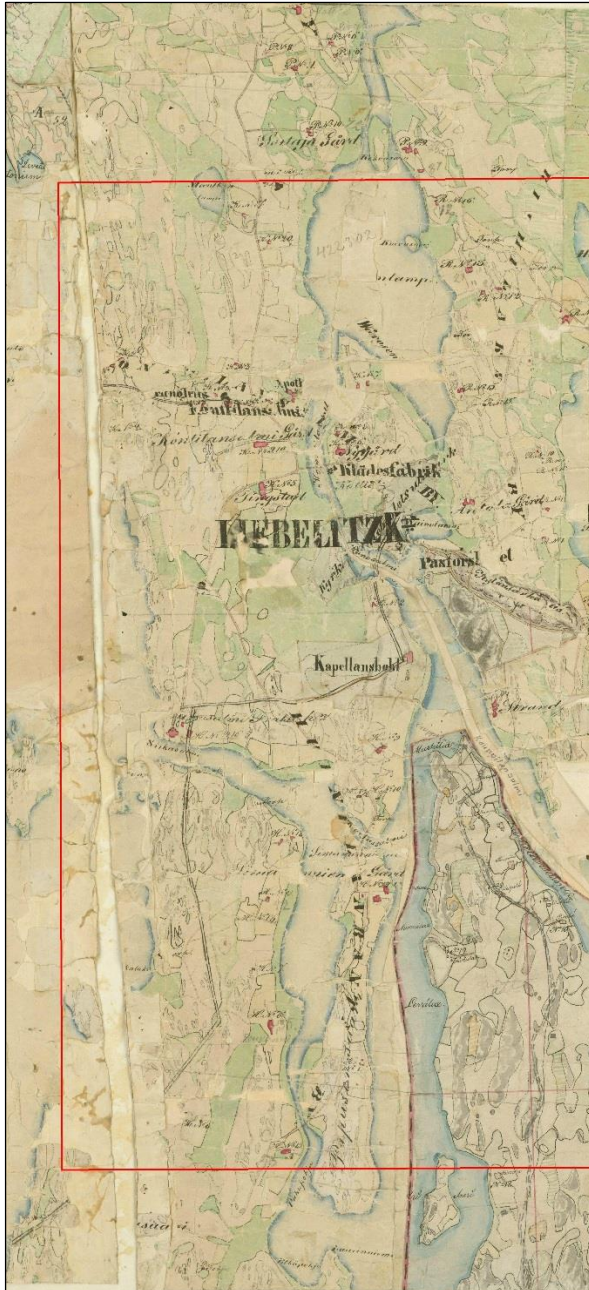
Ote isojakokartasta vuodelta 1847 (MH D43:6/1-11). Tutkimusalueen raja on vihreällä.
Tutkimusalueen lounaisosaa alhaalla kaakkoisosaa.

Otteet pitäjänkartoista vuodelta 1847 (täydennykset 1891) 4223 02 Liperi (vas.)
4223 05 Liperi (oik.)

Tulos

Osayleiskaava-alueella sijaitsevat aiemmin tunnetut kiinteät muinaisjäänökset ja mahdolliset muinaisjäänökset tarkastettiin. Yksi aiempi kiinteä muinaisjäänös Nivankangas 3 (mj.tunnus: 426010052) [\(5\)](#) todettiin tuhoutuneeksi, ja yksi aiemmin mahdolliseksi muinaisjäänökseksi luokiteltu kohde Lamminkangas 2 (mj.tunnus: 426000017) [\(4\)](#) ehdotetaan muutettavaksi kiinteäksi muinaisjäänökseksi. Useiden muiden kohteiden sijaintitietoihin ja rajauksiin ehdotetaan täydennyksiä ja täsmennyksiä. Osayleiskaavan luonnokseen merkityillä muuttuvan maankäytön alueilla ja uusilla rakennuspaikoilla havaittiin vain yksi arkeologinen kohde, historiallisen ajan asuinpaikka Kokkomäki [\(16\)](#), joka on mahdollinen muinaisjäänös.

Muulla inventointialueella havaittiin yhdeksän aiemmin tuntematonta arkeologista kohdetta. Näistä kiinteinä muinaisjäänöksinä voidaan pitää seuraavia kohteita: kivikautinen asuinpaikka

Rikkilänlahti (19), historiallisen ajan asuinpaikat Mäkränniemi (10), Mäkränniemi länsi (21), Homanniemi (18), Koivikko (11) ja Lamminniemi – Hovinpelto (21) sekä tervahauta Kasurisenkangas (9).

Historiallisen ajan asutukseen liittyvistä kohteista Pirilänmäki (17) on luokiteltu mahdolliseksi muinaisjäännökseksi asutusjäännösten ajoituksen epävarmuuden vuoksi ja Korjussalmi (22) löytöpaikaksi löytöjen vähäisen määrän vuoksi.

Osayleiskaavan valmistelussa on syytä huomioida, että osayleiskaavan luonnoksessa Riihilammen itäpuolella neljä merkinnällä sm varustettua aiemmin tunnettua kiinteää muinaisjäännöstä on merkitty kartalle 100–150 m itään niiden oikeilta paikoilta.

9.2.2015

Antti Bilund

Lähteet

Björkman, Tuomas 1963. Kertomus Liperin pitäjän Liperinkylän Kyläsärkkä-nimisessä paikassa sijaitsevan kivikautisen asuinpaikan tarkastuksesta. Tarkastuskertomus 29.6.1963.
 Haikonen, Iris 1983. Kyläsärkkä. Tarkastuskertomus 1983.
 Kunnari, Maria ja Kankainen, Jorma 2006. Selvitys Joensuun seudun sotahistoriallisista kohteista. Joensuun seudun maankäyttöryhmä. Joensuu.
 Laurén, Juha 1986. Liperi Kyläsärkkä. Kaivaus ja koekaivaus kivikautisella asuinpaikalla 1985. Kaivauskertomus 30.1.1986.
 Pesonen, Petro 2003. Liperin arkeologinen inventointi. Inventointiraportti 7.4.2003.
 Saloheimo, Veijo 1971: Pohjois-Karjalan asutusmuodot 1600-luvulla. Kylä- ja pitäjäkartat. *Joensuun korkeakoulun julkaisuja A 2*.

Muinaisjäännökset

1 LIPERI KYLÄSÄRKKÄ

Mjtunnus: 426010001
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: kivikautinen

Koordin: N: 6934 448 E: 624 203 Z: 85
 X: 6935162 Y: 4469 927
 P: 6937 354 I: 3624 423

Tutkijat: Tuomas Björkman 1963 tarkastus, Pekka Sarvas 1966 inventointi, Iris Haikonen 1983 inventointi, Juha Lauren 1985 koekaivaus, Pesonen Petro, Karjalaine 1998 tarkastus, Pesonen, Petro 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Löydöt: KM 15894, saviastian paloja, Maija-Riitta Nuutinen, diar. 1.10.1963, löydetty lasten leikkiessä hiekkakuopan reunalta.
 KM 16746, 19 kpl, saviastian paloja, Jussi Kuittinen, diar. 5.10.1965, löydetty Kyläsärkän talon maalta sorakuopasta.

KM 16918, kvartsi-iskoksia ja saviastian paloja, Sarvas A 1965, diar. 15.12.1965
 KM 21996, saviastian paloja, Iiris Haikonen ja Viljo T 1983, diar. 16.9.1983, inventointilöytöjä, hiekkakuopan reunoilta ja tienpätkän kohta.
 KM 22411, = KM 21996:11–12.
 KM 23111, kiviesine, Bergström M 1985, diar. 13.1.2000, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta, pii-iskoksia, savihelmiä, saviastian paloja.
 KM 23113, saviastian paloja, Jussi Kuittinen 1985, diar. 13.1.1986.

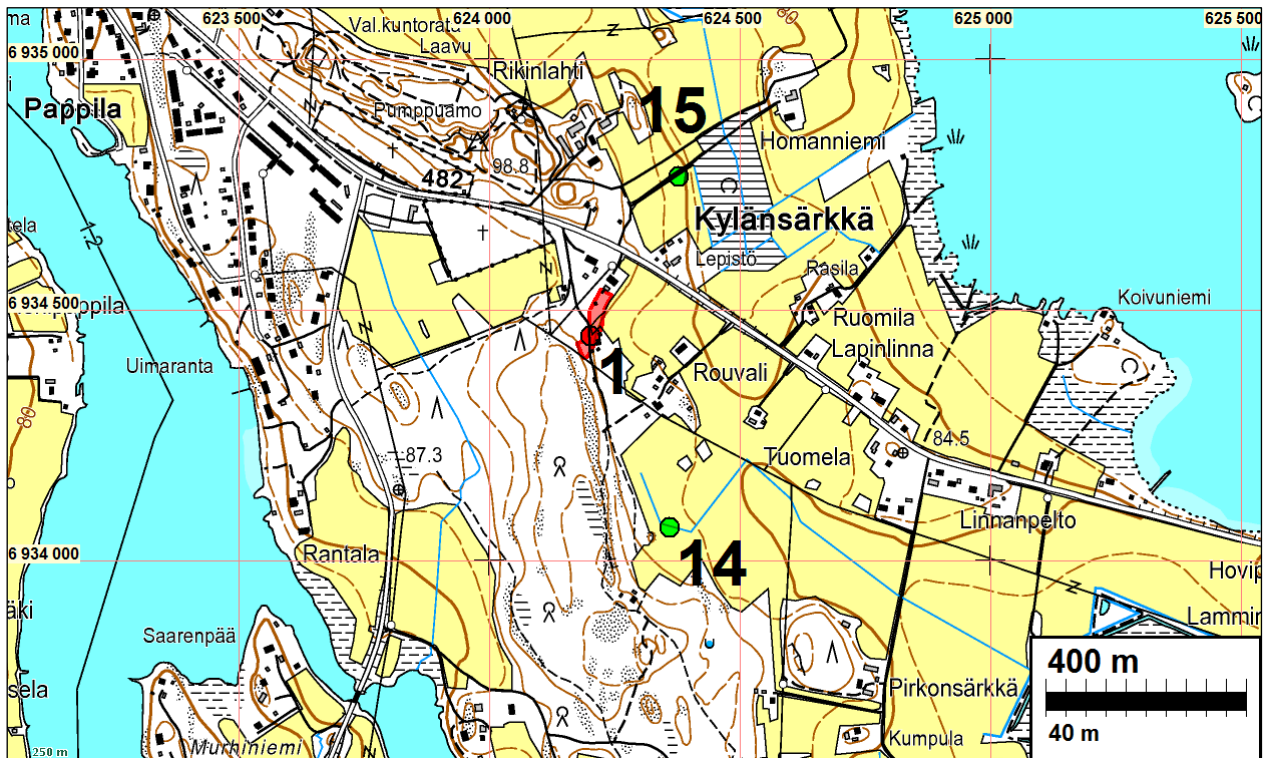
Sijainti: Liperin kirkosta noin 1,5 km kaakkoon.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Rääkkylään vievän tien eteläpuolella, Kyläsärkän laidassa. Kyläsärkkä on ollut pieni, matalahko harjumuodostelma, josta hiekanotto on tuhonnut suurimman osan. Paikalla olevan vanhan hiekkakuopan itä- ja eteläreunasta on tullut esille asuinpaikkalöytöjä. Lännessä hiekkakuoppa rajoittuu kallioon. Itäpuolella oleva peltoalue laskee loivasti etäämpänä olevaa Riihilampea kohti ja asuinpaikka-alue ulottunee myös pellon puolelle. Asuinpaikka on ollut tunnettu vuodesta 1963 lähtien, jolloin siitä hiekanoton yhteydessä tuli esille ensimmäiset löydöt.

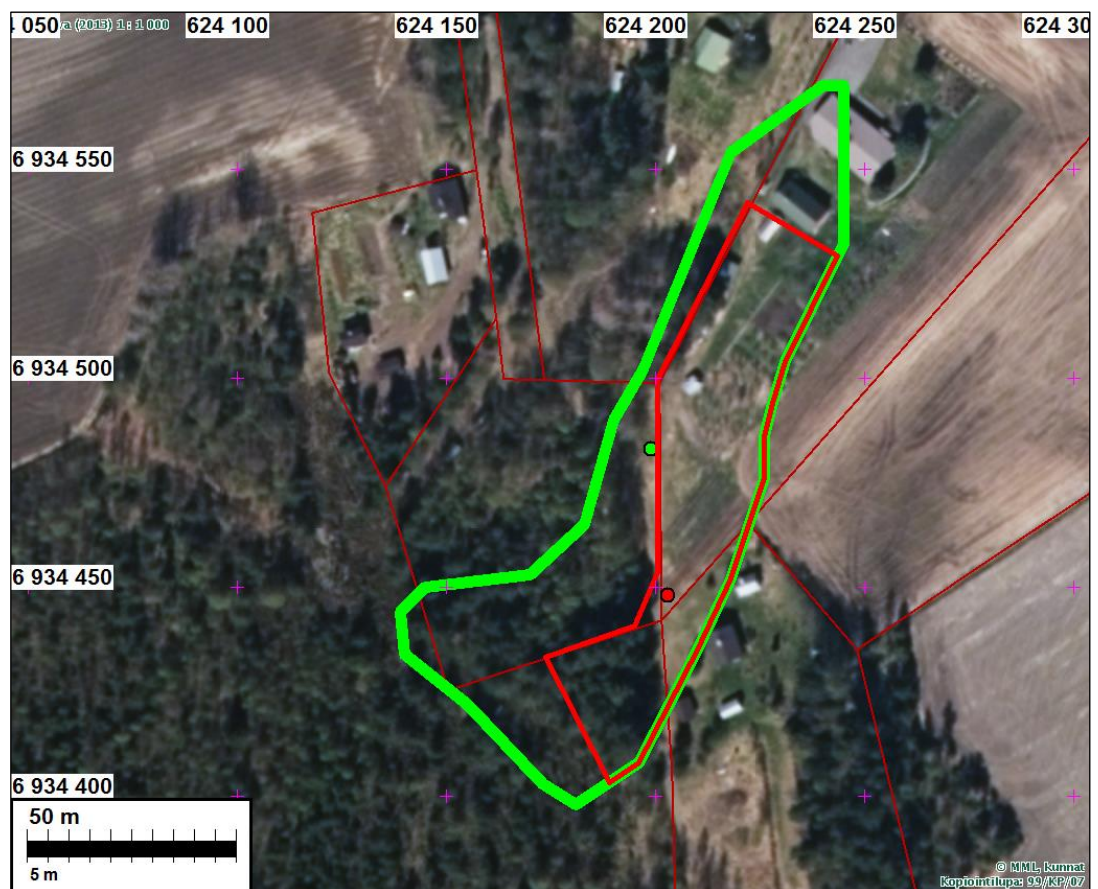
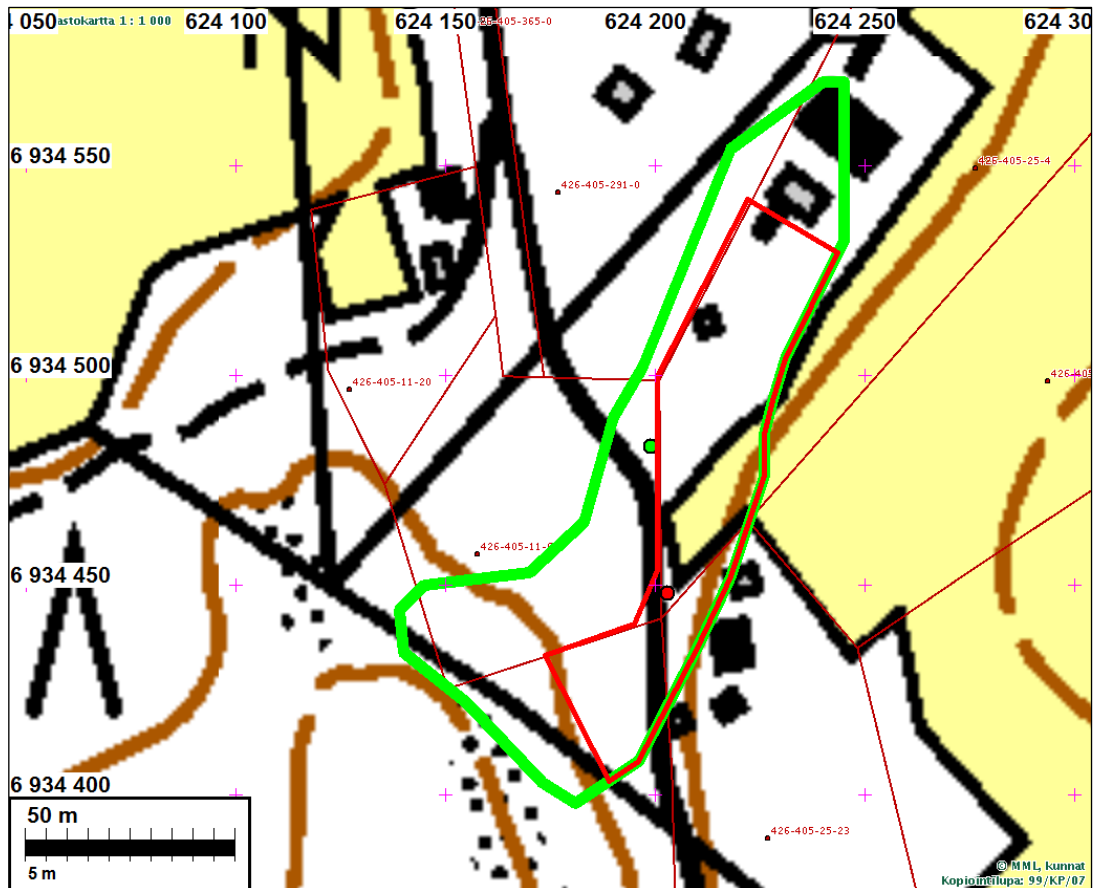
Bilund 2014: Paikalliset asukkaat ja paikalla käyneet arkeologit ovat ottaneet löytöjä talteen hiekkakuopan reunalta useita kertoja 1960-luvulla ja uudestaan taas 1980-luvulla. Löytötietojen perusteella vaikuttaa siltä, että nämä löydöt on kerätty tilan 11:6 maalla olevan hiekkakuopan etelä- ja itäreunalta. Björkmanin vuoden 1963 tarkastuskertomuksen valokuvien perusteella hiekkakuoppa näyttää jo silloin kattaneen kokonaan tai ainakin lähes kokonaan tilaan 11:6 kuuluvan alueen. Vuonna 1985 hiekkakuopan reuna on seurannut tilan rajaa (vrt. oheisen kartan pohjana oleva Laurenin vuoden 1985 kaivauksen yleiskartta). 1980-luvun alkupuolella hiekkakuoppaa pitkin pohjoisesta tulevan tien itäreunalla, tilojen 11:6 ja 25:4 rajalla, hiekkakuopan reunaa on rikottu tehtäessä tietä tilalla 25:8 (nykyinen 25:23) olevalle saunalle. Tällöin on tullut esiin asuinpaikkalöytöjä, jotka ovat olleet aiheena Laurenin vuoden 1985 kaivaukselle. Tällöin on kaivettu noin 50 m² hiekkakuopan itäreunalla, tilojen 11:6 ja 25:4 rajan vieressä, tilan 25:4 puolella. Löytöinä on saatu pääasiassa keramiikkaa, yhteensä yli 28 kiloa. Tasokaivausalueen pohjois- ja itäpuolelle tehdyistä koekuopista ei saatu löytöjä. Sen sijaan tilalla 11:6 olevan hiekkakuopan kaakkoiskulman eteläpuolella kahdessa tilan 11:14 (nykyisin 11:25) metsään tehdyssä koekuopassa oli löytöjä. Lauren on arvioinut asuinpaikan jatkuvan yhtenäisenä tasokaivauksen ja näiden koekuoppien välisellä alueella hiekkakuopan reunalla ja ulottuvan kaakossa tilalla 25:8 olevan mökin ympäristöön. Asuinpaikasta ei ole saatu olennaista uutta tietoa vuoden 1985 jälkeisissä tarkastuksissa.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 1.11.2014. Oheiseen karttaan on merkitty paikalla vuoden 1985 jälkeen tapahtuneet muutokset. Hiekkakuopasta etelään menevä tie kulkee nyt rajapyykin 4 länsipuolitse, ja on siten leikannut jonkin verran vuonna 1985 hiekkakuopan kaakkoiskulman eteläpuolella ollutta ehjää metsämaata. Tilalla 25:23 olevista rakennuksista vain sauna on entisellä paikallaan. Rakennus- ja purkutyöt ovat saattaneet vaikuttaa tontilla oleviin muinaisjäännöksiin, mutta muinaisjäännöksen tilasta on tältä osin mahdotonta saada selvää kuvaa, sillä mökin pihapiiri on kokonaan nurmen peitossa. Pohjoisempaan tilan 25:4 puolella peltosarka ulottuu nyt aivan tilan 11:6 rajalle eli hiekkakuopan reunaan. Muutaman metrin päästä pellon eteläisimmästä kulmasta löytyi kynnöksestä kaksi palaa kampakeramiikkaa. Havaintomahdollisuudet olivat kynnöksellä hyvät, eikä muita löytöjä havaittu, joten kovin runsaslöytöiseltä pelto ei vaikuta.

Kohteen rajaus muinaisjäännösrekisterissä on varsin laaja. Tilan 11:6 puolella oleva muinaisjäännösalue on kokonaan hiekkakuoppaa, samoin sen pohjoispuolella ja tilan 25:4 länsipuolella oleva tilaan 291:0 kuuluva osuus. Asuinpaikkaa lieinee jossain määrin jäljellä tilan 25:4 maalla, peltosaran päässä ja mahdollisesti myös pohjoisempana alueella, joka nyt on puutarhamaana, vaikka muutamista sinne vuonna 1985 tehdyistä koekuopista ei olekaan löytynyt mitään. Muinaisjäännösalueen pohjoisimmassa osassa on kuitenkin omakotitalon pihapiiri, jossa muinaisjäännöksiä tuskin on voinut säilyä, vaikka asuinpaikka olisi sinne asti ulottunutkin. Tilan 25:23 alueella asuinpaikkaa on todennäköisesti tontin luoteisosassa, rakennusten luoteispuolella, ja siellä myös sen säilymisedellytykset näyttävät olleen parhaat. Tältä osin muinaisjäännösalueen rajaus vaikuttaa oikeaan osuneelta. Asuinpaikan eteläosassa, tien länsipuolella asuinpaikkaa on epäilemättä säilynyt metsäalueella tilan 11:25 maalla. Muinaisjäännösalueen lounaisin osa on kuitenkin jyrkkää kalliorinnettä ja harjannetta, jolle asuinpaikka ei varmaankaan ulotu. Muinaisjäännösalueelle on ehdotettu edellä esitetyn mukaisesti uusi rajaus, joka sisältää vain ne alueet, joilla asuinpaikkaa on voinut säilyä. Koska myös muinaisjäännöksen sijaintia muinaisjäännösrekisterissä kuvaava piste osuu tämän alueen ulkopuolelle hiekkakuoppaan, ehdotetaan uudeksi sijainniksi N 6934448 E 624203.

Muinaisjäännökset on merkitty punaisella, muut kohteen vihreillä pisteillä.

Muinaisjäännösrekisterissä syksyllä 2014 ollut kohteen pistesijainti on merkitty vihreällä pallolla ja muinaisjäännösrajaus vihreällä viivalla. Tarkastuksen perusteella ehdotettava uusi muinaisjäännöksen sijainti on merkitty punaisella pallolla ja muinaisjäännösrajaus punaisella viivalla.

Asuinpaikan keski- ja pohjoisosaa kuvattuna pohjoiseen. Etualalla on asuinpaikan keskellä oleva rajamerkki (merkitty numerolla 4 Laurenin vuoden 1985 kartassa). Inventoinnissa löytyi kampakeraamiikkaa lähimmästä pellon kulmasta. Laurenin vuoden 1985 kaivausalue on tien oikeassa reunassa, pellon kauimmas vasemmalle ulottuvan kulman kohdalla, osittain nykyisellä pellolla. Asuinpaikkaa on todennäköisesti lisäksi jäljellä oikealla nurmipihan alla ja mahdollisesti peltokaistaleen takana, puutarhana olevalla harjanteella. Tien kohdalla ja vasemmalla puolella on vanhaa hiekkakuoppaa, samoin tien oikealla puolella kauempana, korkeiden mäntyjen takana ja vasemmalla puolella.

Asuinpaikkaa kuvattuna etelään. Laurenin vuoden 1985 kaivausalue on pellon laidassa oikealla pystyssä olevasta seipästä kuvaajaan päin. Seiväs on Laurenin karttaan merkityn sakokaivon kohdalla. Asuinpaikkaa on myös peltokaistaleen takana rakennusten edustalla ja tien oikealla puolella metsässä mökin pihan kohdalla

Asuinpaikan eteläosa kuvattuna pohjoiseen. Asuinpaikkaa on tien oikealla puolella sen ja rakennusten välissä sekä tien vasemmalla puolella männikössä. Kalliorinne rajaa asuinpaikkaa metsässä kuva-alan vasemmalla puolella. Etualalla tien kohdalla sekä kuvaajan ja rakennusten välissä on vanhaa hiekkakuoppaa, jossa asuinpaikkaa voi olla jäljellä.

2 LIPERI HÄRKINLAMPI

Mjtunnus: 426010051
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: valmistus, keittokuopat
 Ajoitus: varhaismetallikautinen

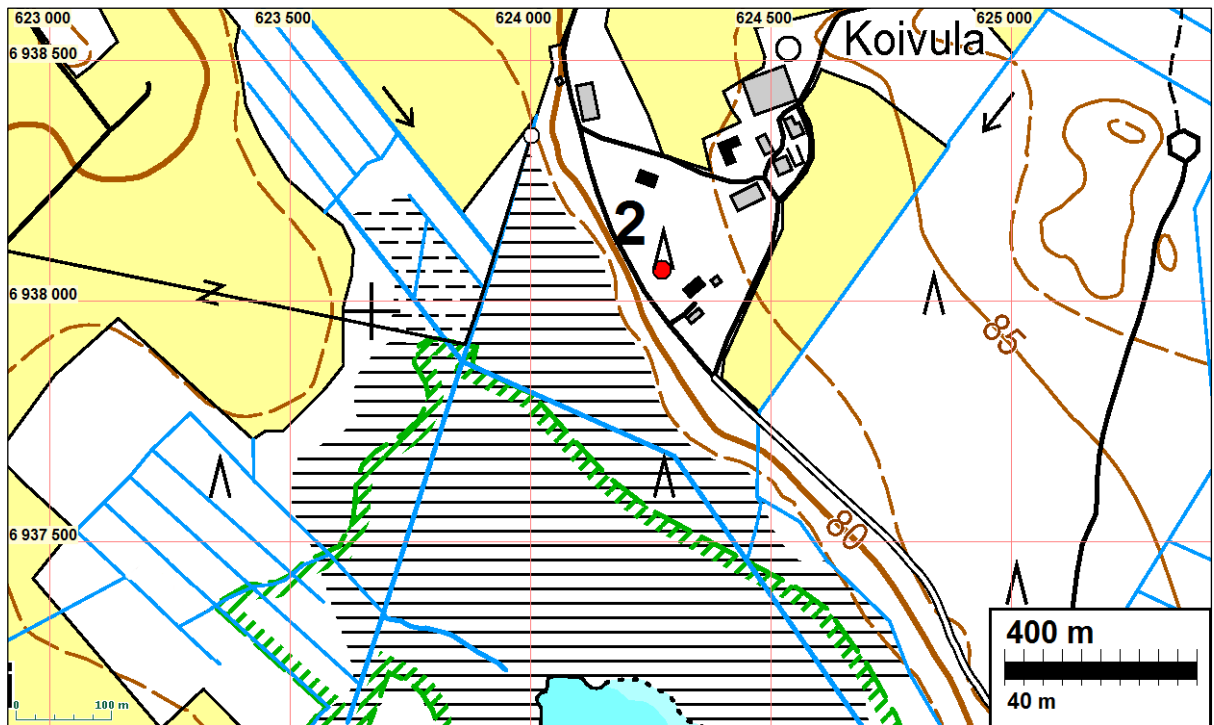
Koordin: N: 6938 065 E: 624 274 Z: 81
 X: 6938 773 Y: 4470 167
 P: 6940 973 I: 3624 496

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.
 Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Kuoppajäännös sijaitsee osin soistuneen Härkinlammen koillisrannalla, Koivulan talosta 140 m lounaaseen. Kuoppa on hiekkaisella mäntykankaalla, Härkinlammen kiertävän tien itäpuolella, muinaisrantatörmällä, jonka alapuolella on suo ja sitten Härkinlampi. Kuopan halkaisija on noin 3,5 metriä.

Bilund 2014: Petro Pesonen on vuoden 2002 inventoinnissa tehnyt kuoppaan kaivauksen ja havainnut noin 20 cm syvyydessä hiilikerroksen. Pesosen arvion mukaan kuoppa on samanlainen keittokuoppa tai hiilimiilu kuin Liperin Jyrinlahdella ja Likolahdessa olevat kuoppajäänteet. Pesonen on ajoittanut muinaisjäänöksen varhaismetallikautiseksi.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 24.10. ja 31.10.2014. Maastossa oli mukana myös Timo Sepänmaa. Sen todettiin olevan aikaisemman kuvauksen mukaisessa kunnossa. Kuopan koordinaateiksi mitattiin GPS-laitteella N 6938056 E 624277. Tämä piste osuu noin 10 m etelään muinaisjäänösrekisterin ilmoittamasta sijain-

nista. Koska aivan lähellä maastossa ei ole mitään kiintopistettä, jonka koordinaatteihin näitä koordinaatteja voisi verrata, on vaikea arvioida kumpi pisteistä on tarkempi. Joka tapauksessa muinaisjäännösrekisterissä ilmoitettu sijainti on varsin tarkka.

Kuoppa kuvattuna eteläkaakkoon. Oikealla näkyy vanhan rantatörmän reunalla kulkeva tie.

Kuoppajäännös kuvattuna pohjoisluoteeseen.

3 LIPERI NIVANKANGAS 1

Mjtunnus: 426010052
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös
 Laji: valmistus, keittokuopat
 Ajoitus: varhaismetallikautinen

Koordin: N: 6936 319 E: 625 046 Z: 78
 X: 6936 993 Y: 4470 857
 P: 6939 227 I: 3625 268

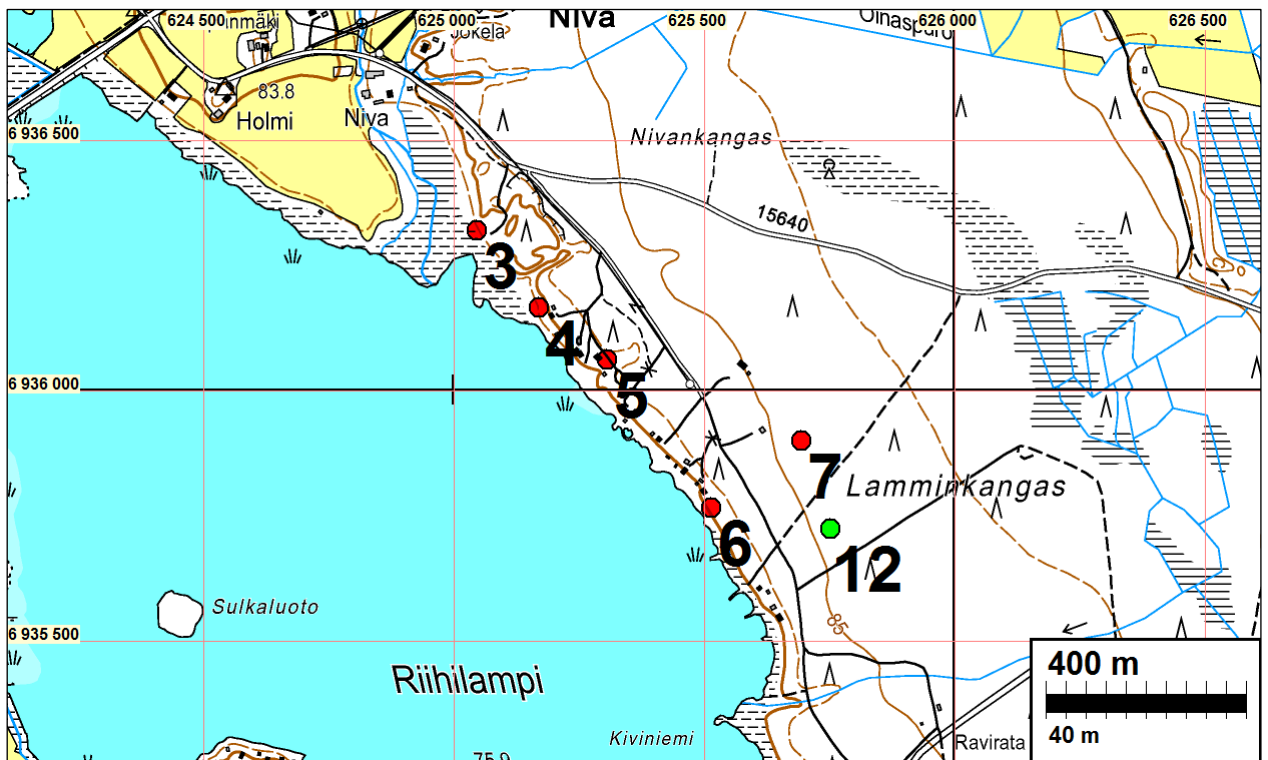
Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kuopat sijaitsevat Nivankankaalla, Riihilammen koillisrannalla, aivan rantatörmän päällä, Jokelan talosta noin 350 m eteläkaakkoon. Ne ovat pienellä, hiekanotolta säästyneellä kaistaleella noin 5 metriä korkealla törmällä; törmän ja lammen välissä on vain rantakaislikkoa. Paikalla on kolme kuoppaa, ne lienevät hiilimiiluja tai keittokuoppia.

Bilund 2014: Petro Pesonen on vuoden 2002 inventoinnissa havainnut paikalla kolme 2,5 x 3 m läpimittaista kuoppaa, jotka sijaitsevat kaakosta luoteeseen suuntautuvan törmän reunalla kolmen metrin välein. Kuopat sijaitsevat hänen mukaansa alueella, jonka rajakoordinaatit ovat N 6936305 -6936343 E 625029 -625058 (ilmoitettu peruskoordinaatteina x = 693698 - 693700, y = 447084- 447086 ja tästä poikkeavasti yhtenäiskoordinaatteina p = 693922 -693925, i = 362526 - 362528, itäisimmän kuopan sijainniksi hän ilmoittaa vielä erikseen peruskoordinaatteina x = 6937 000, y = 4470 682, mutta y-koordinaatti on selvästi virheellinen). Pesonen on tehnyt itäisimpään kuoppaan koekuopan ja havainnut ehjän podsolimaannoksen alla noin 25 cm syvyydessä vahvan nokikerroksen. Pesosen arvion mukaan kuo-

pat ovat esihistoriallisia miiluja tai keittokuoppia. Pesonen on ajoittanut muinaisjäänneksen varhaismetallikautiseksi.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 24.10.2014. Sen todettiin olevan aikaisemman kuvauksen mukaisessa kunnossa. Kuten Pesonen mainitsee, törmän reuna leikkaa luoteisimman kuopan reunaa. Myös keskimäinen kuoppa on aivan törmän reunan vieressä, mutta itäisin muutaman metrin päässä siitä. Vanhan hiekkakuopan reuna on hieman yli kymmenen metrin päässä itäisimmästä kuopasta itään ja kauempana koillisessa. Muutamia metrejä luoteisimmasta kuopasta luoteeseen törmää leikkaa vanha rantaan laskeutuva ajoura, joka nyt on täysin sammaloitunut. Muuten maasto kuoppien pohjois- ja luoteispuolella törmän päällä on laajalti ehjää. Itäisimmän kuopan koordinaateiksi mitattiin GPS-laitteella N 6936334 E 625058. Tämä osuu aivan Pesosen ilmoittaman koordinaattivälin itälaitaan ja toisaalta muinaisjäänne rekisterin koordinaattipisteestä selvästi koilliseen. Ilmakuvien perusteella nyt mitattu ja Pesosen ilmoittama sijainti näyttävät todennäköisesti tarkemmilta kuin muinaisjäänne rekisterin koordinaattipiste, joka näyttäisi osuvan törmään tai sen alle. Kuoppajäänne kset ovat kuitenkin varmasti tässä esitetyn muinaisjäänne rajauksen sisällä.

Liperin Kirkonkylän osayleiskaavan luonnoksessa kaikki neljä Riihilammen itärannalla sijaitsevaa kiinteää muinaisjäänne (kaavamerkintä SM) on merkitty kartalle liian itään, kauas rannasta. Tätä kohdetta ilmeisesti tarkoittava merkintä on likimain kohdassa N 6936330 E 625160 eli noin 100 m itään oikeasta paikasta. Merkintä tulee siirtää oikeaan paikkaan.

Tiheän puolukanvarvikon peittämät kuopat ovat kuvassa etualalla, keskeltä hiukan vasemmalle ja taaempänä mutkaisen koivun kannon kohdalla. Kuvattu luoteeseen.

Luoteinen kuoppa törmän reunassa. Kuvattu luoteeseen.

4 LIPERI NIVANKANGAS 2

Mjtunnus: 426010053
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös
 Laji: valmistus, keittokuopat
 Ajoitus: varhaismetallikautinen

Koordin: N: 6936 165 E: 625 172 Z: 78
 X: 6936 833 Y: 4470 976
 P: 6939 073 I: 3625 395

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Hiilimiilu/keittokuoppa sijaitsee Nivankankaalla, Riihilammen koillisrannalla, Jokelan talosta 620 metriä eteläkaakkoon, kesämökistä 20 metriä luoteeseen. Kesämökin pihavajan tantereelta on löytynyt myös asuinpaikkaan viittaava kvartsi-iskos.

Bilund 2014: Petro Pesonen on vuoden 2002 inventoinnissa löytänyt paikalta kuoppajäännöksen. Pesosen arvion mukaan kuoppa on esihistoriallinen miilu tai keittokuoppa. Pesonen on ajoittanut muinaisjäännöksen varhaismetallikautiseksi. Arvio perustunee osaltaan samassa yhteydessä löytyneeseen kvartsi-iskokseen. Paikalle ei ole tehty koekuoppia.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 24.10. ja 29.10.2014. Sen todettiin olevan aikaisemman kuvauksen mukaisessa kunnossa. Muinaisjäännösrekisterin ilmoittama koordinaattipiste poikkeaa muutamalla metrillä Pesosen ilmoittamasta, mutta näyttää oikeaan osuneelta verrattaessa maastossa kuopan sijaintia vieressä oleviin kesämökin rakennuksiin. Mökin pihapiirissä ei nyt havaittu asuinpaikkaan viittaavia löytöjä. Havainto-olosuhteet olivat kuitenkin heikot, sillä paljasta maata ei juurikaan ollut. Topografian perusteella erityisesti mökin pihapiiri vaikuttaa hyvin sopivalta asuinpaikaksi.

Liperin Kirkonkylän osayleiskaavan luonnoksessa kaikki neljä Riihilammen itäranalla sijaitsevaa kiinteää muinaisjäännöstä (kaavamerkintä SM) on merkitty kartalle liian itään, kauas rannasta. Tätä kohdetta ilmeisesti tarkoittava merkintä on likimain kohdassa N 6936160 E 625310 eli noin 130 m itään oikeasta paikasta. Merkintä tulee siirtää oikeaan paikkaan.

Kartta sivulla: 38.

Kuoppajäännös kuvattuna lounaaseen. Taustalla Riihilampi.

Etualalla kuoppajäännös ja taustalla kesämökki ja sen ulkorakennus törmän reunalla. Kuvattu kaakkoon.

6 LIPERI NIVANKANGAS 4

Mjtunnus: 426010055
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös
 Laji: valmistus
 Ajoitus: varhaismetallikautinen

Koordin: N: 6935 765 E: 625 514 Z: 80

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kuoppa sijaitsee Riihilammen koillisrannalla, rantatörmällä noin 3-4 metriä lammen pintaa ylempänä, Jokelan talosta 1,1 km kaakkoon. Lähin kesämökki on kuopasta 40 metriä luoteeseen, lammen rantaan matkaa on 20 metriä. Kuoppa on halkaisijaltaan noin 3,5 metriä ja sen syvyys on 40 cm.

Bilund 2014: Petro Pesonen on vuoden 2002 inventoinnissa tehnyt kuopassa koe-kairauksen. Tällöin noin 40 cm:n syvyydellä pinnasta oli havaittavissa musta noki-kerros. Pesosen arvion mukaan kuoppa on samantyyppinen kuin keittokuopat tai hiilimiilut muualla Nivankankaalla ja Liperin Jyrinlahden ja Likolahden esihistoriallisilla asuinpaikka-alueilla. Siten Pesonen on ajoittanut muinaisjäännöksen varhaismetallikautiseksi.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 29.10.2014. Alueelta löytyi maastosta yksi kuoppa. Se oli aikaisemman kuvauksen mukainen ja hyvässä kunnossa. Sen sijainniksi mitattiin GPS-laitteella N 6935765 E 625514. Tämä on yli 15 m etelään muinaisjäännösrekisterin ilmoittamasta sijainnista (N 6935781 E 625511). Vuoden 2002 inventointiraportissa sijainniksi ilmoitetaan peruskoordinaatteina ja yhtenäiskoordinaatteina kaksi edellisistä ja myös toisistaan eroavaa koordinaattipistettä: N 6935788 E 625514 (ilmoitettu peruskoordinaatteina x = 693644, y = 447130) ja N

6935773 E 625508 (ilmoitettu yhtenäiskoordinaatteina p = 693868, i = 362573). On epäselvää, miksi eri järjestelmissä ilmoitetut koordinaatit eivät ole yhtäpitävät. Koordinaattiselitteen mukaan koordinaatit perustuvat GPS-mittaukseen, mutta ilmeisesti koordinaattien muunnosta ei ole tehty oikein, eikä ole tietoa, kumpiko koordinaattipiste on alkuperäinen mittaustulos. Muinaisjäännösrekisterissä olevat koordinaatit näyttävät olevan peruskoordinaatteina ja yhtenäiskoordinaatteina ilmoitettujen koordinaattien keskiarvot. Nyt todettu sijainti poikkeaa aiemmasta sanallisesta kuvauksesta siltä osin, että kuopan etäisyydeksi koillispuolella olevan kesämökin eteläkulmasta mitattiin askelmitalla vain 29 m eikä 40 m kuten vuoden 2002 inventointiraportissa sanotaan. Tämä voi ainakin osittain johtua siitä, että mökkiä on laajennettu etelään. Paikalla ulkorakennuksen työmaalla tavatun rakennusmiehen mukaan näin olisi tapahtunut muutamia vuosia sitten (mökin omistaja ei tavattu). Aikaisemmat koordinaattipisteet ovat kuitenkin vielä lähempänä mökkiä, kaikki alle 20 m päässä siitä. Vaikka mökkiä olisi laajennettu etelään vuoden 2002 inventoinnin jälkeen, vanhat koordinaattipisteet ovat olleet kuitenkin niin lähellä mökkiä, että etäisyydeksi tuskin olisi voinut arvioida 40 m edes ennen laajennusta. Siten näyttää, että nyt mitatut koordinaatit ja vanha sanallinen kuvaus sijainnista ovat varsin yhtäpitävät, mutta kohteelle aiemmin ilmoitetut koordinaatit epätarkat. Koordinaatit on muutettu nyt mitatun mukaisiksi.

Liperin Kirkonkylän osayleiskaavan luonnoksessa kaikki neljä Riihilammen itärannalla sijaitsevaa kiinteää muinaisjäännöstä (kaavamerkintä SM) on merkitty kartalle liian itään, kauas rannasta. Tätä kohdetta ilmeisesti tarkoittava merkintä on likimain kohdassa N 6935770 E 625680 eli yli 150 m itään oikeasta paikasta. Merkintä tulee siirtää oikeaan paikkaan.

Kartta sivulla 38.

Kuoppajäännös, miilu tai keittokuoppa, kuvattuna lounaaseen.
Rantatörmän reuna on noin 10 m päässä.

Kuoppa on etualalla puiden välissä. Taustalla näkyy kesämökki, jonka lähimmän kulman etäisyydeksi kuopasta mitattiin 29 m. Kuvattu pohjoiseen.

7 LIPERI LAMMINKANGAS 2

Mjtunnus: 426000017
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: valmistus, hiilimiilu
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6935 899 E: 625 695 Z: 86
 X: 6936 543 Y: 4471 486
 P: 6938 807 I: 3625 918

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Mahdollinen hiilimiilu sijaitsee Lamminkankaalla, joka on Riihilammen koillispuolella oleva laajahko mäntykangasalue Mattisenlahteen vievän tien eteläpuolella. Kohde on Jokelan talosta 1,1 km kaakkoon ja Riihilammen rannasta 240 m. Kuoppa on halkaisijaltaan noin 4 metriä ja se on 1,5 metriä syvä. Sen ympärillä on vallit.

Bilund 2014: Petro Pesonen on vuoden 2002 inventoinnissa tehnyt kuopassa koe-kairauksen. Tällöin 25 cm:n syvyydellä oli havaittavissa nokikerros. Kuopassa ei kuitenkaan ollut ehjää maannosta hiilikerroksen päällä, joten Pesonen on arvioinut, että se on huomattavasti nuorempi kuin läheiset Nivankankaan hiilimiilut tai keittokuopat, todennäköisesti historiallisen ajan hiilimiilu. Kohde oli syksyllä 2014 muinaisjäänösrekisterissä mahdollisena muinaisjäänöksenä.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 29.10.2014. Kohteen sijainniksi mitattiin GPS-laitteella N 6935901 E 626699. Sijainti poikkeaa vain muutamia metrejä muinaisjäänösrekisterissä olevasta, joten muinaisjäänösrekisterin sijaintitieto näyttää

olevan riittävän tarkka. Kohde oli aikaisemman kuvauksen mukaisessa kunnossa. Kyseessä lienee hiilimiilu, kuten Pesonen on arvioinut. Koska kohteesta ei inventoinnin keinoin todennäköisesti olisi saatavissa lisätietoa, ei sitä tutkittu tarkemmin. Kohteen aiempi luokittelu mahdolliseksi muinaisjäännekseksi perustunee ennen kaikkea sen ajoitukseen. Nykyisen käytännön mukaisesti sitä kuitenkin voidaan pitää kiinteänä muinaisjäänneksenä.

Kartta sivulla 38.

Hiilimiilu on kuvan keskellä. Ympäristössä on tehty hakkuita ja risusavottaa, minkä seurauksena miilussa on runsaasti risuja, eikä se erotu ympäristöstään kovinkaan hyvin. Kuvattu luoteeseen.

8 LIPERI LIKOKANTA

Mjtunnus: 1000020584
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: varustus, taistelukaivannot
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6933 556 E: 620 815

Tutkijat: Jorma Kankainen ja Maria Kunnari 2006 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Siikasaaren pohjoispäässä olevan Likokannan saaren länsirannan kalliopaljastumaan on louhittu taistelukaivantoa 110 metriä. Kaivannon eteläpäähän on louhittu konekivääripesäke. Saarella on myös kolme korsukuoppaa.

Bilund 2014: Kohde on esitelty Joensuun seudun linnoituslaitteiden inventoinnissa (Kankainen Jorma ja Kunnari, Maria. Selvitys Joensuun seudun sotahistoriallisista kohteista. 2006. s. 41). Tietojen ja kartan osalta lähteeksi ilmoitetaan vanhempi selvitys (Kankainen Jorma 1999, Maakunnan maalinnoitteet s. 72). Kohdekuvauk-

sen mukaan paikalla on louhittua taisteluhautaa noin 110 m ja yhdyshautaa noin 100 m. Lisäksi kohteella kerrotaan olevan kolme korsukuoppaa. Näiden tekstissä mainittujen rakenteiden lisäksi karttaan on merkitty konekivääripesäke taisteluhaudan eteläpäähän, ja kolme katkoviivaa taisteluhaudan ja länsipuolella olevan rantaviivan väliin. Kohteen suojeluluokitukseksi raportissa käytetyllä viisiportaisella asteikolla ehdotetaan ”5/5 Ehdottomasti säilytettävä”. Perusteluna on se, että kohde on ainoa laatuaan alueella, hyväkuntoinen ja entisöitävissä.

Muinaisjäännös tarkastettiin Liperin kirkonkylän yleiskaava-alueen inventoinnissa 1.11.2014. Kaikki vuoden 2006 raportin tekstissä ja kartassa mainitut rakenteet havaittiin, mutta niiden sijainti maastossa ja suhteessa toisiinsa eroavat huomattavasti vuoden 2006 tiedoista (katso kartta jäljempänä). Rakenteet ovat hyväkuntoisia. Osa niistä saattaa olla ainakin alaosaltaan kallioon louhittuja, kuten vuoden 2006 raportissa sanotaan, mutta tätä on monin paikoin vaikeaa arvioida, sillä kaivannot ovat vahvasti sammaloituneita. Kaivantojen reunoilla olevat vallit ovat kuitenkin enimmäkseen kivistä hiekkamoreenia, joten suuri osa kaivannoista poistetusta aineksesta on muuta kuin kiveä.

Alueella havaitut varustukset on seuraavassa jaettu alakohteisiin siten, että lähekkäiset toisiinsa liittyvät rakenteet kuuluvat samaan alakohteeseen. Alakohteiden numerot 1 # 4 viittaavat oheiseen karttaan. Alakohteille on piirretty myös muinaisjäännösrajakset. Rakenteiden paikannus perustuu laserkeilausaineistosta muodostettuun karttaan ja GPS-mittauksiin siltä osin kuin rakenteet eivät erotu laserkeilausaineistossa. Karttaan on vertailun vuoksi merkitty varustusten sijainti myös vuoden 2006 inventointiraportin kartan mukaisesti.

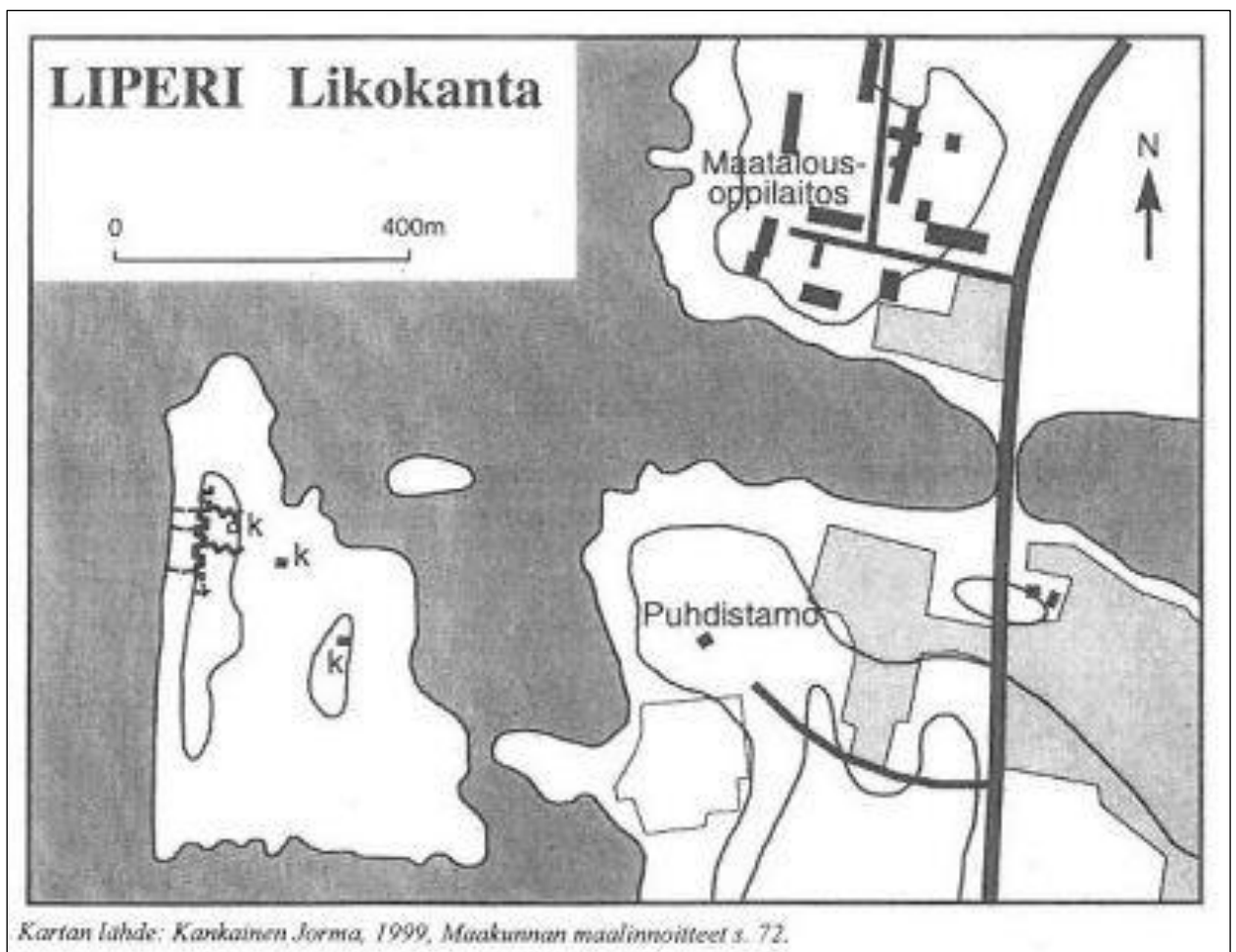
Alakohteet:

1. Saaren länsirannalla on konekivääripesäke (N 6933468 E 620825). Ampumasuunta on länteen. Aivan pesäkkeen vieressä etelässä ovat saaren ainoat rakennukset, pieni mökki ja sen ulkorakennus. Taisteluhauta alkaa konekivääripesäkkeestä ja jatkuu noin 125 m pohjoiseen kulkien 30–40 m päässä rantaviivasta. Taisteluhaudasta itään erkanee kaksi yhdyshautaa. Ne loppuvat länsirannalla olevan harjanteen itärinteelle. Pohjoisemmassa yhdyshaudassa on etelään kääntyvä haara, joka ei johda mihinkään. Taisteluhaudasta länteen lähtee viisi melko suoraa ojamaista kaivantoa, jotka loppuvat rantaan laskevalle rinteelle lähelle rantaviivaa (ei merkittynä karttaan, näitä vastannevat vuoden 2006 kartassa kolme taisteluhaudan ja rannan välistä katkoviivaa). Nämä lienevät kuivatusoja, sillä ne lähtevät taisteluhaudan alimpina olevista kohdista ja laskevat tasaisesti länteen. Yksi kaivannoista on täytetty harvaan asetelluilla suurilla kivilaaoilla, jotka estävät kaivanton suojautumisen ja sen suojassa liikkumisen, mutta eivät veden valumista. Muissakin on kiviä, mutta vähemmän. Eteläisin kaivanto lähtee konekivääripesäkkeestä, ja pohjoisin juuri pohjoisemmän yhdyshaudan eteläpuolelta. Muut ovat näiden välissä melko tasaisin välimatkoin.

2. Suorakulmainen kaivanto tasaisella maalla saaren pohjoisosassa (N 6933616 E 620854). Kuopan pohjan ala 4 m x 3 m, pitempi N-S-suunnassa. Kuoppa on tasa-pohjainen, ja sen syvyys on noin 50 cm. Kaivettu maa on koottu matalaksi valliksi kuopan reunoille. Kaakkoiskulmasta itään lähtee yhdyshauta, joka ulottuu idässä olevaan rantatörmään asti. Kuoppa on todennäköisesti Kankaisen ja Kunnarin mainitsema kolmas korsukuoppa. Jos kyseessä on korsu, se on aivan keskeneräinen. Mielestäni se kuitenkin näyttää enemmän maahan kaivetulta teltan paikalta.

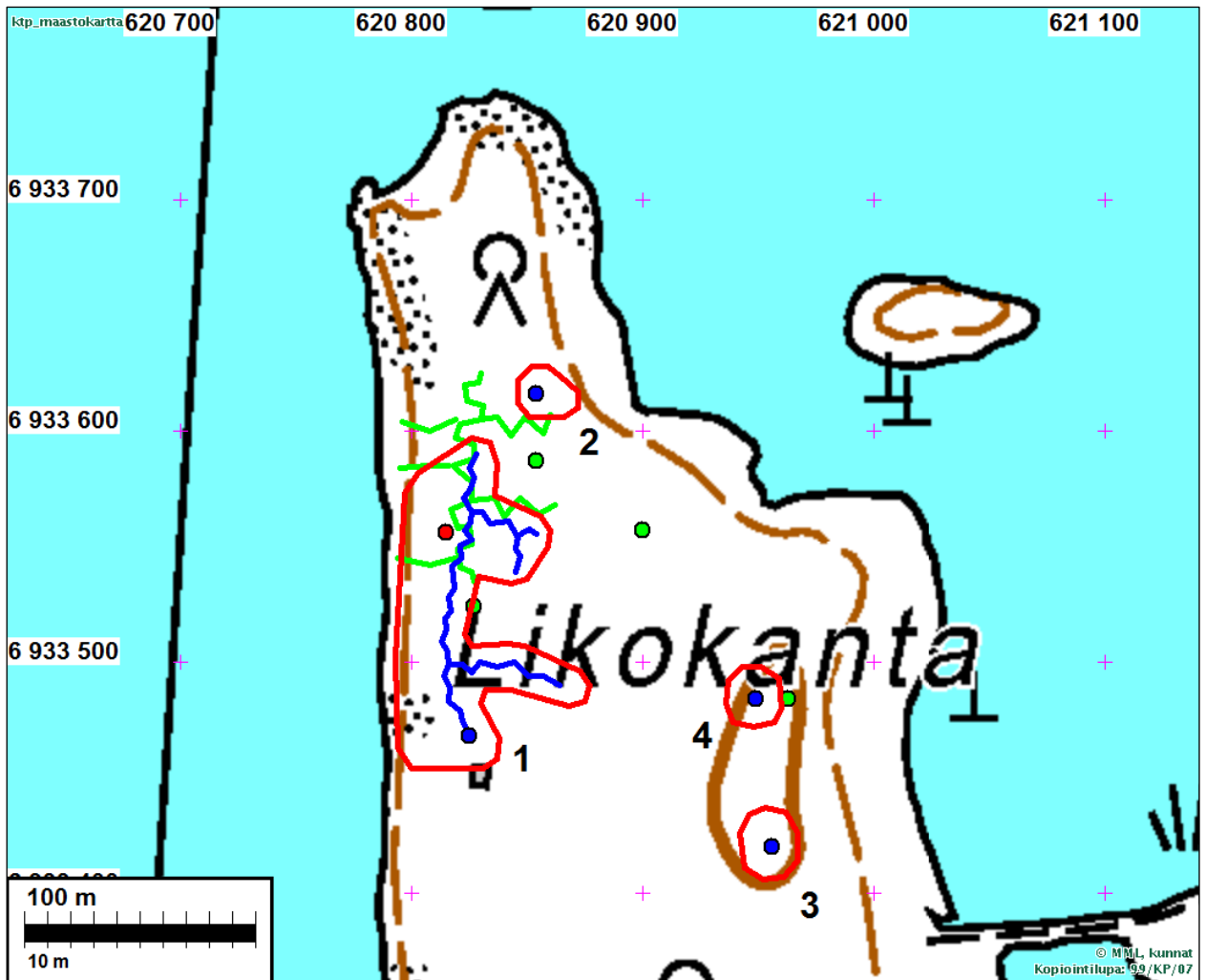
3. Korsukuoppa saaren itäosassa sijaitsevan harjanteen eteläpäässä (N 6933420 E 620956). Kuopan pituus (N-S) on noin 7 m ja leveys 5 m. Päässä on oviaukot kaakkoiskulmassa etelään ja koilliskulmassa pohjoiseen. Oviaukkojen edustalla on muutama metri yhdyshautaa. Muilla suunnilla kuopasta kaivettu maa on vallina kuopan reunalla. Kuopan syvyys vallin laelta pohjalle on noin 2 m.

4. Korsukuoppa saaren itäosassa sijaitsevan harjanteen pohjoispäässä (N 6933484 E 620949). Kuoppa on mitoiltaan ja suuntaukseltaan samanlainen kuin eteläisempi korsukuoppa. Myös oviaukot ovat samanlaiset, mutta niistä lähtevät haudanpätkät puuttuvat. Kuoppa on matalampi kuin eteläinen korsu, valleineen noin 1,5 m syvyinen. Se saattaa olla keskeneräinen, mutta myös veden kertyminen on saattanut estää sen kaivamisen syvemmäksi. Harjanne on paikalla matala, ja ympärillä on kosteaa tasamaata.

Likokannan linnoitteet vuoden 2006 inventoinnin mukaan (Kankainen Jorma ja Kunnari, Maria.

Selvitys Joensuun seudun sotahistoriallisista kohteista. 2006. s. 41). Korsut on merkitty k-kirjaimella. Niiden länsipuolella on taisteluhauta, siitä itään yhdyshaudat ja eteläpäässä konekivääripesäke. Taisteluhaudan ja rannan väliin on merkitty kolme katkoviivaa, jotka tarkoittavat ilmeisesti ojamaisia kaivantoja, vaikka niitä ei raportin tekstissä mainitakaan.

Likokannan linnoitteet vuoden 2006 inventoinnin kartan mukaan on merkitty vihreällä. Nyt määritetyt rakenteiden sijainnit on merkitty sinisellä: 1 = konekivääripesäke, siitä pohjoiseen taisteluhauta ja itään erkanevat yhteyshaudat, 2 = keskeneräinen korsukuoppa tai maahan kaivettu teltan paikka, 3 = korsukuoppa, 4 = korsukuoppa. Ehdotetut alakohteiden 1 – 4 muinaisjäännösrajaukset on merkitty punaisella viivalla. Kohteen pistesijainti muinaisjäännösrekisterissä on merkitty punaisella pallolla.

Taisteluhaudan eteläpäässä oleva konekivääripesäke (alakohte 1). Kuvattu kaakkoon.

Taisteluhautaa saaren länsirannalla (alakohte 1). Kuvattu etelään.

Yksi taisteluhaudasta rannan suuntaan kaivetuista ojista (alakohte 1). Tämä oja on täytetty kivillä. Muissakin on kiviä, mutta vähemmän. Kuvattu taisteluhaudan länsireunalta lounaaseen.

Suorakulmainen kuoppajäännös, keskeneräinen korsi tai todennäköisemmin maahan kaivettu teltan paikka, saaren pohjoisosassa (alakohte 2). Oikealla näkyy kuopan kulmasta itään lähtevä yhdyshauta, joka ulottuu kuusen rungon takana olevaan rantatörmään. Kuvattu koilliseen.

Saaren itäosan eteläisempi korsukuoppa (alakohte 3). Kuvattu pohjoiseen.

Saaren itäosan pohjoisempi korsukuoppa (alakohte 4). Kuvattu etelään.

9 LIPERI KASURISENKANGAS

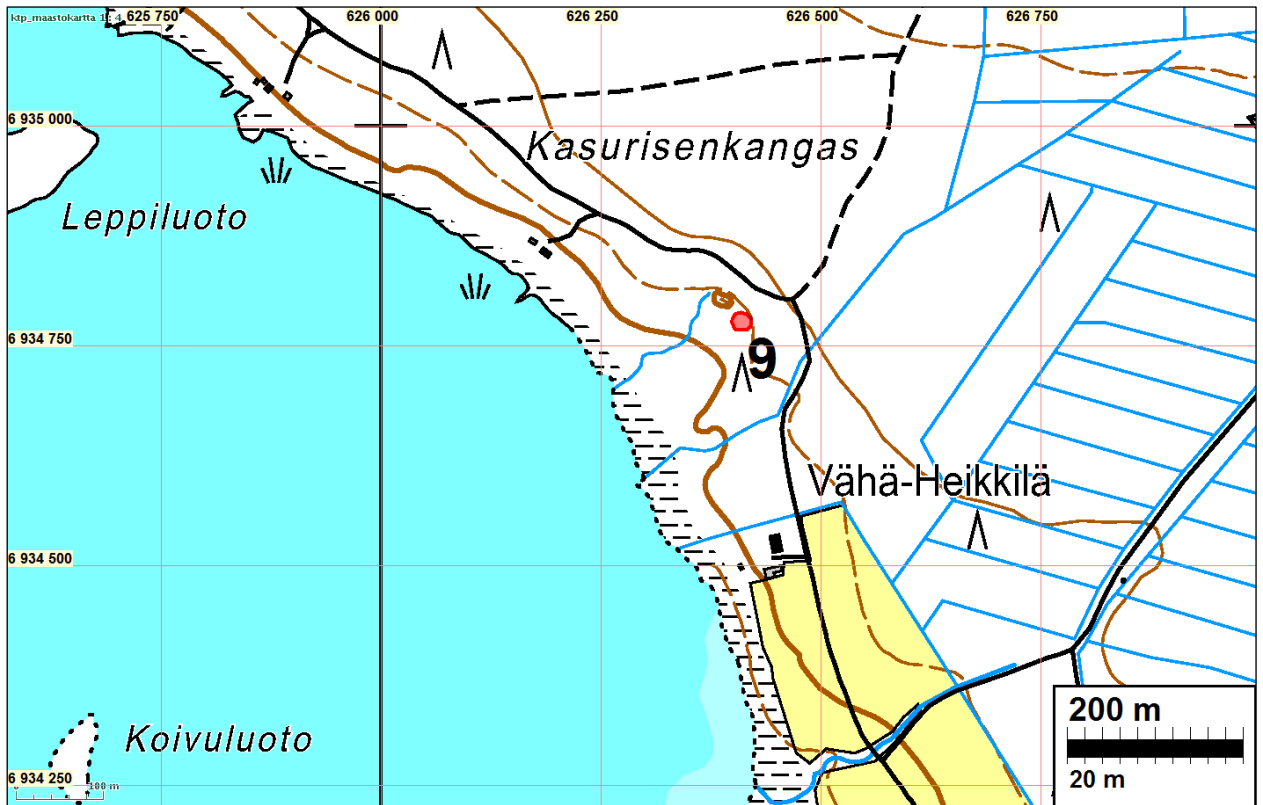
Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: valmistus: tervahauta
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6934 778 E: 626 411 Z: 82

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.
 Huomiot: Bilund 2014: Muinaisjäänös tarkastettiin Liperin kirkonkylän yleiskaava-alueen inventoinnissa 29.10.2014. Maasto on hyvin loivasti lounaaseen, kohti Riihilammen rantaa laskevaa hiekkakangasta. Alueella kasvaa mäntymetsää. Lamminkan-kaantie kulkee noin 30 m päässä koillisessa. Luoteessa on noin 50 m pituinen hiekkakuoppa, jonka kaakkoispää on lähimmillään noin 15 m päässä. Muuten maasto on ehjää.

Paikalla havaittiin laserkeilausaineistosta muodostetussa kartassa pyöreä, kehävallillinen kuoppa. Kuopan läpimitta on noin 6 m ja syvyys 1,5 m. Kuoppa on suppilomainen. Kuoppaa ympäröi noin 2,5 m leveä tasalakinen reunavalli. Se kohoaa 20–25 cm ympäröivästä maanpinnasta. Ulkonäkönsä perusteella kuoppa näyttää keskisäiliölliseltä tervahaudalta. Rakenteen funktion varmistamiseksi tehtiin koekuoppa pohjoissivulle rinteeseen puoliväliin. Tässä ei havaittu hiiltä eikä nokea. Turpeen alla ei ollut myöskään huuhtoutumiskerrosta. Toisessa koekuopassa reunavallin keskellä kuopan länsireunalla oli ohut huuhtoutumiskerros. Turpeen alla oli ohut nokinen kerros turpeen alla ja syvemmilläkin maa oli hiukan nokista. Kuopan pohjalle tehdyssä koekuopassa oli ohuen huuhtoutumiskerroksen alla ainakin 40 cm syvyyteen likaista (vähän nokista) hiekkaa, jossa oli pieniä hiilenpaloja. Vaikka tulenpidon jäljet koekuopissa olivat melko vähäiset, kuoppa on todennäköisesti tervahauta. Rinteiltä on haudan käyttöajan jälkeen ilmeisesti valunut maata pohjal- le, mikä on hävittänyt huuhtoutumiskerroksen ja palojäljet rinteiltä ja kasannut li- kaista hiilipitoista maata pohjalle.

Tervahauta kuvattuna kaakkoon.

Tervahauta kuvattuna länteen.

10 LIPERI MÄKRÄNNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6932 769 E: 625 541

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Bilund 2014: Kohde sijaitsee eteläkaakkoon pistävän, noin puoli kilometriä pitkän ja 300–400 m leveän Mäkränniemen kärkiosan itärannalla. Paikalla on noin sata metriä pitkä ja 50 m leveä moreenikumpare, joka kohoaa pari metriä ympäröivän tasamaan yläpuolelle. Maaperä on kumpareella vaihtelevasti kivistä. Paikoin kiviä on pinnalla harvakseltaan, paikoin, pienemmillä alueilla tiheänä kivikkona. Kumpareella kasvaa koivuvaltaista lehtimetsää. Paikoin aluskasvillisuutena on tiheää pensaikkoa. Ympäröivä tasamaa on savista peltoa, joka oli inventoinnin aikana nurmen peittämää. Pelto kiertää noin 30 m leveänä kaistaleen myös kumpareen itäpuolelle, sen ja rannan väliin. Ranta on noin 50 m päässä kumpareen reunasta. Mäkränniemi erottaa idässä olevan Reilammen ja siihen kauempana liittyvän Riihilammen Oriveden Telmonselästä. Lammet yhdistää Oriveteen Mäkränniemen ja Kuikanniemen välissä oleva kapea Kuikansalmi. Mäkränniemen sijainti Liperin keskustan vanhan asutuksen ja kulkureittien kannalta on keskeinen.

Paikalla on ollut yksi Lamminniemen kylän taloista ennen isojakoa. Kyseisestä talosta, joka ennen isojakoa on ilmeisesti ollut Lamminniemen kylän talo numero 6, on isojaossa (1848 - 1870), kun kaikki Liperin keskustan vanhat kylät on yhdistetty Liperin kyläksi, tullut Liperin kylän talo numero 6 Mäkränniemi. Talo on kuitenkin isojaossa siirretty muutaman kilometrin päähän itään, Ruunakankaalle. Vanha talonpaikka Mäkränniemessä on liitetty talon Liperi 1 Lehmonniemi (entinen Lamminniemi 1) maihin. Samoin on käynyt isojakokarttaan noin 200 m lounaaseen, Mäkränniemen lounaisrannalle merkitylle toiselle tontille. Lehmonniemen talo sijaitsee noin puoli kilometriä luoteeseen, Mäkränniemen tyvellä. (MHA Liperi D43:5/1-111)

Isojakoa edeltävää asutustilannetta (noin 1840?) kuvaavassa pitäjänkartassa Mäkränniemeen on merkitty samat kaksi tonttia kuin isojakokartassakin. Pitäjänkartassa Mäkränniemi on merkitty Lamminiemen taloksi numero 4. (Numeroinnin ero johtuu siitä, että pitäjänkartassa taloja 3, 4 ja 5 vastaa vain talo 3. Tämä ei liity suoranaisesti Mäkränniemeen.) Mäkränniemen lounaislaidalla oleva tontti on nimetty torpaksi.

Saloheimo on Liperin isojakoa edeltävää asutusta kuvaavissa kartoissa merkinnyt Mäkränniemeen kaksi taloa, Mäkränniemen (numero 6) ja sen lounaispuolelle autotalon. Nämä molemmat talot ovat Saloheimon mukaan olleet olemassa jo vuonna 1618. (Saloheimo 1971b, s. 104, 113.)

Kohde tarkastettiin Liperin kirkonkylän yleiskaava-alueen inventoinnissa 31.10.2014. Kumpareella tavattiin tarkastuksessa runsaasti asutusjäänöksiä. Kumpareen laen pohjoispäässä on rakennuksen perustus. Se on noin 6 m pitkä (NW-SE) ja 5 m leveä. Perustuksessa on käytetty luonnonkiveä, ja sen korkeus on 20–30 cm. Perustuksen sisäosa on tasainen. Eteläkulmassa on tulisijan perustus,

mitoiltaan noin 1,5 m x 1,5 m ja korkeudeltaan noin 30 cm. Siinä on käytetty luonnonkiveä.

Perustuksen itäkulmasta noin 4 m kaakkoon on pitkänomainen kuoppa, pituus noin 3 m (SW-NE), leveys 1 m ja syvyys 70 cm. Ympärillä on heikot reunavallit, ja seinämät ovat varsin jyrkät. Kyseessä on ehkä kellarikuoppa.

Edellä mainitusta rakennuksen perustuksesta 12 m kaakkoon on toinen kuoppa. Se on samanlainen, mutta suunnaltaan W-E. Sen koillispuolella on kivirivejä, yksi noin 5 m pitkä suunnassa N-S, ja toinen noin 3 m pitkä sen pohjoispäästä länteen, ylärinteeseen. Nämä saattavat olla ulkorakennusten perustuksia. Niitä voi olla paikalla enemmänkin, mutta tiheä pensaikko vaikeuttaa havainnointia.

Saarekkeen keskiosassa, kumpareen laella, on N-S-suunnassa 18 m pitkä ja 7 m leveä perustus. Sen eteläosassa 7 m x 7 m kokoinen tupa, jonka koilliskulmassa on suuri tulisijan jäännös, läpimitaltaan 2,5-3 m kokoinen kumpu, joka on osittain sortunut huonetilan keskellä olevaan kuoppaan. Tulisijan jäännöksessä on luonnonkiveä ja nokista hiekkamaata, mutta ainakaan pinnalle ei näy tiiltä. Tuvan perustus on luonnonkiveä, osittain varsin suuria noin puolen metrin läpimittaisia kiviä. Perustuksen leveys on noin 1 m, ja korkeus 20–80 cm, suurin etelässä, minne maan pinta laskee. Rakennuksen keskiosassa on välikkö, jossa perustus on kevyt-rakenteinen. Välikön ja pohjoispuolelle olevan tuvan rajoilla on laaja tulisijan jäännöksestä tai jäännöksistä syntynyt kumpare, joka peittää näiden välisen seinälinjan tehokkaasti. Kun perustuksen ulottuvuus pohjoisen tuvan lounaiskulmassa on epäselvä, on pohjoisen tuvan ja välikön mittoja vaikea hahmottaa. Pohjoinen tupa on mitoiltaan ainakin 7 m x 5 m, mutta voi olla myös 7 m x 7 m (ja välikkö vastavasti kapeampi), jos tuvan perustuksen lounaiskulma on hävinnyt. Muuten pohjoisen tuvan perustus on samanlainen eteläisen, leveys noin 1 m ja korkeus enimmillään 50 cm koillisessa. Jos välikkö on ollut leveä, tulisijan jäännökset ovat melko suurelta osin sen puolella, eli siinäkin on saattanut olla tulisijallinen huone.

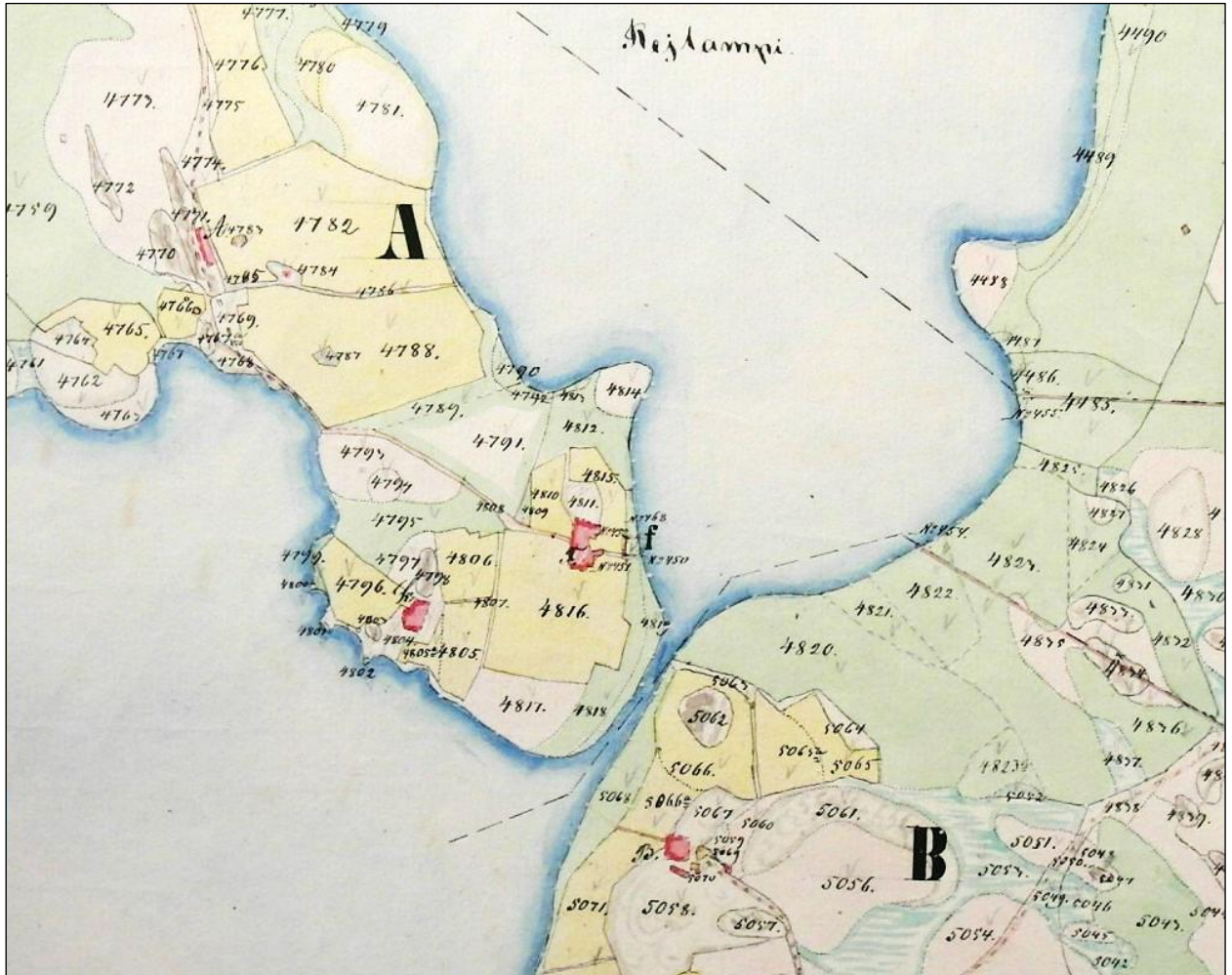
Edellä mainitun perustuksen itäpuolella on suuri, kumpareen itärinteeseen kaivettu kuoppa. Se on noin 5 m pitkä (W-E), 3 m leveä ja länsipäästään enimmillään 2 m syvä (itäpäästä noin 1,5 m). Kuopan itäpäästä itään on kaivettu noin 2 m leveä käytävä, joka avautuu tasamaalle kumpareen rinteeseen juurelle. Kuoppa näyttää suurelta kellarilta. Sen länsipää on niin lähellä rakennuksen perustusta, että sitä ei todennäköisesti ole kaivettu, kun rakennus on ollut olemassa.

Saarekkeen matalammassa eteläosassa on pyöreähkö, noin 5 m läpimittainen ja 1-1,5 m syvä kuoppa. Se on nykyisellään melko suppilomainen, mutta seinämien yläosissa on paikoin suurehkoja kiviä, jotka näyttävät sinne asetelluilta. Kuoppa saattaa siten olla suurelta osin sortunut kellarikuoppa.

Edellisestä noin 15 m kaakkoon, aivan pellon reunassa on matala rakennuksen perustus. Se on kooltaan ainakin 5 m x 5 m. Länsikulmassa on noin 1,5 m läpimittainen matala kumpu, ilmeisesti tulisijan jäännös. Perustus erottuu melko heikosti mataluutensa vuoksi, ja koska keskiosa ei ole kuopalla. Perustus saattaa ulottua luoteessa laajemmallekin (toinen huonetila), mutta koska maan pinta nousee siellä loivasti, on perustusta vielä vaikeampi erottaa.

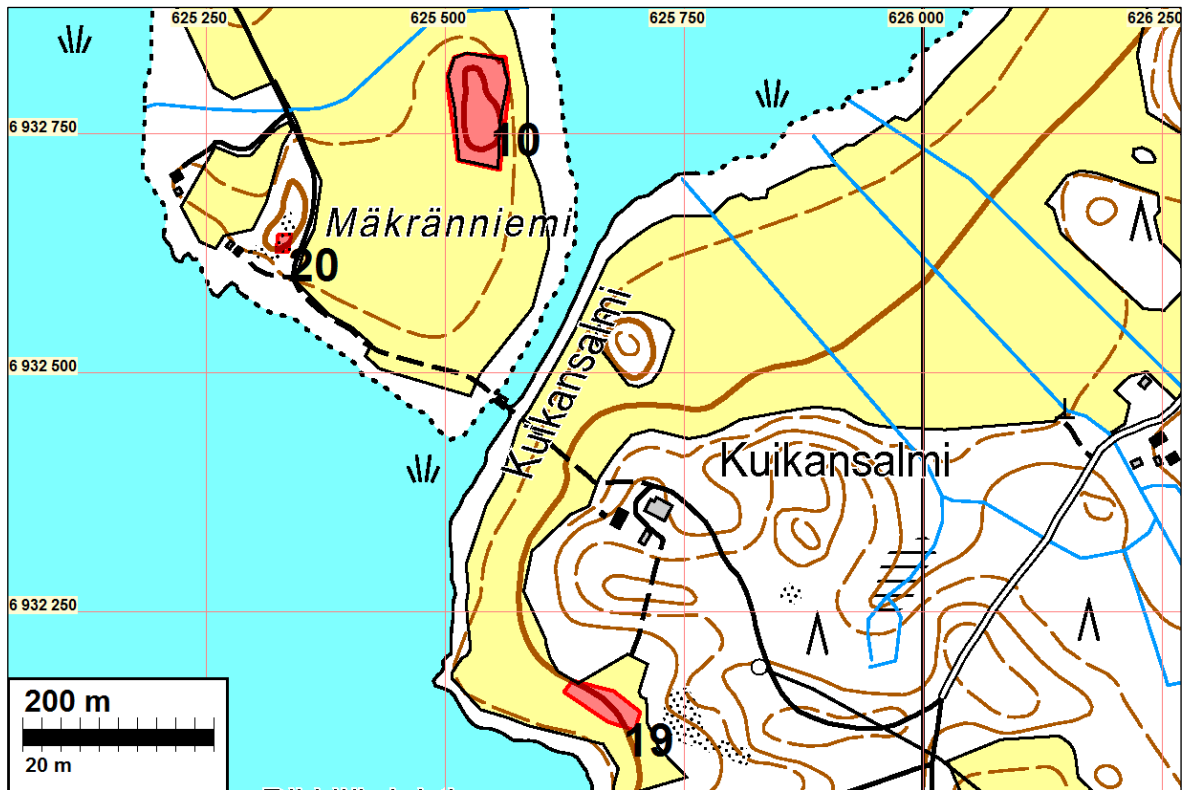
Monet kumpareella olevat rakennusjäännökset, varsinkin suuri perustus kumpareen laella, liittyvät todennäköisesti isojakoa edeltävään 1800-luvun asutukseen.

Osa jäännöksistä, erityisesti suuren perustuksen itäpuolella oleva kuoppa, saattavat olla uudempiakin, osa taas vanhempia. Joka tapauksessa paikalta on hyvät mahdollisuudet löytää myös vanhemman asutuksen jäännöksiä, koska vanhemmaa asutusta asutushistoriallisen tutkimuksen mukaan on ollut, ja koska kumpare on säästynyt modernilta maankäytöltä.

Mäkränniemen tontit isojakokartalla. Mäkränniemen talon entinen tontti niemen itärannalla on merkitty kirjaimella F. Isojaossa se liitettiin niemen tyvellä olevan Lehmonniemen (A) maihin samoin kuin niemen lounaisrannalla oleva torpan tontti (k). Vertaamalla karttaa nykyiseen maastokarttaan nähdään, että Mäkränniemen tontti on ennen isojakoa sijainnut pääasiassa kumpareen eteläosassa. Kumpareen pohjoisin osa (kartalla numero 4811) on jäänyt tontin ulkopuolelle.

Kumpareen laen pohjoisosassa oleva rakennuksen perustus. Etualalla koi-vujen välissä oleva kumpare on tulisi-jän jäännös. Kuvattu kaakkoon.

Saarekkeen keskiosassa kumpareen laella olevan suuren rakennuksen perustuksen pohjoispää. Kuvattu ete-lälounaaseen.

Saarekkeen eteläosassa oleva kuoppa, todennäköisesti sortunut kellari-kuoppa. Kuvattu lounaaseen.

Saarekkeen kaakkoisosassa oleva perustus kuvattuna kaakkoon. Kuvan keskeltä oikealle (pienen kuusen oikealla puolella) näkyy todennäköinen tulisijan jäännös perustuksen länsikulmassa.

11 LIPERI KOIVIKKO

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6937 325 E: 623 308 Z: 80

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Bilund 2014: Kohde sijaitsee luoteeseen suuntautuvalla matalalla ja loivapiirteisellä hiekkamoreeniharjanteella, jonka korkeimmilla kohdilla peruskallio paikoin pistää esiin samansuuntaisina laakeina kalliopintoina. Maaperä on melko vähä kivistä. Harjanteella kasvaa harvahkoa, vanhaa, kuusivaltaista sekametsää. Aluskasvillisuutena on monin paikoin tiheää kuusentaimikkoa ja pensaikkoa, varsinkin vadelmaa. Paikka on harjanteen laen reunalla ja loivasti lounaaseen laskevalla rinteellä. Rinne muuttuu tasamaaksi 20–40 m päässä lounaassa. Tasamaa on peltona. Nykyisin lähistöllä ei ole vesistöjä, mutta Kokonlammen ranta on ollut nykyisellä pel-

lolla noin 180 m paikalta lounaaseen ennen lammen kuivattamista. Kokonlampi on ollut osa Liperin keskusalueen läpi Pappelonsaaresta kirkolle kulkenutta vesireittiä, joka luonnontilassa on ollut Oriveden pinnan tasossa. (Lampi on kuivattu patoamalla, ja Oriveden pinnan alapuolella oleva kuivatusalue pidetään kuivana pumpaamalla.)

Paikalla on ollut yksi Riihilahden kylän taloista ennen isojakoa. Kyseisestä talosta, joka ennen isojakoa on ollut Riihilahden kylän talo numero 13, on isojaossa (1848 - 1870), kun kaikki Liperin keskustan vanhat kylät on yhdistetty Liperin kyläksi, tulut Liperin kylän talo numero 28 Koivikko. (MHA Liperi D43:5/1-111)

Isojakoa edeltävää asutustilannetta (noin 1840?) kuvaavassa pitäjänkartassa Koivikon kohdalle on merkitty Riihilahti numero 13. Siinä, samoin kuin isojakokartassa, Koivikon tontti on huomattavasti laajempi kuin muiden lähellä olevien talojen (Riihilahti 12 eli myöhempi Liperi 27 Liukkukallio noin 250 m kaakkoon ja Riihilahti 16, jonka maat liitettiin isojaossa taloon Liperi 12 Salmela, nykyisin Niirala, noin 500 m luoteeseen). Koivikon koillispuolella, johon isojaossa syntyi Liperi 29 Ruukki (nykyisin kartalla Männistö), on pitäjänkartassa vain torppia. Koivikon tontilla näyttää siis olleen ennen isojakoa paikallisesti huomattava asutus. Riihilahden kylän asutuksen kokonaiskuvan kannalta se on kuitenkin syrjäinen talo, sillä kylän keskeiset asutusalueet Riihilahden ympäristössä ovat lähimmillään noin kilometrin päässä etelässä.

Salohelmo on Liperin isojakoa edeltävää asutusta kuvaavissa kartoissa merkinnyt Koivikon kohdalle talon 28 Koivikko. Hän ei kuitenkaan ole maininnut suluissa talon numeroa ennen isojakoa (eli Riihilahden kylän talonnumeroa 13), kuten yleensä vanhojen talojen osalta. Tämä viittaa ehkä siihen, ettei hän ole pystynyt selvittämään tai pitänyt tarpeellisena selvittää talon varhaisempia vaiheita. Salohelmo ei ole merkinnyt yhtään taloa Koivikon tienoille tai muuallekaan Kokonlammen itärannalle 1700-luvun alun ja 1600-luvun asutustilannetta kuvaavaan karttaan. Lähin talo kyseisessä vuoteen 1733 ulottuvassa kartassa on Harjula (Liperi 19) noin 800 m Koivikosta kaakkoon. (Salohelmo 1971b, s. 104, 112.) Tämän perusteella näyttäisi siltä, että Koivikon talo on syntynyt vasta vuoden 1733 jälkeen. Toisaalta kuitenkin esimerkiksi Ruotsin ja Venäjän raja-alueen asutusta Ruotsin puolella kuvaavassa kartassa 1700-luvun lopulta (MH MH 379) Kokonlammen itäpuolella näyttää olevan jo kaikki se asutus, joka siellä oli puoli vuosisataa myöhemmin pitäjänkarttaan merkittynä, ilmeisesti myös Koivikon talo, vaikka yksittäisiä taloja kuvaavien pisteiden liittäminen taloihin onkin kartan pienen mittakaavan vuoksi epävarmaa.

Kohde tarkastettiin Liperin kirkonkylän yleiskaava-alueen inventoinnissa 31.10.2014. Mukana maastossa oli myös Timo Sepänmaa. Paikalla havaittiin useita rakennusjäännöksiä ja muita asutukseen liittyviä jäänteitä.

Isojakokartan tontin itäosassa, harjanteen laen reunalla, on suuren asuinrakennuksen perustus. Sen pituus on 22,5 m (NNW-SSE) ja leveys 7,6 m. Perustus, erityisesti tulisijojen jäännökset, erottuvat varsin hyvin laserkeilausaineistosta muodostetussa kartassa. Siitä rakennuksen keskipisteen koordinaateiksi on mitattu N 6937325 E 623308. Rakennuksen eteläpäässä on tupa, jonka perustusten pituudeksi mitattiin 7,8 m (NNW-SSE). Perustus on varsin hyväkuntoinen. sen leveys on noin 1 m ja korkeus 0,5 m. Se on ladottu pienehköistä luonnonkivistä. Pohjois- tai koilliskulmassa on kumpumainen tulisijan jäännös, kooltaan noin 2,5 m x 2,5 m. Se on osittain sortunut tuvan keskiosan alla olevaan kuoppaan. Tulisijan jäännök-

sessä ei havaittu tiiltä pinnalla eikä kairauksessa. Rakennuksen pohjoispäässä on samanlainen tupa. Siinä tulisijan jäännös on kaakkoiskulmassa. Tupien välissä on lähes niiden kokoinen välikko (pituus 6,8 m NNW-SSE). Myös se on ollut ainakin osittain lämmitettyä tilaa, sillä tilan itäosassa on noin 3 m x 2 m (pitempi NNW-SSE) kokoinen, mutta tupien tulisijojen jäännöksiä huomattavasti matalampi kumpare. Kairauksessa siinä havaittiin nokimaata, mutta ei tiiltä tai laastia. Kumpare on rakennuksen pituussuunnassa keskellä välitilaa. Se on rakennuksen keskiliinjan itäpuolella, mutta näyttäisi kuitenkin olevan irrallaan itäisestä seinälinjasta. Rakennuksen perustuksen ulkopuolella, sen pohjoispäässä, on vielä koko rakennuksen leveydeltä noin 2 m päädyistä ulkoneva, perustusta matalampi kiveys. Se on melko säännöllisen muotoinen, mutta pinnaltaan epätasainen, joten on vaikea arvioida, onko se rakennuksen osa vai pelkästään perustuksen viereen koottu raivausröykkiö.

Edellä mainitusta asuinrakennuksesta 29 m lounaaseen (keskipisteiden väli askelmitalla mitattuna, sijainti likimain N 6937299 E 623293), loivassa rinteessä, on navetan jäännökset, mitoiltaan 9,5 m x 8,0 m (pitempi WSW-ENE). Sen seinien alaosat on ladottu pienehköistä luonnonkivistä. Ne ovat lähes kauttaaltaan enemmän tai vähemmän sorteuneet, korkeus ilmeisesti noin 60–70 cm ja leveys 1 m. Pohjoisseinän keskellä on ollut 2–2,5 m leveä oviaukko. Navetan etelä- ja lounaispuolella 10–15 m säteellä on vähäisempiä luonnonkivistä koottuja latomuksia ja kivirivejä, jotka lienevät kevytrakenteisempien kotieläinsuojien ja muiden talousrakennusten perustuksia. Näitä on rakenteiden katkelmallisuuden ja tiheän pensaikon vuoksi vaikeaa tarkemmin hahmottaa.

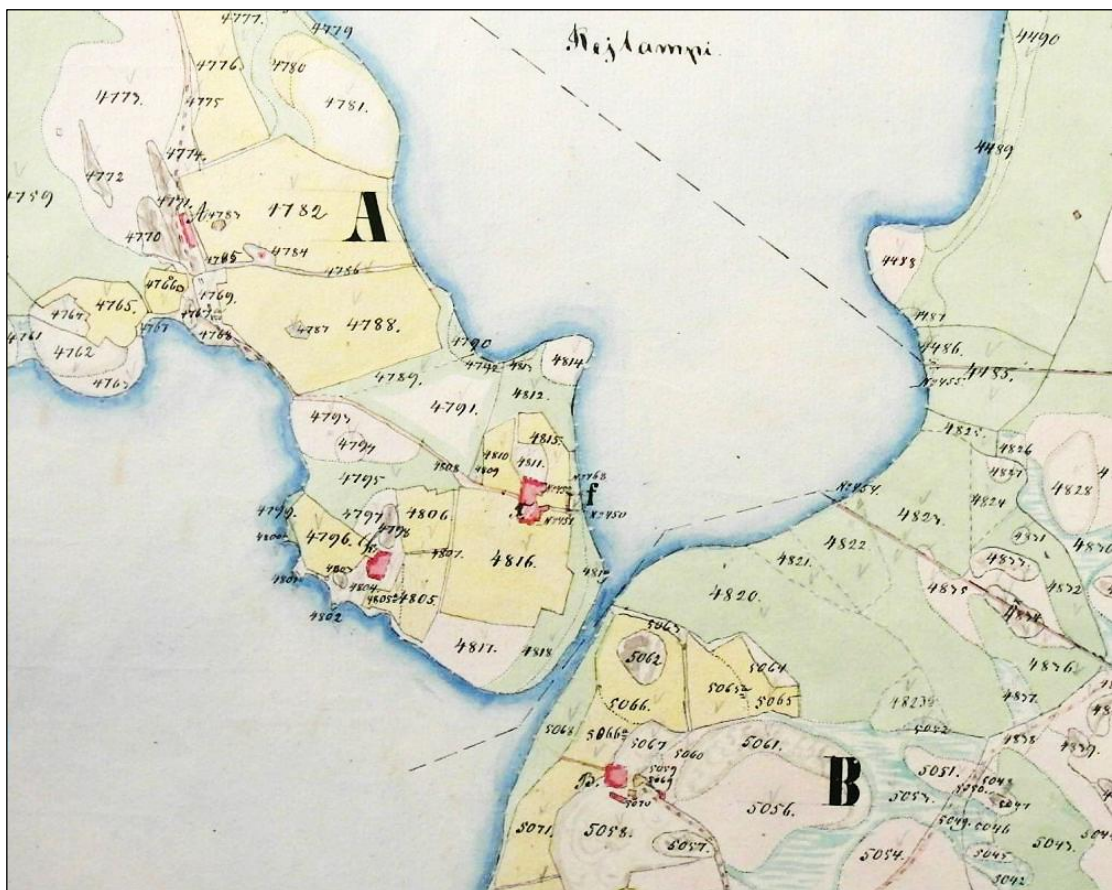
Asuinrakennuksesta noin 35 m ja navetasta 25 m kaakkoon (sijainti likimain N 6937287 E 623317) on pienen rakennuksen matala perustus, kooltaan noin 5,0 m x 4,7 m (pitempi WSW-ENE). Sen kaakkoiskulmassa on matala kumpare, ilmeisesti tulisijan jäännös, koko 3,2 m x 2,3 m (pitempi WSW-ENE), korkeus noin 50 cm. Perustuksesta noin 3 m itään tai itäkaakkoon on kuoppa, todennäköisesti kellarilari. Sen pituus on 3,0 m (W-E), leveys 1,8 m ja syvyys 0,6 m. Perustuksesta noin 7 m kaakkoon on toinen samanlainen kuoppa, pituus 3,6 m, leveys 2,2 m ja syvyys 0,6 m. Viimeksi mainitusta 13 m eteläkaakkoon (sijainti likimain N 6937270 E 623327) on vielä pyöreähkö kuoppa, kooltaan 2–2,5 m ja syvyydeltään noin 50 cm. Kuoppa poikkeaa edellisistä, sillä sen pohjalla ja reunoilla on 20–30 cm läpimittaisia kiviä. Kyseessä voisi olla sortunut ja/tai täytetty kaivo, mutta kuoppa saattaa myös olla asutusvaihetta myöhäisempi.

Asuinrakennuksesta 25 m pohjoisluoteeseen (sijainti likimain N 6937336 E 623287) havaittiin kevytrakenteisten talousrakennusten (aittojen?) perustuksia. Paikka on tontin pohjoispäästä alkavan laakean kallioharjanteen eteläpäässä. Maan pinta laskee loivasti lounaaseen. Perustukset muodostuvat vain hieman maan pinnan yläpuolelle kohoavista kiviriveistä. Perustusten kokonaispituus on ainakin 16,3 m (WSW-ENE) ja leveys 4,5 m. Selvimmin erottuu läntisin huonetilä, jonka pituus on 7 m. Sen länsipäätä on kivirivien lisäksi hiukan pengerrretty maan pinnan yläpuolelle. Läntisen huonetilan länsi- ja itäpäissä kivirivit ulkonevat noin 1,5 m eteläseinästä etelään. Perustusten itäosa erottuu heikommin, mutta kivirivi näyttäisi jakavan sen kahteen osaan joiden pituudet (WSW-ENE) ovat 5,2 m (keskimäinen tila) ja 4,1 m (itäisin tila).

Edellä mainituista jäännöksistä muutamia kymmeniä metrejä pohjoiseen havaittiin vielä harjanteen laen tasaisella kankaalla (N 6937367 E 623299) funktioltaan tun-

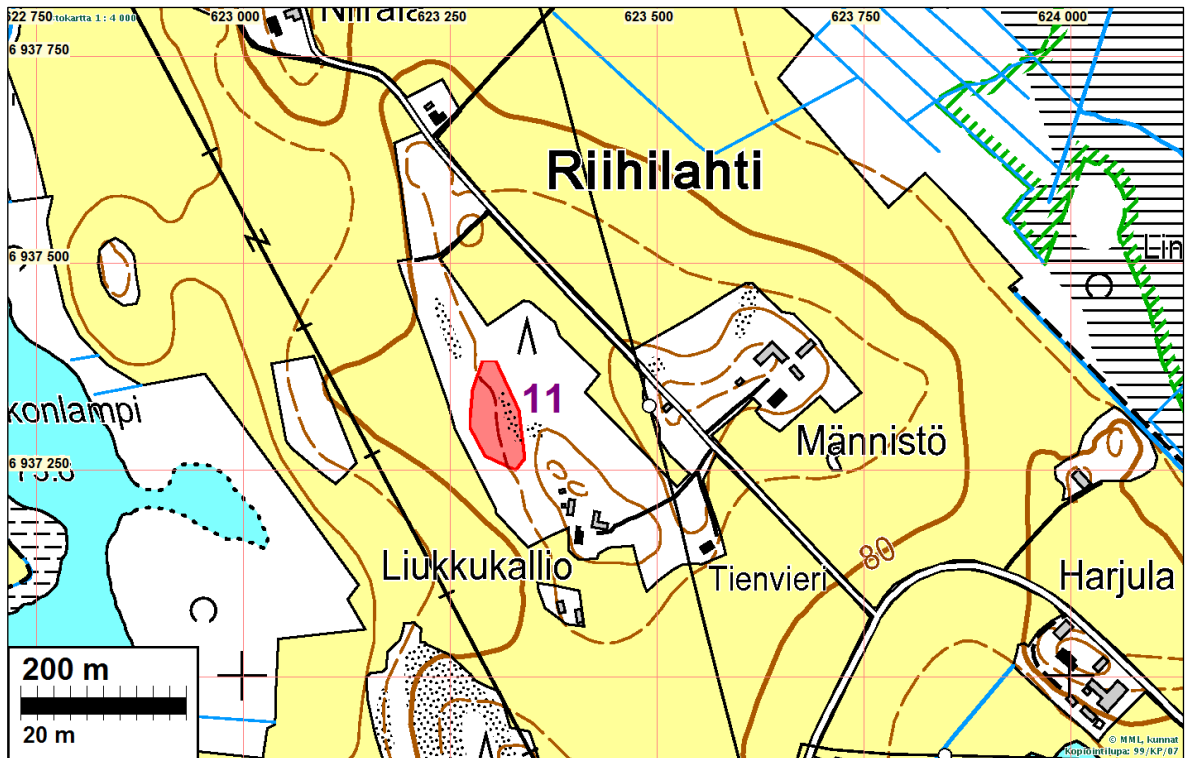
tematon rakenne. Se on noin 40 cm ympäröivästä maan pinnasta kohoava, suoraikulmainen tasanne, mitoiltaan 5,6 m (N-S) x 5,0 m. Kairausten perusteella rakenne koostuu sekoittuneesta (multaisesta) maasta ja kivistä. Kyseessä voi olla esimerkiksi tuulimyllyn perustus.

Suurin osa Koivikon tontin tienoilla havaituista asutusjäännöksistä lienee 1700- ja 1800-luvuilta. Kuitenkin ottaen huomioon asutushistoriallisen karttamateriaalin puutteellisuus alueella ennen 1700-luvun jälkipuoliskoa ja paikan sijainti asutuksen kannalta aiemmin keskeisen Kokonlammen kautta kulkevan vesireitin varrella, ei ole mahdotonta, että alueella olisi vanhempiaakin asutusjäännöksiä. Koivikon tontilla sijainnut asutus näyttää hävinneen viimeistään 1900-luvun alkukymmenillä. Senaatin kartassa 1900-luvun alussa (lehti XXVII-XXX 53–56) Liukkukallion ja Koivikon tienoille on merkitty kaksi taloa, joista pohjoisempi todennäköisesti tarkoittaa Koivikkoa. Taloudelliseen karttaan vuodelta 1940 Kokonlammen itäpuolelle on merkitty talot Liukkukallion, Männistön ja Niiralan paikalle, mutta ei Koivikon kohdalle. Koivikon tienoilla on samanmuotoinen, peltojen ympäröimä metsäalue kuin nykykartoillakin. Myöskään maastossa ei havaittu mitään mikä viittaisi siihen, että paikalla on asuttu vielä 1900-luvun puolella. Koska kyseessä on isojakoa vanhempi talonpaikka, joka on harvinaisen hyvin säästynyt modernilta maankäytöltä, voidaan sitä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Kokonlammen itäpuolen asutus isojakokartalla. Koivikon talon (Liperi 28, kartalla DA) tontti on laaja. Naapurituloilla Liperi 27 Liukkukallio (CA), Liperi 29 Ruukkila (EA), Liperi 12 Salmela (kartalla näkyvissä vain osa kauempana olevasta tilasta, M) asutus on pienimuotoisempaa. Lähin varmasti jo 1600-luvulla olemassa ollut talo on aivan kartan oikeassa reunassa näkyvä Liperi 19 Harjula (T).

Suuren asuinrakennuksen perustus kuvattuna sen eteläkulman lounaispuolelta koilliseen. Länsiseinän alla ollut luonnonkiviperustus alkaa etualalta oikealla ja kulkee vinon puun oikealta puolelta ulottuen sen takana olevin pienten kuusien kohdalle. Tulisijojen jäännökset ovat taustalla näreikön peitossa.

Asuinrakennuksen pohjoisen tuvan perustuksia, vasemmalla tulisijan jäännös. Kuvattu etelään.

Pihapiirin eteläpäässä oleva pieni rakennuksen perustus (tulisijan jäännös kaksihaaraisen koivun alla) ja taustalla siitä vasemmalle mahdollinen kellarikuoppa. Kuvattu kaakkoon.

Kevytrakenteisten ulkorakennusten (aittarivi?) perustuksia pihapiirin pohjoispäässä. Kuvan oikeassa puoliskossa näkyy kuvaussuuntaan kulkeva kivirivi. Sen vasemmalla puolella on poikittaiset kivirivit etualalla ja taustalla pienten kuusien edustalla. Poikittaiset kivirivit jatkuvat toista metriä pitkittäisen kivirivin oikealle puolelle. Rakenne jatkuu taustalla kuusten takana siten, että paikalla näyttää olleen kolme huonetilaa vierekkäin. Kuvattu itään.

18 LIPERI HOMANNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6935 144 E: 624 752

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Sepänmaa 2014: Homanniemen pohjoiskärjessä on kalliainen ja kivikkoinen metsäalue (sekametsää). Tämän alueen itäosassa havaittiin ainakin kolme rakennuksenperustusta.

Perustukset 1 ja 2 sijaitsevat aivan mökkitien itälaidalla. Molempien perustukset on tehty lohkokivistä ja maasta. Perustus 1 (N 6935134 E 624679) on ulkomitaltaan noin 8,5 x 8,5 m ja mahdollinen uunin jäännös on koilliskulmassa. Heti tämän pohjoispuolella on perustus 2 (N 6935142E 624679) on ulkomitoiltaan noin 7 x 7 m, mahdollinen uunin jäännös on koilliskulmassa.

Näistä noin 30 m pohjoiseen on kolmas rakennuksenperusta, jonka penkit ovat tehty kivistä ja maasta ja ovat matalat, paikoin epäselvät ja katkelmalliset. Kool-

taan rakennus näyttää olleen noin 7 x 7,5 m. Uunin jäännös on länsiseinämän keskiosassa.

Edellisestä noin 20 m itäkoilliseen, kallioharjanteen pohjoisosassa havaittiin muutamana kymmenen senttimetrin korkea, noin 3 x 2 m laajuinen kivikasa (N 6935186 E 624693). Inventoinnissa ei saatu selvitettyä onko kyseessä tulisijan tai uunin jäännös vai raivausröykkiö. Sijainnin perusteella todennäköisimmältä vaikuttaa riihen kiuas.

Em. alueen itä- ja kaakkoispuoliselta peltoalueelta löytyi melko runsaasti historiallisen ajan keramiikkaa (pääasiassa ns. karjalaista keramiikkaa). Löytöalueella pelton pinta oli selvästi ympäristöä tummempi ja tällä alueella oli myös runsaasti palaneita kiviä. Havaintojen perusteella peltoalueella on historiallisen ajan asuinpaikka, löytöjen perusteella 1700-luvulta tai varhaisemmalta historialliselta ajalta.

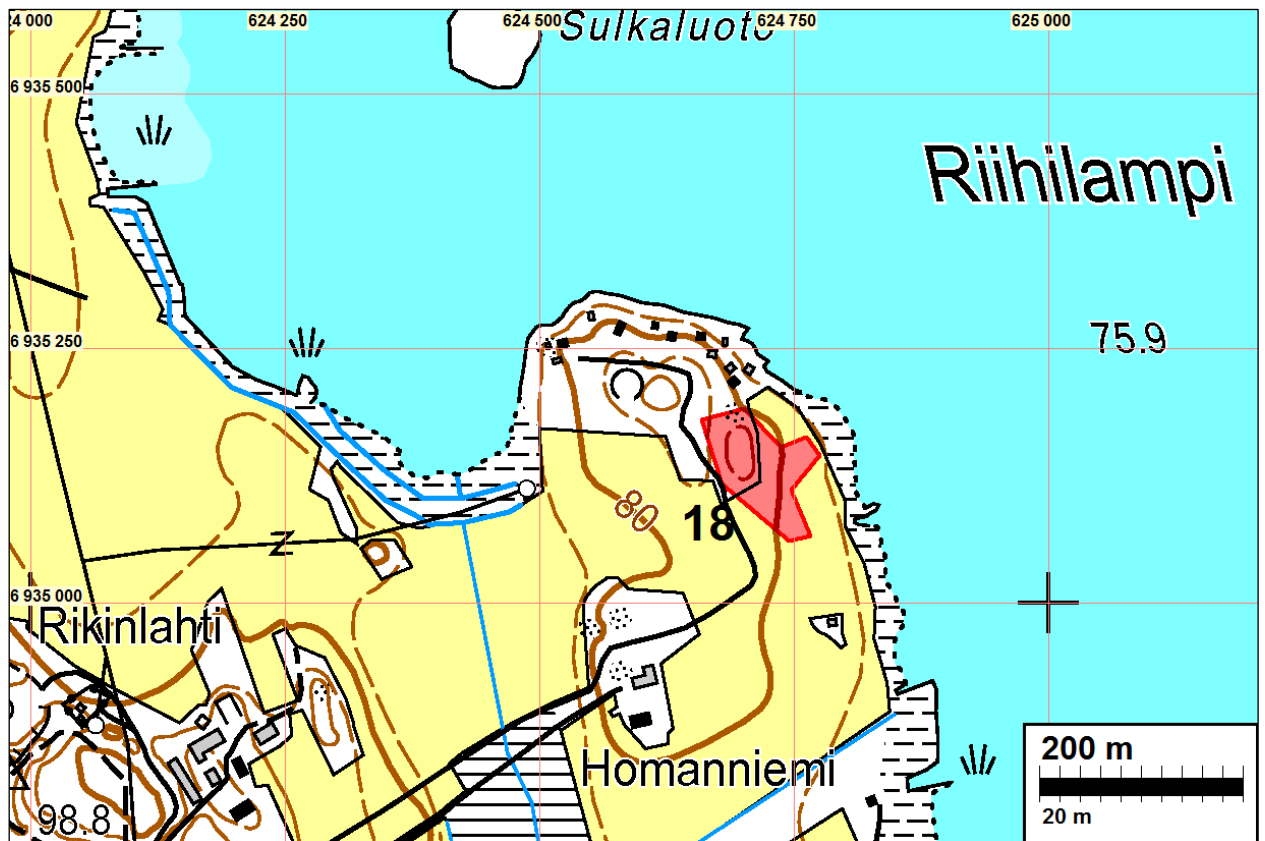
Sekä metsäalueelta löytyneet rakennuksenperustukset että peltoalueelta havaitut löydöt muodostavat kiinteän historiallisen ajan muinaisjäännöksen. Rajaus ohessa.

Edelliseltä alueelta noin 150 m länteen löytyi noin 80 x 30 m:n alalta peltokynnöksestä 3 kappaletta ns. karjalaista keramiikkaa ja yksi kappale punasavikeramiikkaa. Keskittymiä löydöissä ei ollut, myöskään tummaa maata tai liesikivien keskittymiä ei havaittu. Toistaiseksi tätä läntisintä kohtaa tulee havaintojen perusteella pitää historiallisen ajan hajalöytöpaikkana.

Hajalöytöjen koordinaatit:		
N	E	Huom.
6935102	624610	karjalaista keramiikkaa
6935129	624590	punasavikeramiikkaa
6935134	624536	karjalaista keramiikkaa
6935130	624600	karjalaista keramiikkaa

Homanniemi. Kuvattu lounaaseen.

19 LIPERI RIKKILÄNLAHTI

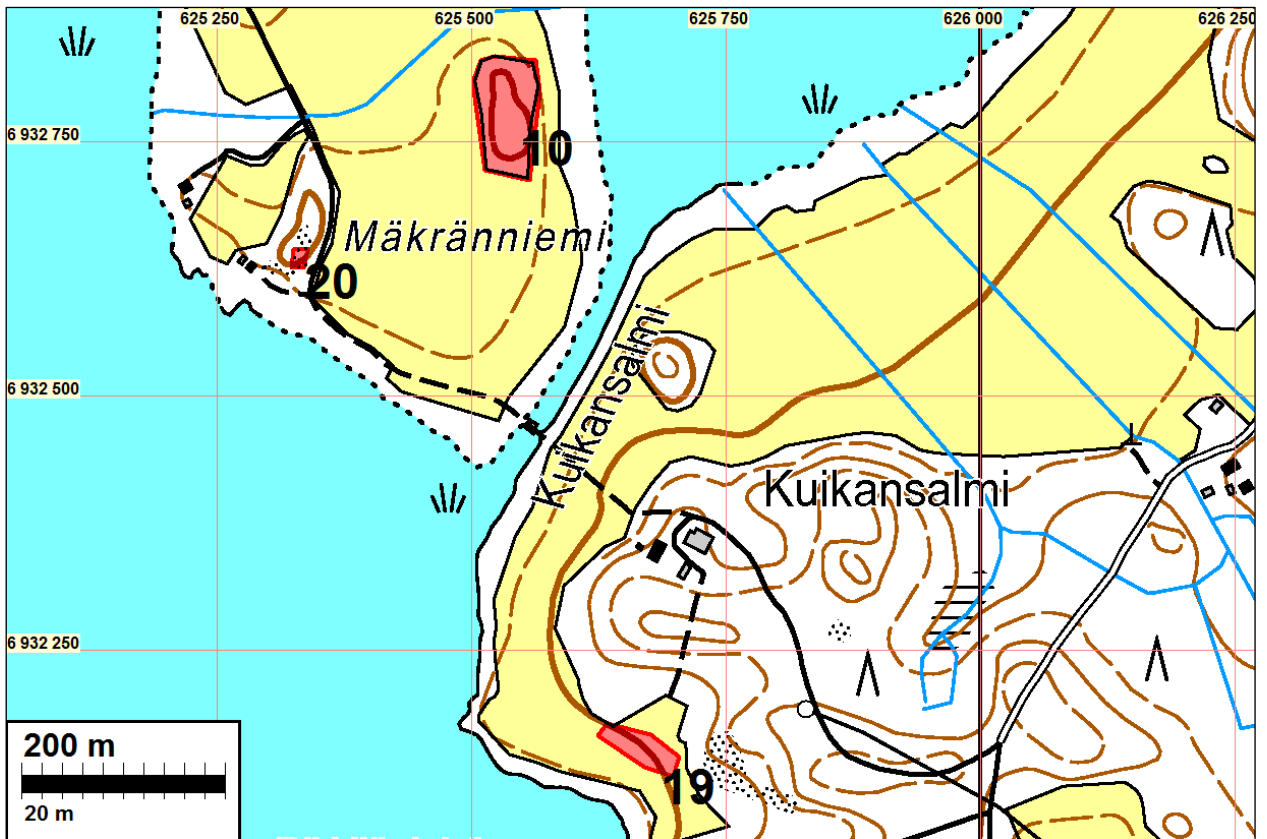
Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: kivikautinen
 Koordin: N: 6932 141 E: 625 680 Z

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi

Huomiot: Sepänmaa 2014: Hiekkapohjaisen, lounaaseen viettävän kynnöspellon pinnasta löytyi kvartsi-iskoksia noin 80 x 20 m alalta.

Korkeuden (noin 80 m) perusteella kyseessä on varhaismetallikautinen asuinpaikka.

20 LIPERI MÄKRÄNNIEMI LÄNSI

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäänös
 Laji: asuinpaikat
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6932 638 E: 625 330 Z: 80

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi

Huomiot: Sepänmaa 2014: Kallioharjanteen eteläpäässä on noin 6 x 5 m kokoisen rakennuksen perustus. Penkki on tehty maasta ja kivistä. Uunin jäännökset ovat koillis-kulmauksessa. (N 6932638 E 625330).

Kallioharjanteen keskiosassa on kivistä tehty rakennuksenperutusta, jossa on edelleen joitakin lahojen hirsien jäännöksiä, joissa on lankanauvoja. Tämä on selvästi nykyaikainen jäännös, peräisin 190+0-luvulta, mahdollisesti ladon perustus. Siis ei muinaisjäänös.

Kallioharjanteen pohjoispäässä on kaksi rakennuksenperustusta, rakennettu lohkokivistä.

Pohjoisempi rakennuksenperusta on kooltaan 5 x 6 m, uunin jäännökset ovat koilliskulmassa. (N 6932712 E 625342).

Eteläisempi on kooltaan 3 x 3 m, uunin jäännöksiä ei havaittu.

Kohteiden ajoituksesta ei ole muuta tietoa kuin se, että keskellä sijaitseva ladon tms. jäännös on selvästi nykyaikainen. Rakennustavan perusteella vaikuttaa siltä, että pohjoisimmat rakennuksenjäänteet ovat 1800- tai 1900-luvuilta. Eteläisin rakennuksenpohja vaikuttaa sekä rakenteensa että maatumisensa puolesta näitä varhaisemmalta. Ehdotan eteläisintä rakennuksenperustusta kiinteäksi muinaisjäännökseksi, pohjoisimpia mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi ja keskimmäistä ”ei muinaisjäännökseksi”

Kartta sivulla 38.

Pohjoinen perustus. Kaakkoon.

Suuri perustus. Etelälounaaseen.

21 LIPERI LAMMINNIEMI HOVIPELTO

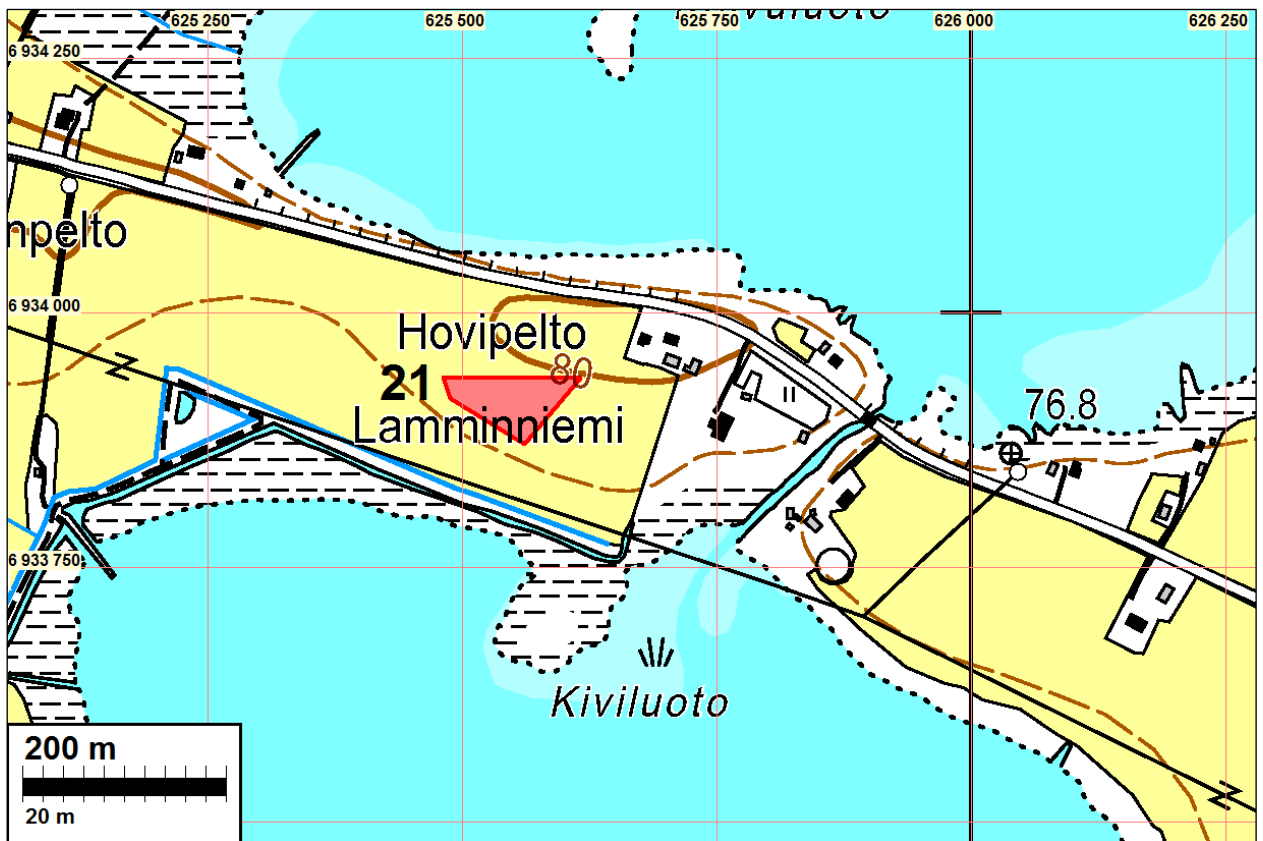
Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: kiinteä muinaisjäännös:
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6933 922 E: 625 558 Z: 81

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi

Huomiot: Sepänmaa 2014: Kynnöspellossa havaittiin historiallista asuinpaikkaa osoittavia löytöjä noin 120 x 40 m alalla. Suurin osa löydöistä oli ns. karjaista keramiikkaa - siis 1700-luvulta tai varhaisempaa.

Koko hovinpellon aluetta ei ollut aikaa tarkastaa. On mahdollista, että muinaisjäännösalue ulottuu laajemmallekin.

Lamminniemi Hovipelto historiallisen ajan asuinpaikka. Kuvattu lounaaseen.

Muut kohteet

5 LIPERI NIVANKANGAS 3

Mj.tunnus: 426010054
 Mj.tyyppi: kohde on tuhoutunut
 Laji: valmistus, keittokuopat
 Ajoitus: varhaismetallikautinen

Koordin: N: 6936 061 E: 625 307 Z: 80
 X: 6936 723 Y: 4471 106
 P: 6938 969 I: 3625 530

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kuoppa sijaitsee Nivankankaalla, Riihilammen koillisrannalla, tasaisella mäntykankaalla, noin 80 m lammen rannasta ja noin 770 metriä Jokelan talosta kaakkoon. Kuoppa on aukolla puhelinlinjan alla, pienen raviinin pohjoislaidalla. Kuoppa on halkaisijaltaan noin 2,5 metriä ja syvyydeltään noin 60 cm.

Bilund 2014: Petro Pesonen on vuoden 2002 inventoinnissa tehnyt kuoppaan koe-kuopan. Tällöin hän on havainnut ehjän podsolimaannoksen alla 35 cm syvyydellä pinnasta paksun hiilikerroksen. Pesosen arvion mukaan kuoppa on esihistoriallinen miilu tai keittokuoppa. Pesonen on ajoittanut muinaisjäännöksen varhaismetallikautiseksi.

Kohde tarkastettiin inventoinnissa 24.10. ja 29.10.2014. Alueella on tapahtunut muutoksia vuoden 2002 inventoinnin jälkeen. Pesosen mainitsema johtolinjan (Pesosen mukaan puhelinlinja, mutta paikallisten asukkaiden mukaan sähkölinja, joka on ollut samalla paikalla jo vuonna 2002) lounaispuolelle on rakennettu tie ja tien lounaispuolelle omakotitalo. Tie jatkuu puronotkon yli sen kaakkoispuolelle, missä myös on rakennuksia. Tie on omakotitalon tontilla, ja tontin raja kulkee sähkölinjan kohdalla. Sähkölinjan koillispuolella on ehjää metsämaastoa.

Kuoppajäännös sijaitsee muinaisjäännösrekisterin mukaan kohdassa N 6936061 E 625307. Tämä piste sijaitsee puronotkon luoteisreunalla, tien lounaispuolella, omakotitalon pihalla. Vuoden 2002 inventointiraportissa ilmoitetut kaksi sijaintia ovat tästä noin 10 m koilliseen (N 6936069 E 625311, ilmoitettu peruskoordinaatteina $x = 693673$, $y = 447111$) ja vajaat 15 m kaakkoon (N 6936053 E 625318, ilmoitettu yhtenäiskoordinaatteina $p = 693896$, $i = 362554$). Molemmat osuvat tielle ja jälkimmäinen myös puronotkon reunalle. Toisistaan poikkeavia koordinaattipisteitä selvemman kuvan kuoppajäännöksen sijainnista antaa vuoden 2002 sanallinen kuvaus, jonka mukaan kuoppa on ”aukolla puhelinlinjan alla” ja toisaalta ”pienen raviinin pohjoislaidalla”. Inventoinnissa tarkastettiin ehjää metsämaastoa linjan koillis- ja puronotkon luoteispuolella, eikä siellä havaittu kuvauksen mukaista kuoppaa. Siten kuoppa on ilmeisesti ollut linjan lounaispuolella tien tai omakotitalon pihan kohdalla. Koska kuoppaa ei sielläkään näkynyt, on se ilmeisesti tuhoutunut rakennustöissä. Muinaisjäännöstä ei siten ole enää tarpeen pitää suojelukohteenä.

Omakotitalon asukkaat kertoivat, että talo on rakennettu vuonna 2006, eikä heillä silloin ollut tietoa muinaisjäännöksestä. Muinaisjäännös ei myöskään ollut tullut esiin rakennuslupaa haettaessa. He ovat kertomansa mukaan saaneet vasta vuonna 2008 kunnalta ilmoituksen, että tontilla on muinaisjäännös. Kuten edellä todettiin muinaisjäännös on ilmeisesti tuhoutunut jo ennen tätä.

Liperin Kirkonkylän osayleiskaavan luonnoksessa kaikki neljä Riihilammen itäranalla sijaitsevaa kiinteää muinaisjäännöstä (kaavamerkintä SM) on merkitty kartalle liian itään, kauas rannasta. Tätä kohdetta ilmeisesti tarkoittava merkintä on likimain kohdassa N 6936030 E 625480 eli yli 150 m itään oikeasta paikasta. Jos muinaisjäännös todetaan tuhoutuneeksi edellä esitetyn mukaisesti, merkinnän voi

poistaa. Jos muinaisjäännös kuitenkin ehdotuksen vastaisesti säilytetään suojeltuna kohteena, merkintä tulee siirtää oikeaan paikkaan.

Kartta sivulla: 38.

Alueelle, jossa kohde Nivankangas 3 on sijainnut, on vuoden 2002 inventoinnin jälkeen rakennettu tie ja omakotitalo (pihaa kuvan oikeassa laidassa). Tien vasemmassa laidassa pylväissä kulkee johtolinja, joka oli paikalla jo vuonna 2002 (kyseessä on sähkölinja, ei puhelinlinja, kuten vuoden 2002 inventointikertomuksessa sanotaan). Kuvattu kaakkoon.

Etualalla on tien ali kulkevan puron notko, ja tien oikealla laidalla kulkee johtolinja. Paikka, jossa kuoppajäännös on sijainnut ("aukolla puhelinlinjan alla", "pienen raviinin pohjoislaidalla"), on puronotkon vastakkaisella reunalla ja linjan alla, joten se on todennäköisesti tuhoutunut tietä tehtäessä. Tien oikealla puolella metsässä ei näkynyt kuvauksen mukaista kuoppaa. Kuvattu luoteeseen.

12 LIPERI LAMMINKANGAS 1

Mjtunnus: 426000016
 Mj.tyyppi: ei muinaisjäännös
 Laji: tunnistamaton: maarakenne
 Ajoitus: historiallinen

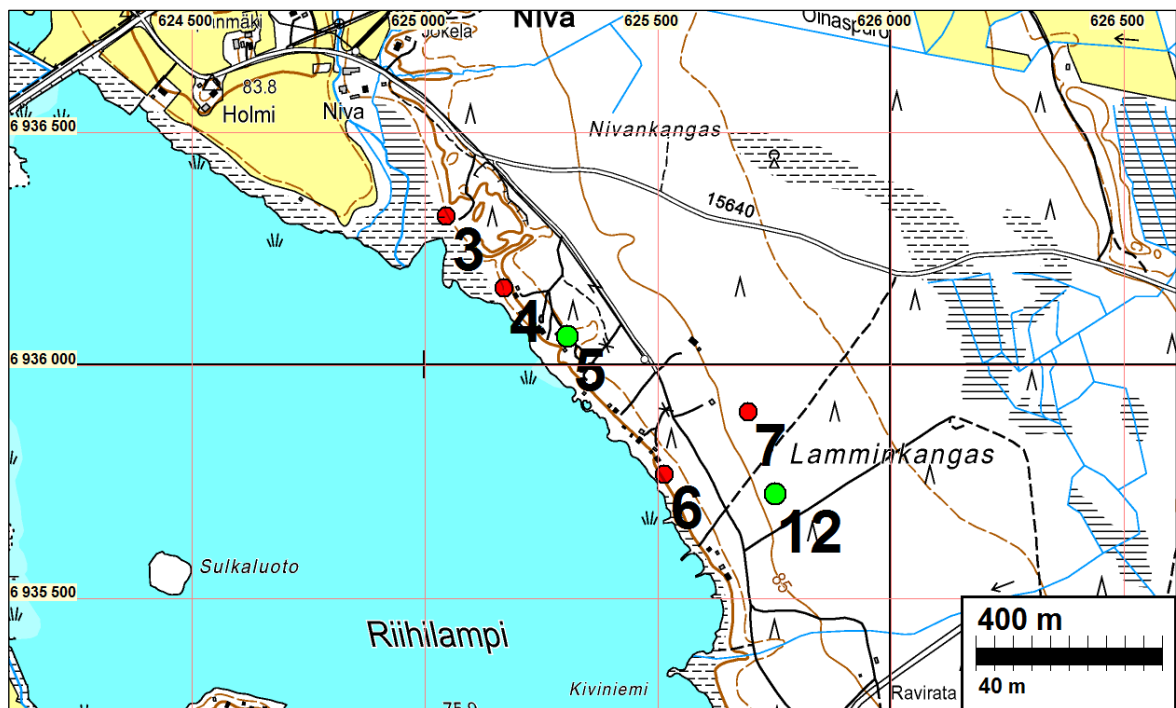
Koordin: N: 6935 722 E: 625 754 Z: 85
 X: 6936 363 Y: 4471 537

P: 6938 629 I: 3625 977

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Painanteet sijaitsevat Lamminkankaalla, joka on Riihilammen koillispuolella oleva laajahko mäntykangasalue Mattisenlahteen vievän tien eteläpuolella. Kohde on Jokelan talosta 1,3 km kaakkoon ja Riihilammen rannasta 200 m. Painanteet muistuttavat asumuspainanteita, mutta varmuutta asiasta ei ole.

Sepänmaa 2014: Painanteet tarkastettiin inventoinnissa 2014. Alueella havaittiin kaksi painannetta, jotka ulkoisesti muistuttavat asumuspainanteita (N 6935733 E 625756 - halkaisija 6 m ja N 6935682 E 625764 - halkaisija 8 m). Painanteisiin ja niiden lähiympäristöön tehtiin joitakin koekuoppia. Mitään löytöjä ei havaittu. Joissakin koekuopissa maa oli sekoittunutta ja podsolimaannos puuttui - mahdollisesti kyseessä ovat vanhat hiekkakuopat. Ei ole muinaisjäännöskohde!

13 LIPERI SIIKASALMI

Mjtunnus: 426000024
 Mj.tyyppi: mahdollinen muinaisjäännös
 Laji: hautaus
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6933 558 E: 621 611
 X: 6934 393 Y: 4467 297
 P: 6936 464 I: 3621 832

Tutkijat: Kalle Laukkanen 1919 irtolöytö, Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Mahdollinen hautapaikka Siikasaaren Siikasalmen etelärannalla. Paikalta on myös liitupiipun paloja (KM 7678).

Bilund 2014: Paikalla on omakotitalon pihapiiri ulkorakennuksineen. Paikalla mahdollisesti edelleen olevista muinaisjäännöksistä tuskin voidaan saada tietoja ilman kaivauksia. Paikkaa ei tutkittu tarkemmin inventoinnissa.

14 LIPERI KYLÄSÄRKÄ 2

Mjtunnus: 426040052
 Mj.tyyppi: löytöpaikka
 Laji: löytöpaikka
 Ajoitus: kivikautinen

Koordin: N: 6934 066 E: 624 360 Z: 83
 X: 6934 773 Y: 4470 067
 P: 6936 972 I: 3624 582

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Löytöpaikkapaikka sijaitsee Kyläsärkän alueella, tunnetusta Kyläsärkän kivikautisesta asuinpaikasta 200 m kaakkoon, pellolla. Paikalta on löydetty kvartssia.

Paikkaa ei tutkittu vuoden 2014 inventoinnissa.

Kartta sivulla: 32

15 LIPERI LEPISTÖ

Mjtunnus: 426040054
 Mj.tyyppi: löytöpaikka
 Laji: löytöpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6934 767 E: 624 378 Z: 80
 X: 6935 473 Y: 4470 117
 P: 6937 674 I: 3624 599

Tutkijat: Petro Pesonen 2002 inventointi
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee Liperin Kylänsärkässä, Liperin ja Rääkkylän välisen maantien pohjoispuolella, Lepistön talosta 180 m pohjoiskoilliseen hiekkapellolla, vanhalla rantatörmällä, Homanniemeen johtavan tien varrella. Paikalta on löytynyt rautakuonaa.

Paikkaa ei tutkittu vuoden 2014 inventoinnissa.

Kartta sivulla: 32

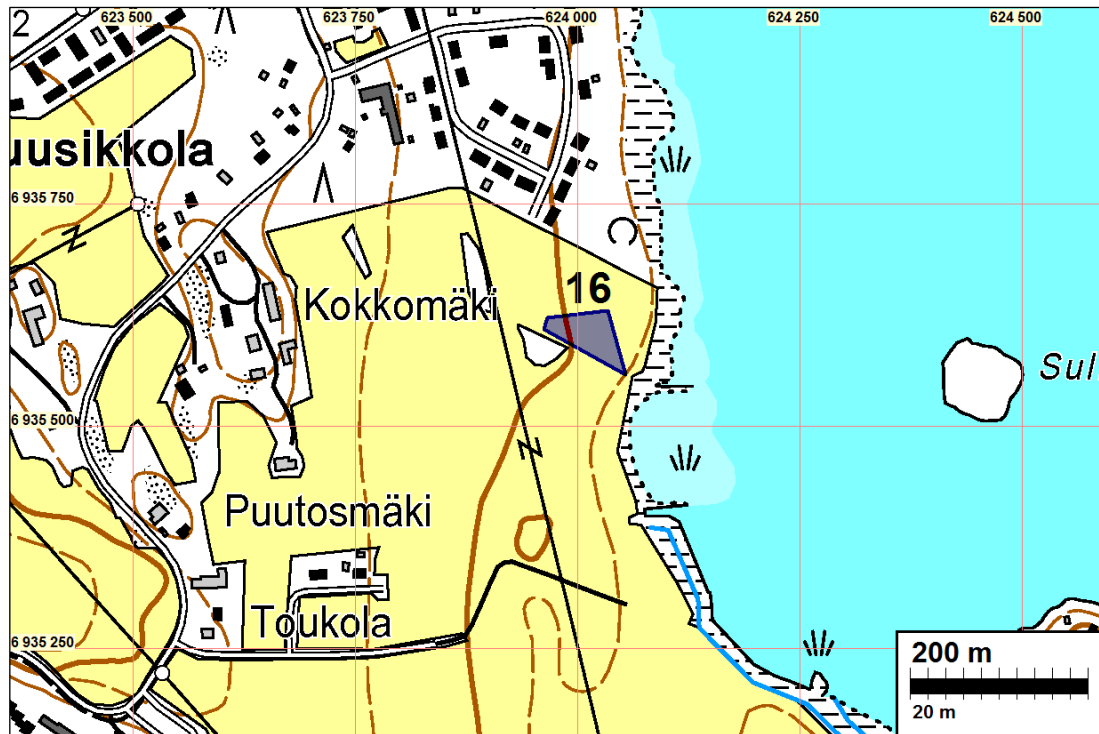
16 LIPERI KOKKOMÄKI

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: mahdollinen muinajäännös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6935 613 E: 623 973

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.
 Huomiot: Sepänmaa 2014: Itäkaakkoon viettävässä kynnöspellossa havaittiin kaksi kappaletta kivasavikeramiikkaa ja yksi kappale punasavikeramiikkaa. Peltokynnöksessä oli myös vastikään hajalle kynnetty pieni kivetty liesi - kiviä ja nokimaata oli noin 200 x 150 cm:n alalla. Havaintojen perusteella paikalla on historiallisen ajan asuinpaikka, jossa rakenteita saattaa vielä olla kyntökerroksen alapuolella.

Mahdollinen muinajäännös.

17 LIPERI PIRILÄNMÄKI

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: mahdollinen muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6932 594 E: 624 318

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi.

Huomiot: Sepänmaa 2014: Pirilänmäen talon ja etelässä olevan mökkien välisellä pensaikoisella keto- ja metsäalueella havaittiin merkkejä kolmesta rakennuksesta.

Läntisin rakennuksenperusta koostuu maasta ja kivistä tehdystä penkistä, kooltaan 5 x 5 m (N 6932572 E 624283). Tulisijan jäännöksiä ei havaittu.

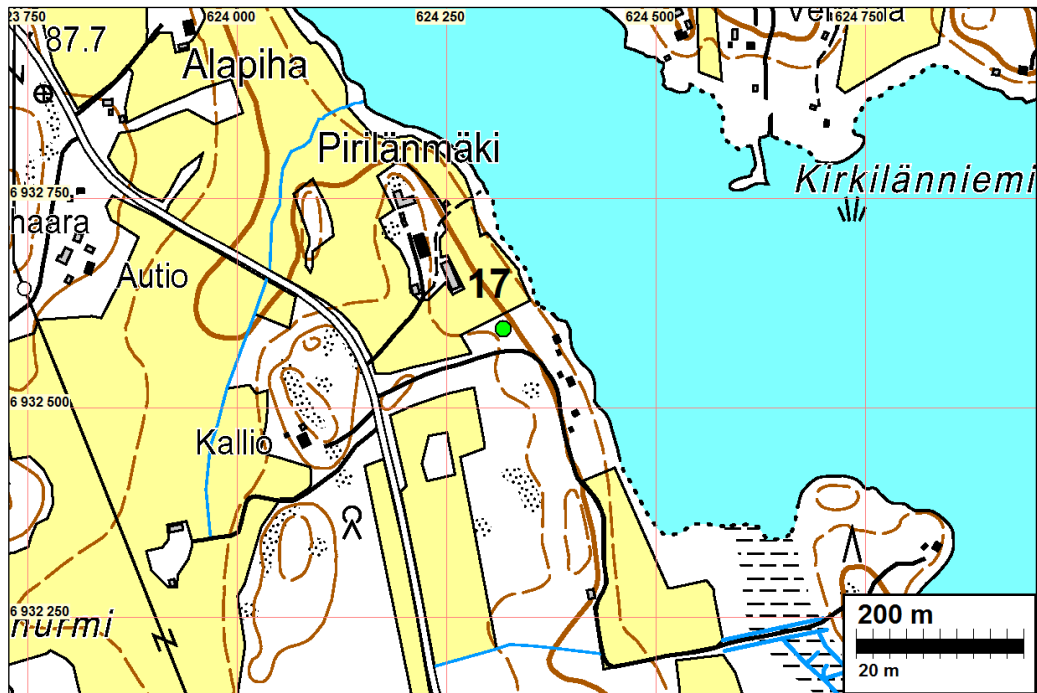
Tämän itäpuolella on maasta ja kivistä tehty muutaman kymmenen senttimetrin korkuinen valli, pituus (W -E) 5 m ja leveys 2 m (N 6932586 E624297).

Tästä edelleen itään on kooltaan noin 4 x 4 m maapenkisen rakennuksen perusta, jonka uunin jäännökset ovat koilliskulmauksessa.

Itäisin kohde sijaitsee rantametsikössä. Paikalla on halkaisijaltaan noin 3 m ja korkeudeltaan vajaan 1 m uunin jäänteet, joissa oli havaittavissa tiiltä. (N 6932600 E 624336)

Kohteiden iästä ei ole tietoa. Mahdollinen muinaisjäänös.

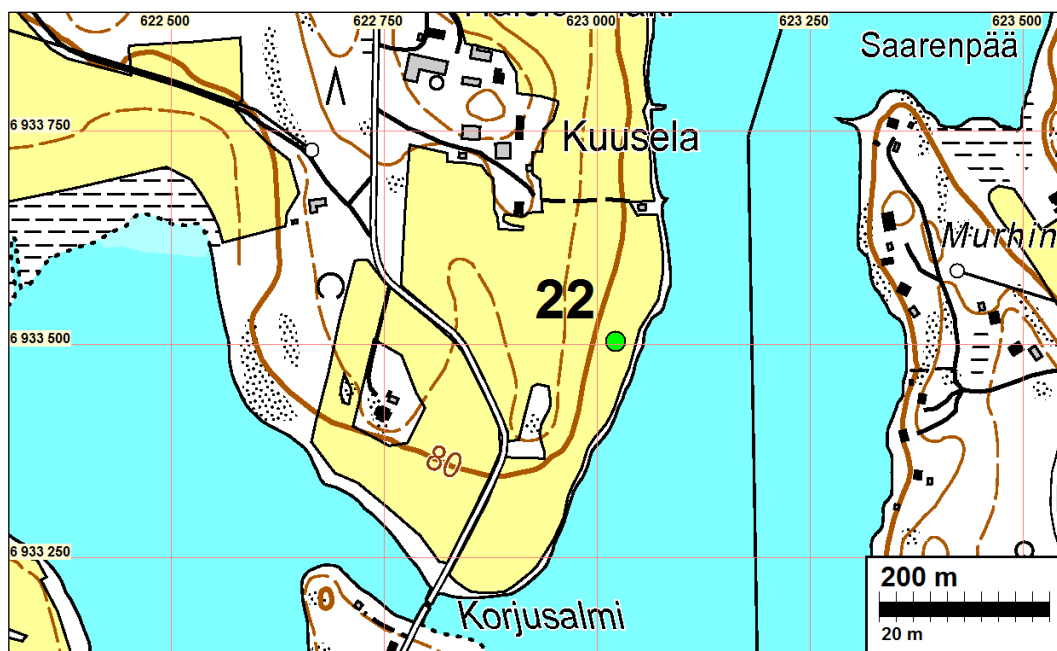
22 LIPERI KORJUSSALMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Mj.tyyppi: mahdollinen muinaisjäännös
 Laji: asuinpaikka
 Ajoitus: historiallinen

Koordin: N: 6933503 E: 623022 Z: 80

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi

Huomiot: Sepänmaa 2014: Yksi kpl historiallisen ajan keramiikkaa peltokynnöksestä. Ei kiinteä muinaisjäännös.

23 NIVA

Mjtunnus: 426000015
 Mj.tyyppi: mahdollinen muinaisjäännös
 Laji: maarakenne
 Ajoitus: esihistoriallinen

Koordin: N: 6936826 E: 625164 Z: 83

Tutkijat: Antti Bilund ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kuoppa sijaitsee Nivassa, Riihilampeen koillisesta laskevan ojan itärannalla, jyrkän törmän päällä tasaisella mäntykankaalla, Jokelan talosta 200 m itäkoilliseen. Kuoppa on halkaisijaltaan noin 1,5 metriä ja sen syvyys on noin 40 cm.

Bilund 2014: Paikalla ei havaittu muinaisjäännösrekisterissä kuvattuja kuoppaa.

